kira kiralina

PANAIT ISTRATI

III

PANAİT ISTRATİ

KİRA KİRALİNA

Türkçesi Nuriye Yiğitler

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık

KİRA KİRALİNA
PANAİT ISTRATİ

Türkçesi: Nuriye Yiğitler

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık ® 2012
3 KLASİKLER

KİRA

KİRALİNA

Adrien Zograffi'nin anlatılarından

ROMAİN ROLLAND'IN ÖNSÖZÜ

*1921 yılı Ocak ayı*nın ilk günlerinde, Nice Hastane*si'nden gelen bir mektup verildi bana. Gırtlağını kesen zavallı birinin üzerinde bulunmuştu. Yarası yüzünden yaşama umudu pek azdı. Okudum ve bir dahinin çırpınışlarıyla karşı karşıya olduğumu anladım, çok duygulandım. Ovada esen yakıcı bir rüzgârdı. Balkan ülkelerinin yepyeni bir Gorki'sinden iç dökmeydi bu. Onu kurtarmayı başardılar. Kendisini tanımak istedim. Mektuplaştık ve dost olduk. Adı İstrati'ydi.*

1884 yılında İbrail'de doğmuş. Hiç tanımadığı babası kaçakçıymış; bir Rumen köylüsü olan anası, yaşamı boyunca durmadan çalışan, hayranlık duyulacak bir kadınmış. Onu çok sevmesine karşın, on iki yaşındayken, gezip dolaşma tutkusuyla ya da daha çok içini yakan sevme ve tanıma dürtüsüyle anasını terketmiş. Yirmi yıllık gezginci yaşamı olağanüstü serüvenlerle, canı çıkarcasına çalışmayla, serserilik ve güçlüklerle geçmiş. Güneşten yanıp; yağmurdan ıslanmış; evsiz barksız kalıp bekçilerle başı belaya girermiş; açlık çekmiş, hastalanmış, tutkuyla dolup taşmış, yoksulluktan canı çıkmış. Bütün işleri denemiş; meyhane garsonluğu, simitçilik, hamallık, kazancılık, çilingirlik, makinistlik, uşaklık, tabelacılık, badanacılık, gazetecilik, fotoğrafçılık yapmış. Bir süre, devrimci hareketlere karışmış. Genellikle beş parasız; bazen yakalandığı bir gemide saklanarak, ilk Umanda atılarak Mısır'ı, Suriye'yi, Yafa'yı, Beyrut'u, Dama'yı Lübnan'ı Doğu'yu, Yunanistan'ı, İtalya'yı dolaşmış. Her şeyden yoksunmuş, ama yığınla anı biriktirmiş ve sık sık, özellikle Rus ustalarını ve Doğulu yazarları açgözle okuyarak açlığını bastırmış...

O, kendi anlattıklarından çok hoşlanan ve coşkulanan, doğuştan öykücü, bir Doğu öykücüsüdür. Başladığı öyküye bir kez kendini kaptırdı mı, hiç kimse hatta kendisi bile bunun bir saat mi, yoksa binbir gece mi süreceğini bilmez. Tuna Nehri ve kıvrımları... Bu anlatıcı deha öylesine karşı konulmazdır ki, intiharından bir gün önce yazmış olduğu mektupta, geçmiş günlerinin iki gülmece öyküsünü anlatmak için, umutsuz yakınmalarını iki kez kesmiştir.

- Öykülerinin bir bölümünü yazması için onu ikna ettim ve sonunda, uzun soluklu bir yapıtı yazmaya başladı. Yazdıkları anılarıydı ve bunlar da yaşamı gibi, dostluğa adanmıştı. Çünkü dostluk, onun için kutsal bir

tutkuydu. Yaşamı boyunca, raslamış olduğu yüzlerin anısını yaşıyordu; her birinin yazgısının birer gizemi vardı ve o, bu yazgıyı öğrenmek istiyordu. Yazdıklarının her bölümü ayrı bir uzun öykü gibiydi. Bu uzun öykülerden üç dört tanesi, Rus yazın ustalarının yapıtlarına denkti. O, çözüm yoluyla, ışığıyla, aklın kararıyla, acıklı bir neşeyle, soluğu tıkanan ruhu kurtaran bir anlatıcı neşesiyle onlardan ayrılıyordu.

Böylesine diri sayfalar yazan adamın, Fransızca'yı yedi yıl önce, bizim klasiklerimizi okuyarak öğrendiğini de unutmamak gerekir.

Romain Rollancd

YAZARIN ÖNSÖZÜ

Siz de - dostumuz Romain Rolland gibi - bütün kitaplarımdaki genel konuyu, birkaç satırla açıklamak zorunda olduğumu düşünüyorsunuz.

Bu konuda bir şeyler açıklamak zorunda olduğumu hiç düşünmedim. Ben, meslekten yetişme bir yazar değilim, asla da öyle olamayacağım. Rastlantılar, toplum okyanusunun derin sularında, Villeneuvelü balıkçılar tarafından oltayla yakalanmamı istedi. Ben onun yapıtıyım. İkinci yaşamımı sürdürmem için, onun beğenisine gereksinmem vardı; bu sıcak ve dostça beğeniyi kazanmak için, o benden yazmamı istedi. «Sizden coşku dolu mektuplar değil, yapıt bekliyorum» diye yazıyordu bana. «Sizin meyveleriniz olan, sizden daha sürekli, sizden daha öz yapıtlar veriniz»

Böğürlerime inen bu kamçıyla - Georges lonesco dostumun bana cömertçe sunduğu yulaf sayesinde -coşkuyla işe atıldım. Adrien Zograffi'in Anıları üçümüzün ürürlüdür. Benim yalnız başıma yaptığım şey, yapının badanası, açık havada fotoğraf ve herkesin anlayabileceği öteki on ak yapıtlardır.

Adrien Zograffi, şu an için Doğu'yu seven bir delikanlıdan başkası değil. O, gittiği her yerde Sorbonne'u bulan kendini eğitmiş bir kişidir. Yaşar, düş kurar, çok şey ister. Daha sonra, pek çok şeyin insanlar ve Yaratıcı tarafından yanlış yapıldığını söylemeye cesaret edecektir. Yaratıcı'nın ve İngilizler'in Gezintiler'inde gezgin fotoğraf çeken ya da badana yapmayan insanların aleyhine konuşmanın çok tehlikeli olduğunu biliyorum; ama siz Fransa'da, hem herkesi, hem de babayı memnun etmenin mümkün olmadığını söylüyorsunuz. Adrien'in bu ataklığının bağışlanacağını umarım. Çünkü o, özgürlüğünü de koruyarak bir başka şeye, sevmeye, her yerde bulunmaya, yüreği olan herkesin dostu olmaya cesaret etmeye yeltenecek. Böylelerine pek az raslanır, ancak Adrien, evrenin sanıldığı kadar uçsuz bucaksız olduğuna inanmıyor.

Onun öyküsünü beklerken, şu sırada başkalarının öykülerini dinlemekten başka yapacak şey yok. İsterseniz, onunla birlikte dinleyelim.

Panait Istrati

I

STAVRO

Adrien, İbrail'de, aynı adı taşıyan halk bahçesine kiliseden uzanan Mere De Dieu Caddesini şaşkın şaşkın aştı. Bahçenin girişine varınca durdu; kızgın ve allak bullaktı.

- Ne de olsa! diye bağırdı yüksek sesle. Çocuk değilim ben!.. Yaşamı da duyumsadığım şekilde anlamaya hakkım olduğunu sanıyorum.

Saat akşamın altısıydı. Çalışma günü. Parkın yolları, iki ana kapıya doğru ıssız sayılırdı. Leylak koruluğu gece karanlığına gömülürken, akşam güneşi kumları yaldızlıyordu. Yarasalar şaşırmış gibi dört bir yana uçuşuyordu. Yollara dizilmiş sıraların aşağı yukarı tümü boştu; yalnızca parkın kuytu köşelerinde bulunan bazılarında genç çiftler sarmaş dolaş oluyor, kendini bilmezler geçerken, derlenip toplanıyorlardı. Adrien yolda rastladığı hiç kimseye dikkat etmedi. Yeni sulanan kumdan yükselen saf havayı ve çiçeklerin karışık güzel kokusunu aç gibi içine çekiyor ve anlayamadığı şeyi düşünüyordu.

Hele annesinin, ilişkilerinin seçimi konusundaki karşı çıkmalarını anlamıyordu; bu karşı çıkış, anayla biricik oğul arasında şiddetli bir tartışmaya yol açmıştı. Adrien, şöyle düşünüyordu:

«Onun gözünde Mikhail bir yabancı, kuşkulu biri, Kir Nikola'nın yanında çalışan bir uşak. Ama neden?.. Ya ben kimim?.. Bir badanacı ve ayrıca da, şu aynı çörekçide eski bir uşak!.. Eğer yarın kalkıp da bir başka ülkeye gitsem, orada da bir serseri gibi mi olmalıyım?..»

Toprağa ayakkabısıyla sinirli sinirli vurdu.

- Lanet olası! Bu, zavallı Mikhail için açıkça bir haksızlık. Ben bu adamı seviyorum, çünkü hiç yakınmadan, yoksulluk yüzünden acı çekiyor, çünkü benden daha akıllı. Nasıl olur? Eğer damlara çıkıp adını, ülkesini, eksik dişlerinin sayısını haykırsaydı, artık serseri olmaz mıydı?.. Pekâlâ, evet, ben bu serserinin dostu olmak istiyorum!.. Ve bundan da çok mutlu olduğumu hissediyorum.

Adrien, bir yandan geziniyor, bir yandan da anasının ona söylediklerini aklının süzgecinden geçiriyordu, sonunda hepsi ona saçma göründü:

«Ya şu evlilik öyküsüne ne demeli? Henüz on sekiz yaşındayım ben, o ise daha şimdiden, beni sevecenliğime yoracak, odamı çöplüğe çevirecek budala birini, belki de bir tavşanı sırtıma yüklemeyi düşünüyor!.. Ulu Tanrım!.. Sanki dünyada küçük budalalar yumurtlamaktan, dünyayı tutsaklarla doldurmaktan ve insanın kendisini böyle bir solucana tutsak etmesinden daha akıllıca iş yokmuş gibi! Hayır, hayır!.. On kez kuşku götürür olsa bile, yine de Mikhail gibi bir dostu yeğlerim. Konuşturmak için insanları dilinden asarım ayıplamasına gelince, vallahi, İnsanları dilinden asarım'ı neden sevdiğimi ben de bilmiyorum. Bu belki de, Işık ardından gelsin diye konuşmak zorunda olan Tanrı örneğindeki gibi, ışığın güçlülerin konuşmasından gelmiş olduğu İçindir.»

Bu ilkbahar sessizliğinde, bir gemi düdüğü, keskin ıslığıyla havayı delip delikanlıyı uyandırırken, aynı anda, burnunu gül ve karanfil kokuları doldurdu.

Adrien, ova boyunca uzanan, Tuna ile limana bakan gezinti yerine yöneldi. Limana demirlemiş gemilerin üstlerinde pırıl pırıl yanan elektrik lambalarını seyretmek üzere bir an durdu; yüreğini dayanılmaz bir yolculuk özlemi sardı:

- Tanrım! Denizlerde kayıp giden ve başka kıyılar, başka dünyalar keşfeden şu gemilerden birinde bulunmak ne güzel olmalı!..

Kendini arzusuna bırakamadığı için üzülerek, başı eğik yürümeye başladı yeniden; sonra ardından seslenildiğini işitti:

- Adrien!..

Geri döndü. Biraz önce önünden geçmiş olduğu bir sıranın üstünde, bir adam, bacaklarını birbirinin üstüne atmış oturuyor ve sigara içiyordu. Karanlık ve miyopluğu yüzünden, Adrien onu tanıyamadı. Adamsa ayağa kalkmadı; Adrien ona çekingen çekingen yaklaşırken, bir sevinç çığlığı kopardı:

- Stavro!

El sıkıştılar; Adrien ötekinin yanına oturdu.

Panayır satıcısı olan Stavro - panayırlarda sattığı, kocakarı ilaçları yüzünden ona genellikle «limonatacı» derlerdi - Adrien'in anasının ikinci

dereceden kuzeniydi ve eskiden kasaba yiğitleri arasında çok tanınmış biriydi. Bugünse unutulmuş, geçen otuz yılın ardına ve o çağda davranışlarının neden olduğu bir rezaletin yanılgısına gömülmüştü.

Ortadan biraz uzun boylu, anlamsız, renksiz sarışın, çok zayıf, yüzü kırışık içinde biriydi. Duruma göre bazen açık ve içten, bazen ise kurnaz ve korkak olan iri mavi gözlerinden, Stavro'nun bütün yaşamı belli olurdu.

Tuhaf ve göçebe yaratılışı yüzünden sallantılı geçen, bir yıl sonra, içinden utançla, yüreği yaralı, huyu değişmiş olarak çıktığı toplumun acıklı çarkıyla (varsıl ve duygusal bir kızla yapılan evlilik sonucu) sallanmış çalkantılı ve yirmi beş yaşından beri yaşadığı hayat.

Adrien, öyküyü şöyle böyle biliyordu. Anası, ayrıntılara girmeden, iğrenç bir yaşama örnek olarak bazı şeyler anlatmıştı, ama Adrien, bunlardan büsbütün karşıt sonuçlar çıkarmıştı; birkaç kez, yaradılışında bulunan içgüdüsüyle, Stavro'nun üstüne bir çalgı aleti gibi eğilmiş, onun çınlayışını işitmek istemiş, ancak çalgı bunu geri çevirmişti.

Zaten iki veya üç kez, o da her zaman dışarda görülmüşlerdi. Bütün namuslu evler gibi, anasının evi de Stavro'ya kapalıydı. Ayrıca, düşüncesiz panayırcı, üzerine titrenen, şımartılan ve tekele alınan bir çocuğa ne diyebilirdi?

Herkese göre Stavro, «dalgacının» biriydi ve gerçekten de öyleydi, öyle olmak istiyordu. Yeniyken bile gevşek ve yırtık pırtık olan giysisinin içinde, köykentli görünümü, ütüsüz, yakalıksız gömleğiyle, hırsız at cambazı havasıyla, insanları eğlendiren, ama kendisini alçaltan ve gözden düşüren gösterişli hareketleriyle çalımlı konuşmalara girişiyordu.

Tanıdıklarına sokak ortasında, gülünç, gerçek, ama asla incitici olmayan lakaplarla yanaşırdı. İçlerinden çoğu beklerdi. Eğer birinden hoşlanırsa, onu kahveye götürür, yarım litre şarap ısmarlar ve kadeh kaldırdıktan sonra, «ihtiyaç için» avluya çıkar, bir daha da geri dönmezdi. Eğer tanıdıklarından biri «canını sıkarsa», ona hemen:

- Falanca, seni filan kahvede bekliyor, çabuk koş!., derdi.

Ama Adrien'i coşturan, Stavro'nun tütün tabakası ve kurutulmuş ringa balığı kafalarıydı. Konuşma sırasında, cebinden açık ve yayvan ağızlı bu

küçük kafalardan birini çıkartıyor ve gevezelik edenin ceketine yavaşça asıyordu. Adamcağız gidiyor ve sokaklarda, giysisini ısıran bir kafayla dolaşıyordu; bu da gelip geçenlere eğlence kaynağı olmaktaydı.

Tütün tabakasıyla bu iş daha iyi oluyordu. Doğu'da tütün tabakası, sigarasını kendisi sarmak isteyenlerce çok yaygın kullanılır. Böyleleri, birlikte oldukları kişilerden tabakalarını isterler. Stavro, ilk gelenlere yanaşmayı ihmal etmezdi; ama tabakayı kullanır kullanmaz, teşekkür edip geri vereceği yerde, kaşla göz arasında cebine atar, oradan da yavaşça yere düşürürdü. O hemen atılır, onu yerden alır, siler, özür dileyerek sahibinin cebine sokmak isterken, yandan aşağı kaydırıverirdi. Nikel kaplama ya da mukavvadan yapılmış olan zavallı kutu yeniden kaldırımda bulurdu kendini!

- Ah, ne kadar da sakarım!

- Zararı yok, efendim, diye karşılık verirdi dalga geçilen adam, zarar görmüş eşyasını incelerken; orada bulunanlarsa kıkır kıkır gülerlerdi.

Ama Stavro, zarar vermiş olduğu tabaka sahiplerini bir daha hiç görmezdi.

İşte Adrien, böyle gülünç durumları yüzünden, bu adamı sevmeye başlamıştı. Bununla birlikte, onu düşündüren ve aklını karıştıran tuhaf şeyler de olmuştu. Bazen saçma şakaların tam ortasında, Stavro, ciddi bir yüzle Adrien'e dönüyor ve sanki bir votenin saf, iyilik dolu gözlerine bakar gibi, açık, sakin, yüksek bir bakışla bakıyordu. O anda, bu panayırcı tarafından kendini küçültülmüş, bu okuması yazması olmayan adam tarafından büyülenmiş hissediyordu kendini. Bunu bir türlü açıklayamadı ve kendini incelemeye başladı. Ama böyle durumlar ender oluyordu. Adrien'in «öteki Stavro» diye adlandırdığı gizemli ve allak bullak edici bakış, çok ender olarak ve yalnızca onun için belirirdi.

Bir gün, (parkta rastlayışından on ay önce) limonatacıyla birlikte bakkaldayken - bakkal ona şeker ve limon veren yaşlı bir Yunanlı'ydı - ansızın «öteki Stavro»nun belirdiğini gördü, Adrien.

Dükkânın loş bir köşesinde üçü birlikteydi; Stavro, yüzünün bütün çizgileri silinmiş, hatları yumuşamış, ışıklı, açık gözlerini bakkalın şiş ve

asık yüzüne dikmiş bakıp utanarak, ama kararlı bir şekilde konuşurken, öteki de başıyla onaylıyordu:

- Kir Margulis... İşler kötü... Hava sıcak olmadığından, limonata satılmıyor... Biriktirdiklerimi ve şekerinizi yiyorum... Yani, anlıyorsunuz değil mi? Bu kez de ödeme yapamıyorum. Bu da ötekiler gibi olacak yine; eğer ölürsem on frank zarara uğrayacaksınız.

İnsandan anlayan satıcı, kuru bir avuçla veriyordu borcu.

Dışarıda, malını koltuğunun altına alan Stavro, bir cinas yapmak, pek az tanıdığı birini tapışlamak ve tek bacağı üstüne sıçramak için acele ediyordu:

- Onu kandırdım, Adrien, onu kandırdım! diye fısıldıyordu delikanlının kulağına eğilip.

- Olmaz ama, Stavro! diye karşı çıkıyordu Adrien; onu kandırmadın sen, borcunu ödeyeceksin!..

- Evet, Adrien, ölüp gitmezsem, öderim... Ölürsem de şeytanlar öder borcumu!..

- Ölürsen... Başka şey bu... Ama sen, onu kandırdığını söylüyorsun; bu da senin, namussuzluk yapacağını gösterir...

- Evet, namussuzum ben!., diye fısıldadı. Adrien, ne yazık ki, çok namussuz biriyim ben!

16

Bunu söyledikten sonra,» gitmek istedi; ama bir tür korkuya kapılan Adrien, onu ceketinin yakasından tuttu ve boğuk bir sesle bağırdı:

- Kal, Stavro! Şimdi bana gerçeği söyleyeceksin!.. Sende iki kişilik görüyorum, gerçek olan hangisi? İyi olan mı, yoksa dalavereci olan mı?

Stavro debelendi:

- Bilmiyorum!

Kaba bir şekilde Adrien'in ellerinden kurtuldu.

- Beni rahat bırak! diye öfkeyle bağırdı.

Biraz uzaklaştıktan sonra, delikanlıyı incittiğini düşünüp ekledi:

- Artık gaganda sarı süster kalmayınca, bunu sana söyleyeceğim.

O zamandan beri, birbirlerini görmemişlerdi. Stavro, Mart'la Ekim arasında panayırlarda sürtüyor, kışın ise, bilmem nerelerde kebap kestane satıyordu. İbrail'e yalnızca öteberi almaya gelirdi.

* * *

Adrien, bugün halk parkında ona rastladığındaki sevinci, ırmakların nehirlere, nehirlerin de denizin bağrına kavuştuğunda duyduğu sevinç kadardı.

Stavro ise her zamankinin tersine, bu kez fazla geveze değildi; bu da Adrien'in çok hoşuna gitti. Delikanlı, bu yüzü akşamın alacakaranlığında inceledi ve değişmemiş olduğunu gördü. Yaşını kimse yaklaşık olarak tam söylemezdi. Yine de Adrien, şakaklarındaki saçların kırçıllaşmış olduğunu farketti.

- Neden bana böyle bakıyorsun? diye sordu Stavro, biraz burukça; satılık değilim ben.

- Biliyorum, ama yaşlanıp yaşlanmadığını öğrenmek istiyordum.

- Ben hem genç hem de yaşlıyım, tıpkı serçeler gibi...

- Bak, bu doğru; Sen de bir serçesin, Stavro! Biraz durduktan sonra:

- Yere atmak için, tütün tabakamı istemez misin? Bu sana, benim her zaman, senin nerden geldiğini, nereye gittiğini ve işlerinin nasıl olduğunu öğrenmeye ne kadar meraklı olduğumu anımsatır.

- Nerden gelip nereye gittiğimin fazla önemi yok; ama işlerimin çok kötü gitmediğini söylemek isterim sana. Bununla birlikte, şu sıralar canım sıkkın, kuzucuğum!

Sonra Adrien'in dizine dostça bir şaplak indirdi.

- Pek canın sıkılmazdı senin, dedi beriki, hem neden canın sıkılıyor, dostum? Artık, limon bulunmuyor mu?

- Yok, limon yüzünden değil; ama eskinin «namuslu serserileri» artık ender bulunuyor.

- Namuslu serseriler mi? diye şaştı Adrien, bunda bir çelişki var; serseriler namuslu olamazlar ki!

- Öyle mi sanıyorsun? Pekâlâ, ben pek çoğunu tanıyorum.

Stavro, kalçaları üstüne eğildi, bakışlarını yere dikip öyle kaldı. Adrien, onun ciddi konulardan söz edeceğini düşündü ve bunun uzun olmasını diledi, ama o sakınarak başladı söze:

- Böyle bir serserinin, hangi iş için sana gerektiğini bana söyleyebilir misin?

- Benimle gelecek perşembe, S... panayırına gelmesi için. Aslında benim için değil bu, ama sanki böyle olsa... Biliyorsun, panayırlarda gözleme yapan çörekçilerin yanında dururum genellikle. İnsanlar yerler, içerler ve ben de limonata satmak için orada olurum; gerekirse, gözleme hamuruna bir avuç tuz atarım... (Ne denli namuslu olduğumu görüyorsun ya!..) Eh, benim de bir çörekçim var, o da Kir Nikolas...

- Kir Nikolas mı?., diye sıçradı Adrien.

Sizin komşunuz, senin eski patronun. Ama aksilik çıktı; o fırınını bırakıp da panayıra gelmek istemiyor. Bu durumda, ona uşağı Mikhail'le birlikte gelmesi, öteki gözlemeleri yağda kızartırken, paraları toplaması için bir «namuslu serseri» gerek. İşte ben de iki gündür, «namuslu serseri» arayıp duruyorum.

Stavro, sözlerini ciddi ve üzgün bir şekilde bitirdi:

- İbrail, insan yönünden gitgide zayıflıyor! Adrien, kendine bir görev verilmiş duygusuna kapıldı. «Limonatacının önüne dikilip:

- Stavro, dedi, senin aradığın şu «namuslu serseri» ben olabilir miyim?

Panayırcı başını kaldırdı:

- Dalga geçmiyorsun ya?

- Namuslu serseri sözü! Seninle geliyorum! Stavro, şempanze gibi sıçrayıp bağırdı:

- Sevdalı bir Rumen dilberiyle bir serüvencinin oğlu, ver elinil.. Atalarına layık olduğunu kanıtladın...

- Atalanm konusunda ne biliyorsun sen?

- Ah, kesinlikle onlar da ulu serserilerdir! Limonatıcı, bunu söyledikten sonra, boyacıyı kucakladı, kolundan tutarak kendisiyle birlikte sürükledi:

- Hemen Nikolas'a gidip bu güzel haberi verelim!.. Salı sabahı S...'de bulunup iyi bir yer tutmak için, en geç yarın, yani pazar akşamı yola çıkacağız. Arabayla bir gün, iki gece yol alacağız. At, kendi gücüne ve yollarda rastlayacağım hanlardaki şarabın cinsine göre, ya adi adım ya da dörtnal gider.

Panayır efendisi ve «sütkuzusunun» gelişiyle, çörekçide sert bir tartışma çıktı. Kir Nikolas, Stavro'nun ulumalarını duyunca, zafer kazanmış olduğunu anladı. Stavro, Türkçe olarak soluk soluğa bir söyleve başladı. İşin farkında olan Mikhail, hiçbir şey anlamayan Adrien'in şaşkınlığı karşısında, kavgaya karıştı. Mikhail'in ciddi karşılık vermesi üzerine, Kir Nikolas'ın omuzlarını kaldırdığını, Stavro'nun sakinleştiğini, ama sonra çok güzel bir Yunanca'yla bağırmaya başladığını gördü:

- Anasının ne diyeceği konusunda tasa etmeyin, çocuklarım!.. Kendimi anamın yaşamına göre uydursaydım, ben, elli yaşındayım, güneşin, eskiden güzel İbra-il'imizi çevreleyen hendeklerden nasıl doğduğunu ve battığını asla bilemeyecektim. Görüyorsunuz, dostlarım, anaların tümü aynıdırlar; evlatlarının derisi altında, sıkıntılarını olduğu kadar küçük zevklerini de yaşatmak isterler. Eğer bizler böyle yaratılmışsak, söyleyin bakalım bana, niçin suçlu oluyoruz? Öyle değil mi, Adrien? Mikhail, Rumca olarak yeniden araya girdi:

- Bu konuda haklısınız bayım, ancak Adrien'in anasını tanımıyoruz; acı verici bir farklılıkla karşılaşabiliriz. Ben, Adrien'i yollayıp onun onayını almasını öneririm. Eğer bu izni alırsa, ilk sevinen ben olurum. Ama anasının rızası olmadan, onun arzusu dışında, panayıra gitmeyi kabul etmem.

Bu söz üzerine Adrien, rüzgâr gibi çekip gitti. Anası, akşam yemeği hazırlıyordu. Nemli gözler, kırmızı yanaklarla gözleri havada, odanın ortasında durdu. Ona ne diyeceğini hazırlamamıştı; sesi birden boğuklaştı. Ama anası, bunu anlayıp ondan önce konuştu:

- Yeniden havalanmışsın!

- Evet, ana...

- Pekâlâ, eğer bana biraz önceki teraneyi söyleyeceksen, rica ederim... Yüreğimi parçalamadan, yapabileceğine inandığın şeyi yap ve benimle ilgilenme artık. Böylesi daha iyi.

- Ortada yürek parçalayıcı bir şey yok, anacığım, diye karşılık verdi, Adrien; sekiz gündür işsizim, belki de daha fazla zamandır. Mikhail'le birlikte Ş... panayırına gitmek istiyorum. Bu güzel yöreyi görmek ve öteki köşede yitirdiklerimi kazanmak için, iyi bir fırsat olacak.

- Yalnızca ikiniz mi olacaksınız?

- Evet... hayır... Stavro da gelecek...

- Çok iyi!.. Hem de çok çok iyi... Senin için bir «filozof» daha mı geldi?

Oğlunun sesini çıkarmaması üzerine, ekledi:

- Sonuç olarak, gidebilirsin!..

- Kızmadın mı ana?

- Hiç kızmadım dostum.

* * *

O pazar, Grivitza Sokağında, çörekçinin dedikoducu komşularının alayları arasında hareket edildi. Öğleden sonra saat dörde doğru, Stavro, arabası, araçları, su deposu olarak kullandığı içinde limonata varili, şekeri, limonları ve bardakları bulunan fıçısıyla geldi. Çörekçinin önünde, Kir Nikolas'ın ve Mikhail'in yardımıyla, gözleme yapımıyla ilgili araç gereci bir masa, küçük bir fırın, koca bir tencere, iki çuval un, pek çok bidon yağ ve öteki gereçleri - yükledi. Üç kişi için oturacak yer de hazırlandı.

Seyre gelenlerin alaylarından Adrien'i korumak için anası, Stavro'nun gelişinden yarım saat önce onunla çıktı; Galatz Sokağında birbirlerinden ayrıldılar; kadın, bir dostunun evine, oğlu da, arabanın geçeceği anayola doğru ilerledi. Oğlunu öptü ve ona:

- Görüyorsun, Adrien, senin isteklerine saygı gösteriyorum, ama günün birinde, yaptıklarından pişmanlık duyacaksın. Bugün yapacağın küçük yolculuk, yarın sana daha uzun yolculuklar, her zaman daha da uzun yolculuklar yapma arzusu verecek ve eğer sen, bu tür geleceğin sana mutluluk vereceği konusunda bana güven veremezsen, Tanrı bilir, bunun yüzünden ikimiz de üzüleceğiz.

Adrien, bir şeyler demek istedi, ama anası gitti. Kalakalan Adrien, bakışlarıyla izledi onu; dümdüz, yaşamı gibi dimdik gidiyordu, sadece ve acı dolu; kendini suçlu gördüğü tek yana gelince, bunu pahalıya ödemesine karşın, bunun için üzülmüyordu. Başında yün atkısı, ucuz kumaştan bluzu, sağ elinde mendili vardı; tozları süpüren çok uzun eteğini, sol eliyle hafifçe kaldırıyordu. Sanki bir şey ararmış gibi - henüz yitirmediği ama yitirmek üzere olduğu bir şeyi - dimdik, ayaklarının ucuna bakıyordu.

Zavallı kardeşim!.. Adrien!.. Titriyorsun... Ulusal yola koyulan bu arabada; şiltenin üzerine büzülmüş, atı tırıs süren ve Ermenice şarkı söyleyen Stavro'ya yaslanmış, solundaysa, susup sigara içen Mikhail'in omuzuna dayanmış titriyorsun, yiğit dostum; ama seni titreten soğuk değil! Korkudan mı titriyorsun acaba? Ya da - yaşamındaki iki şeytanın arasına sıkışmış olarak - belki de seni yalnızca S... panayırına değil de, henüz başlayan yaşamının panayırına doğru iten yazgının soluğu yüzünden titriyorsun, değil mi?

Fırtına şafağının yansımaları altında, buğday tarlalarıyla sıra sıra ağaçların arasında gerilmiş bir ip gibi uzanan yolda uzun uzun giderlerken, Stavro şarkı söyledi ve Ermenice yakındı durdu. Adrien'le Mikhail, hiçbir şey anlamadan, ama her şeyi hissederek, uzun süre dinlediler. Sonra gece sarıp sarmaladı ve onları kendi düşüncelerine gömdü. Köyler, kasabalar birbirini izledi, evrenin bilmediği, karanlıkların yutmuş olduğu acı ve mutluluk yoksulu yuvalar gerilerde kaldı. Arabaya asılı duran ve onunla sallanan fenerin titrek ışığı, bir an için aydınlanan ve sonsuza dek yok olan acıklı, kır görünümlerini ortaya çıkarıyordu. Öfkeyle havlayan bir köpek, arasından dışarısını görmeye çalışan bir insan yüzünün göründüğü açılmış

perde uçları, hava değişikliği yüzünden damları kararmış ve yassılaşmış eski kulübeler, çitleri yıkılmış avlular.

Stavro, yaklaşık her iki saatte bir hanın önünde duruyor, atın gözlerini ovalıyor, kulaklarını çekiştiriyor, üstünü örtüyor, burnuna arpa kesesini takıyor, sonra ardında iki arkadaşıyla birlikte gürültüyle hana giriyordu. Orada havai, şakacı ve gürültücü oluyor, hoş espriler yapıyor Ve bazen de bir köylünün şapkasına dostça şaplaklar indiriyordu. Sonra, «patron için bir litre şarapla bir bardak» isteyerek, ondan tabakasını vermesini kibarca rica ediyor, sigarasını bir papaz ciddiyetiyle sarıyor, teşekkür olarak da, tabakayı yere düşürüyordu.

Stavro'yu henüz iki gündür tanıyan Mikhail'in ona sürekli olarak, ama. saygıyla boyun eğdiğini farketti. Limonatacının kısa süreli yokluğundan yararlanarak dostuna Yunanca sordu:

- Ne pis hayta! Boş yere ne gevezelikler yapıyor...

Mikhail ona fısıldadı:

- Bir şey yüzünden sessizlik yaratmak isteyen bir gevezelik bu, ama ne olduğunu bilmiyorum... Gizlediği bir şey olmalı.

Aşağı yukarı tırıs giderek geçen yedi saatlik yolculuktan sonra, araba, geceyarısına doğru, sinsin sinsi yağan yağmur altında ve yorgunluktan ağırlaşmış olarak X... Köyü'ne girdi; orada ata kudurmuş gibi saldıran çılgın bir köpek sürüsünden başka bir şey görünmüyordu. Stavro, hayvanları acımasızca kamçılayıp atı güvenle bir avlu kapısına doğru sürdü, orada at başını çarptı ve az daha devrilecekti. Oturduğu yerden, hancının penceresine doğru bağırdı:

- Gregoire!.. Hey Gregoire!..

Uzun bekleyişten sonra, kara bir gölge gelip kapıyı açınca, acayip şekilde söverek ekledi:

- Paskalya, İncil ve bütün Kutsal Havariler adına! Yağmur suyuyla gözleme ve limonata yapmamızı istemez misin? Çabuk aç kapıyı, kutsal boynuzlu!

Azarlanan adam, bir şeyler homurdanarak atı yularından tuttu. Hayvanı çözüp arabayı arabalığa aldılar. Sonra üç panayırcıyla meyhaneci, karsiyumalar'dan birinde toplaştı; burası Angel Dayı'nın yerine benziyordu; yemek yeniyor, içiliyor, sigara içiliyor, adamına ve yaşlara göre, «şarabın cinsine göre» iyi ya da kötü şeylerden söz ediliyordu.

Stavro, hemen konuya girdi:

- iyi yiyelim ancak gevezelik etmekte gecikmeyelim. Şimdi şafak sökünceye dek mola vereceğiz, daha sonra da yolumuza gideceğiz. İşin zor yanı halledildi.' Yarın sabah dinlenmiş olarak ırmak kıyısında giderken, birbirimize öyküler anlatırız ve güneşin, atın tam gözlerinin içine doğuşunu seyrederiz. Yarın hava güzel olacak.

Stavro'yla kadeh tokuşturan hancı ona:

- S... panayırına gidiyorsun demek? dedi. Öteki, başıyla onayladı, karşısındaki alaya başladı:

- Limonatayı hâlâ şeker yerine sakarin ve limon yerine sitrik asidiyle mi hazırlıyorsun?

Stavro, onun gözlerinin içine baktı ve lokmasını çiğnemeyi sürdürdü, sonra karşılık verdi:

- Ya sen deyyus herif, sen de hâlâ, köylüleri zehirlemek ve keseni şişirmek için, rakıyı çeşme suyu ve ispirtoyla mı hazırlıyorsun?

Şaşıran Adrien, araya girdi:

- Ama Stavro, senin şeker ve limon aldığını görmüştüm; bunlar limonata yapmak için değil miydi?..

- Hayır, dostum, içmeyi sevenlerin gözünü boyamadır bu! diye karşılık verdi Stavro.

Sonra; Rumca ekledi:

- İşte, yine görüyorsun ya ben namussuzum! Bu, bir şey değil, daha çok namussuz olmak istiyorum.

Mikhail'le Adrien, birbirlerine kurnazca baktılar. Mikhail'in bakışları «Bunda bir iş var» der gibi karşılık veriyordu soran bakışlara.

Üç adam kalktı. Patron, bir kibrit kutusuyla bir mum aldı, onları tavanarasına götürdü. Üst kat, yarıya dek samanla doluydu. Döşemenin üstüne kocaman bir hasır attılar, üçü birden giyinik durumda hasıra serildi; mideleri ağırlaşmış, kafaları da içki ve yorgunluktan biraz sersemlemişti.

- Sigara içerseniz, ateşe dikkat edin, dedi hancı ayrılırken; mumu ve kibritleri alıp çıktı.

Beş dakika sonra üçü de uykuya dalmışlardı.

* * *

Acaba saat kaçtı? Adrien, bunu söyleyemezdi; ama derin uykusu sırasında, bir elin önce omuzuna, sonra da yüzüne dokunduğunu hissetti. Uykudan ağırlaşmış gözlerini bir an açınca, evde olmayıp bir handa olduğunu zor anımsadı ve hemen yeniden uyudu. Ancak el yeniden yüzünde gezindi, aynı anda sağ yanağına sıcak bir öpücük konduruldu. Bu kez Adrien uyandı ve kendini sakınarak düşünmeye başladı. Bu, ne demek oluyordu acaba?.. Karanlıkta gözlerini kısıp, uyuyanların durumunu araştırdı. Sağında ve ortada Stavro, öteki köşede ise Mikhail yatıyordu. Nasıl olabilir? diye düşündü. Stavro mu öptü beni? Bu ne demektir?..

Zihninde bir fikir belirdi, onu güçlükle kovdu. Kendi kendine:

- Hayır... Kesinlikle düş gördüm ben! Olamaz bu! dedi durdu.

Ancak, birkaç dakika sonra, Stavro'nun elinin kendisine dokunduğunu, pek çok kez de göğüslerini yokladığını hissetti. Korktu, boğuk ama yeterince yüksek sesle sordu:

- Stavro, tabaka mı mı arıyorsun?

Soru, sakin gecede kubbede yansıyormuş gibi çınladı. Limonatacı sıçrayıp kolunu yakaladı ve heyecandan titreyen bir sesle:

- Sus!., diye fısıldadı kulağına.

- Peki, ama ne istiyordun ya?.. Biraz önce beni öpen sen değil miydin? diye gittikçe artan öfkeyi de sordu, Adiren.

- Sus!.. Böyle bağırma! diye fısıldadı öteki, kolunu kerpeten gibi sıkarak.

Korku ve sessizlik yüklü birkaç dakika geçti aradan; ansızın, Mikhail'in Türkçe konuşan ve Stavro'ya soru soran uyanık sesi işitildi. Beriki, karşılık vermeye niyetli görünmüyordu, sonra birkaç sözcük mırıldandı. Mikhail, yeniden soru sorup konuya döndü. Stavro, ona daha uzun karşılıklar verdi. Daha sonra Mikhail, daha şiddetle sorguya çekti, o, yine kuru bir sesle karşılık verdi. Mikhail, düşünüyor gibiydi, bir an sustu; ama dirseği üstüne doğruldu, Stavro'nun gözlerinin içine bakar gibi, soru sormadan bir dakika kadar, sakin sakin konuştu. Bunun üzerine öteki, sert bir şekilde karşı çıktı, sözünü kesti onun. O zaman Adrien'i dehşete düşüren şeyler oldu.

Adrien'in kızgın durumda görmediği Mikhail, otururken yerinden sıçradı kısa ve çın çın öten bir cümle söyledi. Stavro, onu öykünüp aynı ses tonuyla karşılık verdi. O andan sonra, birbirlerini yeni tanıyan iki insan arasında sert bir tartışma başladı. Göz karartıcı karanlık gecede, sözcükler, cümleler, boks karşılaşmalarından kadar sert bir şekilde yağmaya başladı. Başlarının birbirlerine değecek kadar yaklaştığı, gözlerinin birbirine çaresizlikle baktığı ve kolların debelendiği seziliyordu. Türk dilinin sesli harfleri, Adrien'in donmuş yüreğinde obuanın iniltileri gibi çınlıyor, çok sayıdaki sert sessizleri davul gümbürtüsü gibi vuruyordu.

Adrien, gerçeği anladı; aynı zamanda Mikhail'in Stavro'yu mengene gibi sıkmakta olduğunu da sezdi ve bu adamın yoksulluğuna çok acıdı, hıçkırarak ağladı. Gözyaşları içinde:

- Rumca konuşsanız ya! dedi. Tek sözcük bile anlamıyorum!

Bu acıklı yakarış kavgayı kesti. Adrien'in tümcesi» üstüne, ağır bir sessizlik çöktü. Daha sonra:

- Stavro, bunu neden yaptın? diye sordu. Adam delikanlıya doğru döndü ve sıkıntılı bir sesle:

- Ama, zavallı dostum, dedi, çünkü ben namussuzun tekiyim! Bunu söylemiştim sana.

Mikhail, sakince karşılık verdi:

- Bu, namussuzluktan da kötü; sapıklık. Her şeyin uyum içinde olduğu bir dengeye karşı işlenmiş şiddet eylemi bu. Bu dengeye saldırdınız siz. Bu terbiyesizliği yapıp bulaştırmak isteyerek en büyük cinayeti işlemiş oluyorsunuz.

Ve Mikhail, kararlı bir şekilde ekledi:

- Adrien'den içtenlikle özür dileyin, yoksa sizi ve barakanızı dümdüz ederim burada!

Stavro hiç karşılık vermedi. Kendine sigara sarıyordu; onu yakınca, iki dost, yandan, yüzünün tanınmayacak durumda olduğunu gördüler. Ağzı ve burnu uzamış, bıyıklan havaya kalkmıştı. Rengi kireç gibiydi. Gözleri içine kaçmıştı. Kendilerine birer sigara sarıp yaktıkları zaman bile, onlara bakmadı.

Dışarda, köpeklerin havlamaları ve horozların ötüşü, havayı ve geceyi çınlatmaktaydı.

* * *

- Evet, diye söze başladı Stavro, çok sonra, Mikhail, onun cevabını işitmekten umudunu kestiğinde. Evet, Adrien'den içtenlikle özür dileyeceğim... İçtenlikle, ama alçalarak değil... Hemen de olmayacak bu, beni dinledikten sonra ancak...

Sapıklık, terbiyesizlik, şiddet eylemi diyorsunuz. Ve beni utançla ezeceğinizi sanıyorsunuz. Bununla birlikte, biraz önce namussuz olduğumu söyledim size. Bu daha kötüsü, çünkü bundan «bilerek kötülük yapmak» anlamı çıkarıyorum. Ama neden sapıklık? Neden terbiyesizlik? Şiddet eylemi olsun? Saf Mikhail'im benim!.. Bu, çevremizde her zaman oluyor ve kimse karşı çıkmıyor!.. Yasalara, geleneklere girmiş bu, yaşamın bir kuralı olmuş. Ve ben de bu sapık yaşamın kurbanlarından biriyim; yaşamımda her şey, sapıklık, şiddet ve terbiyesizlik oldu, yani ben, bu büyük kötülüklerin soluğu altında yetiştim. Bununla birlikte, bunlara eğilimim yoktu. İnsanın istemeden konuşmak zorunda kalması çok üzücü, ama köstebek yuvası gibi karanlıkta oluşumuzdan yararlanıyorum. Hem, kendimi savunmuş olmak için konuşmak istemem; ah, bana göre hava hoş!.. Benim gibi ahlak dışı yaşayan bir adamdan, sizlere bir yaşam dersi olsun diye konuşuyorum.

Özellikle sizin için Mikhail, siz henüz her şeyi bilmiyorsunuz, ama belki düşünüyorsunuz bunu.

Ben namussuz ve töresiz biriyim. Namussuzluğum için özür dilerim, töresizliğe gelince, bunu ben yargılamak zorundayım. Kimin yargıcıyım? Bunu anlamak size kalıyor. Yaşamımın bir ayrıntısı,' size bu konuda yardımcı olacaktır, bu da evlenme serüvenimdir.

1867 yılına doğru, Prens Charles'in prensliğine dönüşünden biraz sonraydı; ben de ülkeme geri dönüyordum, ama prens olarak değil tabii. Ablamın duygusal bir şekilde yitişinden üzüntülü ve onu, on iki yıl boyunca, Anadolu'da, Ermesintan'da ve Avrupa Anadolusu'nda ararken geçirdiğim serüven dolu yaşamım yüzünden kirlenmiş, bozulmuş olarak geri dönüyordum. Size çocukluğumu, ablamın kötü alınyazısını ve bozuluş nedenlerimi anlatmakla işe başlayamamam çok yazık. Çok uzun öyküdür bu. Eğer benim elimi halâ sıkarsanız, belki günün birinde, bunu size anlatırım. Eğer dinlemek istemezseniz, benim için farketmez.

O sıralar, yirmi beş yaşındaydım, biraz param vardı ve üç Doğu dili biliyordum, ancak Rumence'yi hemen hemen unutmuş gibiydim. Çocukken çevremdeki insanlar, beni hiç tanımadılar, bu da benim çok işime geliyordu; tanınmayı da zaten hiç mi hiç istemiyordum. Ayrıca, Osmanlı yurttaşı olarak kâğıtlarım bile yoktu. Anadilimi de kötü konuştuğumdan, yabancı gibi duruyordum.

Ülkeme neden geri dönüyordum acaba? Hem bir hiç yüzünden, hem de çok şey yüzünden. Hiç yüzünden, çünkü doğduğum yerlerde hiçbir köküm, hiçbir ilişkim kalmamıştı, çünkü orada da yabancıydım ben. Bununla birlikte, bu yalnızca bir görünüştü. Başıboş, göçebe, ama namussuz bir yaşam sürüyordum. Kadın olarak, yalnızca anamı ve ablamı biliyordum; karı ya da sevgili yabancıydı bana. Aslında bunlara sahip olmayı çok istiyordum, ama onlara yaklaşmaktan korkmaktaydım. Bunu siz anlayamazsınız Mikhail!.. Ah, yaşamda insana ne haksızlıklar yapılıyor! Bacağından ya da kolundan sakat birini görünce, kimse ona yüz çevirmiyor, herkes acıyor; ama ruhu sakat birinden herkes kaçıyor, kimse ona acımıyor!.. Bu, içinde var olmayan yaşamın vazgeçilmez şeyidir. Bende de yoktu. Romanya'ya dönerken, gelenekleri cinsel gerçeklere daha uygun olanlara bunu sormaya kalkıştım. Bana onu verdiler, ama bu desteği

yalnızca bana tanıtacak kadar; beni kötülüğe yeniden itmek için, utançla ve çabucak onu benden geri çektiler. Şöyle oldu:

Gelir gelmez, İbrail dışında, çevrelerinde hatta daha da uzaklarda pazarlara ve panayırlara giderek, salepçilik yapıyordum. Kentte kimse benim ne iş yaptığımı bilmiyordu. Salebi bir Türk'ten, gizlice, ona kendimi yurttaşı olarak tanıtıp yalnızca bilmesini istediğim şeyleri söyleyerek satın alıyordum, böylece az çalışıyor, iyi kazanıyor, özellikle de belimde taşıdığım yedeğime güveniyordum. Bunun üzerine, insanlarla ilişki kurmaya başladım.

Tuzu kurular gibi giyiniyor, surda burda, okkalârca şarabı aldırmadan ödüyordum; günün birinde İbrail'in eski mahallelerinden olan Oulitza Kalimeresk'de hem iyi bir şaraba, hem de dönüşümden beri aşağı yukarı bir yıldır aradığım bir şeye rastladım. Şarabı, patronun kızı olan güzel bir yosma sunuyordu bazen. Böylece ben, bu güzel şarabın sadık müşterisi, aynı zamanda da sevdiğim kızın kara gözlerinden fışkıran alevlerinin avı oldum. Ama tedbirli davranıyordum; dükkân çok zengin ve sıkıydı. Kız da, serveti onlardan kazanmış olsa bile, yabancıları sevmiyordu.

O zaman, ilk yaptığım şey, acele olarak Romanya kâğıtları sağlamak oldu, bu iş de kutsal bahşişler sayesinde kolaylaştı. Gün geçtikçe, «Salepçi Stavro»yu gömüyor ve Domnul Isvoranu, «Damaslı bakırcı» oluyordum. Adım ve kimliğim hoşa gidiyordu. Saygı ve ilgi görüyordum. Ailede ana yoktu. Babaysa yaşlı ve sertti, bacakları da ağrıyordu.

Üç ay gidip geldikten sonra, bir akşam, aile beni yemeğe alıkoydu. Orada, ananın yerini tutan ve kızı sevgiyle kuşatmış olan bir teyzeye rastladım; ama özellikle, hiçbir zaman yarıbuçuk yalan söylemenin iyi bir şey olmadığını da anladım. Sofrada, Kalas'da Dama bakır eşyaları ve halı ticareti yapmakta olan, iriyarı, cellat gibi güçlü kuvvetli iki ağabey de bulunuyordu. Bereket versin Damas'ı ve mesleklerini onlardan daha iyi biliyordum; buranın işlemeli bakırlarını ve halılarını sık sık satmıştım. Yemek boyunca konuştum, Anadolu yaşamından olaylar ve öyküler anlattım; özellikle de halıların ve Damas bakırlarının tamamen elle yapımında çalışan beş yaşındaki çocukların ve gözleri görmeyen yaşlı adamların acıları konusuna ağırlık verdim. Çocuklar, günde iki metelik karşılığı çalışıyor, çocukluk nedir bilmiyor ve yaşama işkencelerle

başlıyorlardı. Yaşlılarsa, açlıktan tükenmişlerdi ve ne dinlenmeye, ne de yaşlılığın nimetlerinden yararlanmaya hakları vardı.

Öykülerim bayanı eğlendiriyor, acıklı yerleriyle gözyaşlarına boğuyordu, ama ötekilerin yüreği katıydı; yalnızca olayın fıkra yönüyle ilgileniyorlardı. Bundan hiç hoşlanmadım ve nerdeyse bu işten vazgeçmek üzereydim ama bereket tam zamanında, bu eve herkesle evlenmek için gelmediğimi anımsadım. Kız, beğenime uygun görünüyordu, evlenmek istediğim de oydu.

Onunla ilişkilerim öykülere ve anlatılara dayanıyordu yalnızca.

Bu akşam yemeğinden iki ay sonra, kendimi ailenin bir yakını gibi görmeye başlıyordum. İlişkilerin hemen hemen eksik olduğu bu evde, boğucu bir hava vardı, ancak sevdiğim kızın neşesi bana soluk aldırabiliyordu. Her akşam onun yanında iki üç saat geçiriyor, ona anlatıyor, şaka yapıyor, bazen de ahenkli ve acıklı doğu şarkıları söylüyordum. Teyze ve baba da hoşlanıyordu bundan, ama kız hayranlık duyuyordu... Bir daha bir daha istiyordu.

Baba, dükkândaki bütün gürültücüleri ve patırtıları kovmuştu, içki istemek için kapıya gelenler azalıyordu. Evde her işi yapan teyze, dükkânın arkasındaki kapısı camlı yere çekilmiş yama yapıyor, perdeler arasından, az aydınlatılmış dükkânı gözlüyordu. Kız iş işliyor, dantel örüyordu, yüklükteki yatağına uzanmış olan baba uyukluyor, bazen inliyor ve beni dinliyordu. Bir koyun kadar budalaydı Sofada onun yanına oturur, tasarıma uygun olan her şeyi anlatırdım ve o da bunların tümünü yutardı.

Böylece onun zayıf yönünü kolayca yakalamış oldum; işini sürdürmesi için, becerikli birine gereksinimi vardı ve benim kişiliğimde, böyle birini bulmuştu. Rumenler'den pek az tüccar çıktığını bilirsiniz; Onlar yalnızca toprağa bağlanırlar. Kızını, ticaretin bir dalında bilgi sahibi olmuş birine vermek istediğinden ve öte yandan da, kârlı ve kolay işlerde başarı gösterenler yalnızca yabancılar olduğundan, kendi memleketinden, dil bilen, kendisi kadar budala olan iki oğluna öğüt verecek yetenekte ve serseri bir yaşam sürdürmüş birini bulduğu İçin seviniyordu. Çünkü bu budalaların, böyle bir serveti nasıl yapmış olduklarını, kendi kendime sorarken, ölmüş olan ananın birinci sınıf bir ticaret yeteneği olduğunu da

öğrendim. Kız dengeliydi, ama ananın ölümünden beri, eve bir ağırlık çökmüştü.

Benim gelişim, oraya soluk getirmişti; beş kişiden her biri kendi havasındaydı. Yaşlı adam ve on beş günde bir eve dinlenmeye gelen iki oğlu aptallar gibi dalga geçiyor ve her zaman iş konularıyla boğuyorlardı beni. Ne derece namuslu olduğumu anlamak için, birinde, benden yüklü bir para istemekten ve birinde de bana o kadar para vermekten başka akıllıca bir yol bulamadılar. Budalalığın ve paranın, her iki durumda da ikiz olduğunu düşünerek onları sevindirdim. Demek ki üçü de, birbirinden farklı değildi.

Ölü ananın kızkardeşi olan yaşlı kadın gülmez, pek fazla da ağlamazdı. Buna karşın, şimdiki işlerim için f kaygı verirdi bana, sık sık, Ara sıra ona sorular sorduğum zaman, bana kuşkuyla bakardı. Sonra, üç enayinin bana güveninden kuşku duymadığım için, iki yıldır, sermaye yokluğu nedeniyle kötü giden işlerimden uzun uzun söz ettim. Anlattıklarımın yarısı yalandı, çünkü aslında durum başkaydı. Ah biraz daha güçlü olsaydım!.. Bu zamanda en iyi ticaret, yabancı bakır işlerindeydi. Verdiğim yanıtta, zengin olduğumu hiç söylemediğim ortaya çıktı.

Ama beni sevindiren, güzel Tincoutza'nın bağlılığıydı. Beni anlayan ve seven, bu umutsuz evde bana iyi davranan ve umutlandıran tek kişiydi o.

Paranın kulu olmayan, doğanın miyasmalarını düzenleyen yaşamın büyük göçlerini solumaya alışmış özgür bir insan olarak, en bencillik ve budalalıkla her şeyin bozulmuş olduğu bu evde, bütün gücüyle özgürlüğe kavuşmaya can atan kızla igileniyordum yalnızca.

Sık sık yalnız kalıyor sayılırdı. Karanlık basınca, mağaza kapanırdı. Teyze hemen yatmaya gider; erken kalkardı. O zaman, uyanık olup olmadığı iniltilerinden anlaşılan babanın yanında Tincoutza, işlemesinin üstüne eğilip kanımı donduran göz işaretleriyle bana:

- Bay Isvaranou, bana bir şeyler anlatın, acıklı olsun... derdi.

Baba bağırırdı:

- Acıklı olmasın! Canımı sıkıyor onlar...

- İyi o halde, diye ekliyordu, neşeli bir şeyler olsun.

- Size, herkesin beğeneceği bir şey anlatacağım, diyordum ben de.

Geçen yıl, mallarla Yalomitza Irmağı üstündeki bir panayırdaydım. Bilirsiniz, bir panayırda herkesle iyi geçinmek, akıllıca bir davranış olur. İnsanlar birbirleriyle çabucak tanışır ve çabucak tartışır, ama bir panayır satıcısı, bir başka panayır satıcısıyla, bir ölünün papazla karşılaşmasından daha sık karşılaşır.

- Bak hele, kurnazca bir şey bu, diye homurdanır-dı yaşlı adam.

- Ben davranışımı buna göre ayarlardım ve bakın, o gün başıma neler geldi; Trandafir adındaki bu panayır satıcısını kısa süreden beri tanıyordum. Kolye sattığını savunuyordu, ama aslında, «İşte kral, kral nerde? denilen ve üç kartla oynanan bir oyunun hasta enayilerini araştırıyordu. Yani kısaca Trandafir, serserinin tekiydi. Ama bu serseri benim ilgimi çekiyordu. Koluna dizilmiş kolyeleriyle gelip sergime abanır, bir şey demeden pipo içer ve ben tiksinip onu kovuncaya dek tükürür dururdu. O zaman: «Kolyeler! Kolyeler!» diye bağırarak kalabalığa karışırdı. Ama bakışları, oyununa müşteri olacakbtemiz köylüleri araştırır ve oyuna girenler, cepleri boşalmış olarak çıkarlardı. Yaşamını daha namuslu yollardan kazanmasını isteyerek, bir kezinde ona mesleğini değiştirmesini önerdim:

- Ne? diye karşılık verdi bana; beni ortak mı almak istiyorsun?

- Hayır, dedim, seni ortağım yapamam, ama salepçi yapabilirim. Kazancı iyidir.

- Oh, dedi, demek kazancı iyi! Senin salebin, altı ayda bir, güzel Miranda'mın pahalı altınlarından yapılmış kolyesine yeni bir altın eklememe yetmez ki dostum; böyle olursa da, onu bir başkasına kaptırırım, çünkü bilirsin, sevgi uçup gider!

Haklı olduğuna aklım yattı: Salep altın kazandırmazdı, oysa «üçkâğıtları», ah o üçkâğıtları, o gün öğleden sonra, on iki franklık beş altın kazandırdı ona. Bu altınlar, çok eğlenceli bir öyküyle birlikte kazanıldı bu kez. Son kuruşuna dek soyulan genç köylü, Trandafir'in peşini bırakmak istemiyordu ve her ikisi de tarlalarda kısa bir saklambaçtan sonra, hakem olarak yanıma geldiler.

Köylü, şöyle diyordu:

- Eğer paramı geri vermezse, ben de onun mesleğini öğrenip onun gibi yapacağım.

Trandafir, omuzlarını kaldırıyordu:

- Delinin biri o! Ne bela Tanrım!

- Hayır, dostum, diyordu öteki; ya paramı, ya da mesleğini! Bunun için namuslu olmaya gerek yok, senin gibi yapacağım ben de!

- Ama sen de benden namuslu davranmış olmuyorsun ki, diye bağırıyordu Trandafir; benim paramı kazanmaya kalkıştın: Ben, daha kurnazlık edip seninkini kazandım hepsi bu kadar.

— Evet, diye inandı köylü, ben de senden namuslu davranmadım; bunun için de sana bir altın bırakıyorum; sen de kalan dört altını bana ver. Yoksa kendimi Yalomitza Irmağı'na atarım, bu da günahtır ayrıca... Evde tek başına bekleyen genç bir karım var... Birbirimize aşığız... Bu beş altın da onun boynundaki altınlardı. Toprağı sürmek üzere iki at satın almak için almıştım onları... Trandafir, kızgın demirle dağlanmış gibi sıçradı:

- Nasıl? Budala, at almak için karının altınlarını mı çaldın? Ah, sen boynu altınlı bir kadına layık değilsin!

- Ama ne yapabilirdim ki? diye sızlandı genç köylü.

- Ne yapabilirmiş? diye uludu çingene, ülkenden uzaklara gidip onları çal ve karının boynundaki altınları bırak!

Trandafir, bana dönüp şöyle dedi:

- Bunun kadar budala bir Rumen gömdün mü hiç?..

Böyle dedikten sonra, düşündü, sigara içti ve tükürdü. Köylü, ellerini yüzüne kapatmış ağlıyordu. O zaman, şunu gördüm: Trandafir, delikanlıya doğru döndü, ellerini aşağı indirtti, şimşek hızıyla ona iki tokat aşketti.

- Neden beni dövüyorsun? diye bağırdı, tokadı yiyen.

- Çünkü budalanın tekisin sen... Ağlayan erkekleri sevmem, diye karşılık verdi çingene, kara gözlerini şeytan gibi devirerek. Al şu beş altını ve bu gece köyüne dön, ama doğudaki anayolda, köyün dışında, bir tüfek atımı

uzakta dur; sana iki at getirecek ve iki tokat daha atacağım... Bu, güzel bir kadının altınlarına yenisini eklemenin dışında, bir daha el sürmemeyi öğrenmen için.

Bu olaydan altı ay sonra, Trandafir'e Naziru yolunda rastladım. O, atlı, bense arabadaydım. Karşı karşıya gelince, ona sordum:

- Sözünü tuttun mu, Trandafir?

- Evet, dedi bana; ona iki at verdim ve iki tokat aşkettim.

* * *

Ben anlatırken, baba uyumuş kalmıştı, ama Tincoutza, her zamankinden fazla heyecanlıydı. O anda, yaşamımda ilk kez, bana sevgi dolu nemli ve parlak gözlerle bakan güzel bir kızın karşısında bulunuyordum. Bana doğru eğilip elimi tuttu ve bir kemanın ezgilerinden daha ahenkli bir sesle:

- Söyleyin, Bay Isvoranu, dedi, siz de çingene Trandafir gibi sevebilir misiniz?..,

Elinin beni yakıp kavurduğunu ya da buz gibi ettiğini söyleyemem, ancak birden korkuya kapıldığımı biliyorum, başım, sanki damdan düşüyormuşum gibi döndü ve şapkamı kaptığım gibi kaçıp gittim.

Benim şaka yaptığımı sanmış olduğundan, ertesi gün beni görünce, güldü. Ama ben üzgündüm; bir kadınla birlikte olma korkum, o zamana dek olmadığı şekilde hızla ortaya çıkmaktaydı. Aylarca bel bağladığım yakın olma umudum yok oluyordu; gerçekten de sakat ruhlu biri olarak kalmaktaydım.

Bununla birlikte, ateşten korkan atlara yapıldığı gibi, olayın üstüne gitmenin iyi olacağını düşünüp artık ondan korkmayacaktım sonunda. Kim bilir? İnsan tabiatı konusunda ne biliyoruz ki? Hayvanlardan daha azını!.. Belki, yabanileşmiş içgüdülerimi düzeltmeye ve baştan çıkmış duygularımı bastırmaya zamanım olsaydı, dengemi bulmayı başarırdım. Ancak bunun için, insanların iyiliği ve durumların uygun olması gerekirdi. Ne birinciler ne de ikinciler, birini kurtarmaya razı olmadı. Son durumlar beni yoksul biri yapıp çıktı; oysa insanlar, bencilliklerinin emrettiği şeyden başkasını

görmüyorlardı. Kafamızı bir duvara çarpıp kırdık, sonuçta, ama en acınacak durumda olan, yine bendim.

Yapımda, bir iyileşme belirtisi hissedene kadar, Tincoutza'ya yaklaşmak istemeyecektim; ancak bir başka aday çıktı ortaya ve durumumu tehlikeye soktu. Genç kız, benden başka biriyle asla evlenmeyeceğini bas bas bağırdı; o zaman babası, ne düşündüğümü sordu.

Ne mi düşünüyordum? Yalnızca evlenme düşüncesi bile beni cehennem azabına atmaktaydı!.. Hiçbir şey diyemedim... Korkak ve kaçak davrandım.. Gururu incinen Tincoutza, yüreğimi paralarcasına gözyaşı döktü. Babası, kararsızlığımı «zengin biri» olmayışıma yorup, beni avutmaya kalkıştı:

- Burada çalışarak, günün birinde zengin olursunuz! dedi.

işittiniz mi? Evlerinde zenginliği aradığımı sanıyorlardı benim.

Böylece uçurum yaklaşıyor, ben de dosdoğru içine gidiyordum. Tincoutza ile evlenmeyi istedim. O bayram etti, ev halkı uyuşukluğundan uyandı; bense, kendimi mahvolmuş sayıyordum. Evlenme isteğimi izleyen günler, ölüme mahkum birinin son anlarına benzedi.. Tincoutza, çok sevinçliydi:

- Sizi böyle durgunlaştıran heyecan mı? dedi bir gün bana; öyle mutluyum ki!

Zavallı kız!

Kendimi avutmak için, sabahtan akşama dek dalga geçiyordum, ama bunun da eskisi gibi olmadığını farkettiler ve nişan akşamı, az kalsın bayılıyordum. Oradaki akrabalar da nişanlım gibi buna şaşırdılar, şaşkınlığımı heyecanlı oluşuma verdiler. Beni konuşturmak istediler, anlatmamı rica ettiler. Belleğimi karıştırdım ve bir şey bulamadım. Ama Kilise'nin dileklerini bildirdikten sonra, yüzüklerimizi takan papaz, aklıma bir fıkra getirdi.

Tarlada çalışmak söz konusu olunca, papaz, işi yavaş yaparak işçilerinin kendisiyle alay etmelerinden yakınırmış. Öyküme başlamak için şöyle dedim:

- Onları çok çalıştırmak isterseniz, bunun tek bir çaresi vardır, peder.

- Hangisi, oğlum?

- Çok ağır sövmeniz gerek, tıpkı arabacılar gibi.

- Ah bizler sövemeyiz ki, günahtır.

- Evet, tabii günahtır, dedim, ama o, başka bir şey yapacak durumda olmadığından, Bükreş piskoposu tarafından bağışlandı.

Papaz, kuşkulanır göründü ama orada bulunanlar bağırdı:

- Nasıl olur? Söyleyin, nasıl olmuş?

- İşte şöyle olmuş: Günün birinde Bükreş Piskoposu, resmi bir tören için bir kente gitmek zorunda kalmış. En iyi arabayı getirtip efendiyi bindirmişler. Ama kendisini bekleyen yüklü bahşişe karşın, arabanın sürücüsü bundan hoşlanmamış. Çünkü hepimiz biliyoruz ki, sürücüler sövüp saymadan atları yönetemezler. Onun İçin, kamçıyı havada çevirip okkalı bir küfür savurmak, bahşişin kendisinden bile daha acımasızdır; Piskoposun sürücüsü de adını kötüye çıkarmaz. Ulu din adamının azabından korkan zavallı sürücü dudaklarını ısırmış, iyi kötü üç saat yol gitmiş, ama bir ırmak geçidine varınca, birden durmuş. Soluk soluğa, kızarmış bir İstakoz gibi mosmor durumda, dört atın dizginlerini bırakmış ve ne olursa olsun hakkını istemeye karar verip beklemiş. Piskopos, sabırsızlanmış, biraz sonra başını arabanın kapısından uzatarak durmasının nedenini sormuş. Sürücü şapkasını çıkarıp, süklüm püklüm:

- Gördüğünüz gibi yüce Efendim, diye açıklamış, atlar sürücünün küfürlerine alışkındırlar ve ben de sizin Kutsal Varlığınız yüzünden sövemediğim için, atlar, ırmaktan geçmek istemiyorlar.

Piskopos buyurmuş:

- Onlara «Hadi benim yiğitlerim! diye bağırın, oğlum...

Kurnaz sürücü: «Hadi benim yiğitlerim!» diye bağırmış, dudağının ucuyla. Ama atlar bunu yutmamış.

- Onları harekete geçirmek için, küfretmekten başka çare yok mu diye sormuş kutsal kişi, sabırsızlanarak.

- Yoktur, Kutsal Peder, size söyledim: Atlar, yalnızca arpa ve küfürle yürür!..

- Eh, demiş piskopos, o halde sövün siz de; günahınızı bağışlıyorum!

Sürücü, oturduğu yere sıçramış, dizginleri yakalamış, uzun kamçısını saklatmış ve ölüleri bile korkutan bir sesle: «Hi hi hi! Meryem'in pabuçları!.. Bütün Kutsal ikonalara!.. On dört İncil'e!.. Altmış kutsal ayine!.. Kilise' nin on iki havarisine ve kırk ezilmişine!.. Hi hi hi! Tanrı ve İsa adına, yiğit atlarım benim!..

Araba, geçidi kırlangıç gibi aşıp geçmiş. Karşı kıyıya varınca, piskopos, başını yeniden çıkarıp galip bir şekilde bakmakta olan sürücüye:

- Atlarınızın eğitim şekilleri çok şaşırtıcı, diye seslenmiş, ama dini bilgileriniz eksik: On dört İncil değil, dört İncil var; kutsal ayinler de altmış değil yalnızca yedi tanedir.

- Haklısınız, Kutsal Peder, bunları ben de biliyordum, ama bakın; dört ve yedi rakamları, gereğince küfretmek için çok kısa kalıyor; işte o zaman biz sürücüler, dini düzeltmek ve mesleki gereksinimlerimizi yola koymak için gerekli değişiklikleri yapmaya elimizden geldiğince çaba gösteriyoruz.

Çok gürültü koparan bu fıkra, papazı sıkıntıya soktu, bense rahatladım. Tincoutza, çok sevinçliydi ve benimle gurur duyuyordu.

Ah, acaba işler neden olduğu gibi kalmadı sanki? Ya da felaketten önce, neden kaçıp kurtulmadım? Çünkü bitip tükenmeyen uzun olay üç hafta, inanılmaz ve eşsiz işkencelerle geçen üç hafta sonra meydana geldi. Nişanlımdan aldığım her öpücük, aklımı başıma devşirip başımı alıp gitmemin bir öğüdüymüş gibi geliyordu bana. Bu acıklı olay, düğünle başladı.

Şimdi, yaşamımı ve masum Tincoutza'nınkini yıkan korkunç cinayete geliyorum; Yiğit Mikhail'im, şimdi sıra, sizin bozukluğunuza, şiddetinize, kusurunuza, iki ayak üstünde yürüyen ilkellerin yaşamı zehirleyen ve masumlara işkence çektiren, gelenek, alışkanlık ve görenek adı altında uyguladıkları bütün uğursuzluklara geldi. Çünkü bu hastalıklı durumumla ben de, en az namuslu nişanlım kadar masumdum.

Mikhail, belki de söz konusu olan şeyi bilmiyorsunuz. Bizde, düğün gecesi, gelinle damat odaya çekildikten sonra, aile içindeki kadınların, hattâ yabancı kadınların yatak odasına doluştuklarını, onları bir başka odaya kovup, yandaki odada bekleşen konuklara, yeni gelinin namusluluğunun kanıtını göstermek için, gelin yatağını araştırdıklarını da bilmezsiniz. Ben, daha alâsını gördüm: Bir sırığın ucuna takılı bu bayrağın, edebe aykırı ganimetlerinin çevresinde baykuş gibi öten kalabalığa çevrelenmiş olarak Petroy Sokağından Kazasu'ya kadar taşındığını gördüm. Peşlerinde keman çalan bir çingene olduğu halde, pazartesi günü şafakta, mutsuz bakirenin mutlu anasına «kırmızı rakı» götürmeye giderlerdi.

Bundan daha vahşice ya korkunç bir şey düşünebilir misiniz, Mikhail? Bu utanç verici ve kötü davranıştan, bu görünümden, bu sevinçten daha zalimce, daha insanlık dışı, daha duyulmamış sadizm ya da kötülük şiddet ya da saldırı ahlak bozukluğu ya da sapkınlık var mıdır acaba?

Biliyordum ben... Düğün günü gelip çatınca, bütün bunları biliyordum. Beni her zaman çileden çıkaran yalnızca bu gelenekler değil, ama duyularımın bana çok acınacak bir şekilde ihanet ettiği tehlikeli saatte bana acımasız davranmalarıydı. Bu uğursuz maskaralığı şeytana tepip bir yana itmenin benim için yaşamsal çıkarı vardı.

Babayı ve teyzeyi çağırıp onlarla konuştum. Bu iğrenç gelenekten çok hoşlanan baba, fazla kesin konuşmadı, ama yaşlı kadın, bunun bir ülke geleneği olduğunu, onurun koruyucusu olduğu için de saygı duyduğunu direnerek savundu.

Biz orda kaldık. Güzel bir pazar günü öğleden sonra, düğün alayı, dönemin uğuruyla kiliseye doğru gitti; yolu açan iki atlı dışında, herkes yaya gidiyordu; ardından, işlenmiş gümüşten altın kaplamalı bir tepsi içinde iki Moskova mumu taşıyan biri vardı, en arkadan da halk geliyordu. Kiliseden çıkışta, atlılar öne geçip havaya tabanca atışı yaptılar; kollarında kara peşkirler bağlanmıştı. Atlarının koşumları simle dokunmuş kurdelelerle süslüydü. Tepside tuz ve geleneksel ekmek vardı bu kez. Hemen ardından, kolumda Tincoutza ve mumla, korkudan ve acıdan titreyerek kendimi sürüklüyordum; o, kendisini tamamen kaplayan süs yığını içinde mutluydu. Ardımızda, keman, kobza, klarnet ve kornet çalan on iki çalgıcının coşturduğu düğün alayı vardı. Yolumuzun üzerinde,

çeşmeden gelen kadınlar kovalarındaki suyu bolluk dileyerek düğün alayının ayakları dibine boşaltıyorlardı.

Akşam olunca, kaçınılmaz saatim gelip çattı. Masada, akrabalarla birlikte, yirmi kadar çağrılı vardı. Düğün alayının duaları, sınırsız bir neşe gösterisine dönüşünce, ben de topulluğa uyup sofra arkadaşlarına öykülerle karşılık vermek zorunda kaldım, içtiği şaraptan kafayı bulan biri, bir zamanlar, kocası tarafından kusurlu bulunan bir yeni gelinin, zifaf gecesi kocasından nasıl dayak yediğini anlatma gafletinde bulundu; kocası, hemen ertesi sabah, onu sırtı öküzlere, yüzü arkaya dönük bir şekilde arabaya atıp bir sırığa dibi delik bir testi dikerek, ürkmüş ailesine geri götürmüştü.

Tincoutza'ya baktım; o, sessiz, namusundan emin duruyordu. Ama ben dehşete kapıldım ve eşler arasın- , da geçenlerin yalnızca kendilerini ilgilendirdiğini bağırarak haykırdım.

- Bunun kimi ilgilendirdiğini birazdan göreceğiz! diye karşılık verdi yakın akrabalardan birkaçı.

Gerçekten de bu «birazdan» güzel geldi, çünkü saatler geceyarısını çalınca ekmek içlerinden yapılmış küçük topçukların sağdan soldan atılarak yüzüme çarptıklarını farkettim; topçuklar birazdan ekmek parçalarına, daha sonra da kocaman dilimlere dönüştü.

- Bu, ne demek oluyor? diye sordum.

- Bu, artık kalkma ve görevinizi yerine getirme zamanının geldiğini gösteriyor, dedi sağdıç kadın.

Size ant içerim ki dostlarım, anlamıyordum; ancak sağdıcım beni bir kıyıya çekip bunun nasıl bir görev olduğunu söyleyince, anladım. O benimle konuşurken, teyzeyle sağdıç kadın, bize ayrılan-yatak odasında Tincoutza'yı hazırlıyorlardı; sonra gelip beni kucakladılar, baba da geldi, o kadar. Bana kapı açtılar, içeri ittiler ve ardımdan kapadılar.

Yaşamımın en acıklı anlarından biri olan o anda Tincoutza'nın kutsal güzellikteki başının, yastağın aklığında uzandığını, kara saçlarının da başının çevresine yayıldığını belli belirsiz anımsıyorum, o akşamdan aklımda kalan yalnızca bunlar, odanın ortasına baygın düştüm!

Şiddetli bir ateş beni yirmi dört saat baygın düşürdü. On beş gün hasta yattım. Kendimi yitirdiğimde, neler söylediğimi bilmiyorum, ama beni ziyarete pek az kişinin geldiğini biliyorum, iyileşince, kendimi düşman bir ortamda buldum. Kayınbabamla teyze, ailelerine bulaştırdığım utanç konusunda açıklama yapmamı istediler. Bağlanmış olduğumu ileri sürüp geçici olarak kendimi kurtardım. Bana hiç acımadıkları yetmiyormuş gibi bana karşı nefretleri daha da arttı.

O andan sonra, tam on ay boyunca önüme kin ve düşmanlık dikildi. Beni her işte bir yana attılar; hiçbir girişimde, bana güvenilmek istenmedi; sanki hırsızmışım gibi, parayı özellikle sakladılar. Kendi olanaklarımla, salepçilik dışında hiçbir işe girişemezdim, çünkü paramın hemen tümünü armağanlara ve düğüne harcamıştım, işte o zaman, beni bugün bile dehşete düşüren bu korkunç yaşam başladı.

* * *

Size bunu, ayrıntılarıyla anlatamayacağım, çünkü çok güç olacak benim için...

Bu uğursuz eve tıkıldığımdan, çok ender ve o da yalnızca geceleri olmak kaydıyla, sokağa adım atabiliyordum, Dükkâna inmemi bile yasaklamışlardı. Ziyaret yoktu... İlişki yoktu... İş güç de yoktu... Dediğim, önerdiğim her şey boşa gidiyordu... Sofrada sağır-dilsizler gibiydik... Ben, ayağımda terlikler, sırtımda gömlekle odadan odaya, bir sığıntı, acayip biri ya da öteki pansiyonerlerden biri gibi dolaşıp duruyordum.

İki kayınbirader her pazar geliyordu. Onlardan az çok anladığım işlerine beni de almalarını istedim. Bana, boşanmadan söz ettiler. Bunun en akıllıca çözüm olduğunu söyleyeceksiniz bana. Ama hiç de öyle değil.

Karım, düğünden bu yana ailesinden büsbütün kopmuştu. Bütün yaşamı, benim yoksul ve sakat yaşamıma kök salmıştı. Ağlayıp sızlamadan, kinlenmeden, umulmayan bir yüreklilikle felaketi kabullenmişti; bir büyücünün beni bağlamış olduğuna yürekten inanıyor ve Ulu Tanrı'ya, şeytanı altedip, başarısızlığına karşın sevdiği kocasını iyileştirmesi için coşkuyla yakarıyordu.

İkimiz de kimseyle görüşmediğimizden, günlerimizi baş başa ve aşırıya kaçan sevecenlik içinde geçiriyorduk. Ondan özür diliyordum... Beni hiçbir konuda suçlu bulmadığını söylüyordu. Ah, beni tek anlayan ve bana acıyan bu insanı nasıl unutabilirdim? Bizi zehirleyen kin olmasa, bütün gücümle olmayı arzu ettiğim normal erkek ve koca olacağıma kim güvence verebilir?.. Artık, başlangıçtaki kadar sıkılgan değildim, karımdan korkmuyordum, ilk dokunuşta kanımı donduran bu korku yoktu artık. Hatta bazı anlarda, belli belirsiz arzular, hafif uyanmalar, küçük cinsel istekler bedenimde kımıldıyor; karım beni kollarında sıkar, okşar ve bana sevgisini kanıtlarken, yüzümü kızartıyordu.

Ama sevginin büyük bir güçlükle yarattığı şeyi, kin, bir anda yok eder; ben de insanların bu davranışlarını asla bağışlamayacağım. Her sabah, odamızdan çıkmak üzereyken, felâketimizin iki baykuşu, zavallı kadının üzerine atılır ve ona bir şeyler olup olmadığını sorarlardı. O konuşmak istemeyince, lanet olası leş kargaları ayrılma önerileriyle saldırıya geçip umutsuzluğa düşürünceye dek işkence ederlerdi.

Bu huzursuzluk; doğanın onarmayı azar azar denediği bu düzenli yıkım iki ay sürdü. İçimize atıyorduk. Kalaslı iki cellat, saldırgan olmaya başlıyordu. Beni aşağıladılar ve karımı boşamaya zorladılar. Buna dayanmak olanaksızdı artık. Birbirimize büzülüp, sık sık sofraya inmeye karşı çıkıyor, günleri tek bir öğünle geçiştiriyorduk;' birden aklımıza kaçma düşüncesi geliverdi.

Karım bana, bende kalan az parayla geçinip geçinemeyeceğimizi sordu, ben de ona, bu uğursuz evden uzakta sevgi ve özgürlük dolu bir gelecek sağlamaya gücüm yettiğini hararetle söyleyince, gözlerinden mutluluk gözyaşları fışkırdı. Düşman bir dünyada yitip gitmiş iki kardeş gibi birbirimize sarıldık; giysilerimiz ve yüzlerimiz, kendi gözyaşlarımızla ıslandı ve biz, bu dünyada tadılabilen en büyük mutluluk saatlerini birlikte yaşadık.

Ama bu saatler, bize birlikte yaşamamız için verilmiş son saatler de oldu aynı zamanda. İnsanların büyük kin dalgası yaklaşmaktaydı.

Şubat sonlarıydı... Tasarımızı yapmıştık: Bir ay daha bekleyecek ve Mart'ın sonuna doğru, İstanbul'a giden bir yelkenliyle kaçacaktık.

Ancak, birkaç günden beri, iki zorbamızın durumunda tuhaf bir değişim sezmekteydik. Sabahları karımı ziyaret etmekten ansızın vazgeçmişlerdi; artık ona işkence etmiyorlardı, yaşlı adam da bir akşam bana, canım isterse girip çıkacağımı söyledi. Apışıp kaldım!.. Hemen Tincoutza'ya koştum, ama o çok ağlıyordu:

- Sanırım, bir uğursuzluk bekliyor bizi! dedi. Kötü düşler gördüm: Seni, geceleyin ağlayan çocuklarla çevren sarılmış olarak gördüm, ben de tepeden tırnağa altın işlemeler ve değerli taşlarla kaplıydım... Çok kötü bu. Dışarı çıkma!.. Başına ne gelir bilinmez ki?.. Bu tutuklu yaşama iki aydır katlanıyoruz, birkaç hafta daha dişimizi sıkalım!..

Bu sözler üzerine, yüreğime bir hançer saplanıyor sandım ve titremeye başladım; ancak, yiğit dostlarım, insanın yazgısı önceden yazılmıştır. Ertesi sabah kış kıyamet... Kalınlığı üç karış olan kar her yanı lekesiz kefenle sarıyor ve her yana uçuşan kızakların çanları havayı hasret çağrılarıyla dolduruyordu. Penceredeydim ve sanki duvarlar üstüme yıkılacakmış gibi geliyordu bana. Aptallaştım!.. Karşı konulmaz bir güç beni dışarı, hareket, yaşam, aşağı yukarı bir yıldır tatmadığım özgür yaşamın şiddetli gizemi olan «dışarı» doğru çağırıyordu. Karımın ayaklarına kapanıp beni bir saatçik, yarım saatçik, beş dakikacık duvarların, çatının, yoksulluğun dışına bırakması için yalvardım!..

Beni dinledi, iki tabancamla kamamı yanıma almamı ve yanıma kimseyi yanaştırmamamı öğütleyerek bana izin verdi. Onun terliklerini öptüm, kürkümü ve kürk başlığımı alıp dükkâna indim.

Ah, bu iniş benim ve zavallı Tincoutza'nın mahvına neden oldu!.. Hemen yok olmaksızın yitip gittik, çünkü o sabah, öğleden sonra ve ertesi günkü çıkışlarımda, başıma hiçbir şeycik gelmedi; ama kuşkusuz dükkândan geçişlerimin birinde, yaşlı adamın bir kapı ardına görmeyeyim diye saklamış olduğu alçak bir göz beni tanıdı!..

Bu evde yaşadığım o son pazar günün akşamı -gözlerimde Tuna Üzerinde gezinen kocaman buzulların görkemli ululuğuyla geri dönerken - on aydır bakirelerin en safı ve eşlerin en sevecenini son kez öptüm.

İkimiz de sakindik... Ama akşam yemeği için aşağı inince, yüzlerimizde acıklı bir ağırlık vardı, ağlayacak gibiydik. Karım, yemeğin sonuna doğru:

- Kardeşlerim neden burada değiller? diye sordu.

- Birazdan gelirler, diye karşılık verdi babası.

Nargilelerimizi yaktık, Türk kahvelerimizi içtik. Dışarısı karanlık ve sessizdi... Hayli geç olmuştu. Ansızın, babası ile teyzesinin anlamlı anlamlı bakıştıklarını farkeden Tincoutza, hıçkırmaya başladı.

O sırada kapı, rezeleri üstünde gıcırdadı ve iki kardeş, suçlu gibi kararmış suratlarla ortaya çıktı; yanlarındaki adamı görür görmez, sapsarı kesildim.

Bu adam, eskiden benim dostum olan bir Rum'du, şu anda ise cani ve hafiye olarak buraya gelmekteydi.

Üçü dü açık kapının önünde duruyordu, selâm niyetine ilk sözü, alçak adam söyledi. Kollarını uzatıp beni göstererek, Rumence olarak:

- Demek sizsiniz İsvaranou Efendi?., dedi. Bağlı oluşunun nedenini anlıyorum; Stavro'dur bu adam, salepçi ve p...

Benim kusurumu ve kendininkini açığa çıkaran son söz üzerine Tincoutza, bir çığlık atıp yere yığıldı, oysa ben...

Kayınbiraderlerimin öcalma duyguları ve dehşetiyle, dükkâna sürüklendim, ayaklarım bağlandı ve bayılıncaya dek başıma, yüzüme, göğsüme vurdular. Sonrası...

Daha sonra, karın üstünde, kapalı bir geçide bakan avlunun kilitli kapısının önünde kendime geldim. Donmuştum... Göğsüm, kollarım, bacaklarım, başım korkunç derecede sızlıyordu... Kışlık giysiler yerine, başım açık, tek bir gömlekleydim.

Kendimi toparladım ve bana on sekiz ay önce salep sağlayan Türk'ten yardım istemeye gittim; beni bir Hıristiyan olarak karşıladı ve kardeş gibi baktı.

Dört gün sonra, bu iyi yürekli insan, kiminle konuştuğunu bilmeden, bütün kentte dilden dile dolaşan haberi hasta yatağımda duyurdu bana: Tincoutza, Lipovanlar tarafından, Tuna'nın sol kıyısında sudan çıkarılmıştı.

Aradan otuz beş yıl geçti. Her yıl, o uğursuz tarihte, üzerinde buz parçaları yüzen Tuna'nın kıyısına gider, ona yaptığım kötülük için

Tincoutza'dan özür dilerim...

* * *

X... yolu üzerindeki, iki çavdar tarlası arasında, içinde üç kişi olan araba tırıs gidiyordu. Çoban yıldızı, sabah serinliğinde hapşıran atın gözlerinin önünde, Doğu'nun pembe şafağında parlıyordu.

Tarladan bir tarlakuşu kalkıp bir ok gibi, göğe yükseldi. Stavro, kuşun bir taş gibi düşüşünü göresiye dek, bakışlarıyla onu izledi, Stavro kuşun gözden yittiği yere gözlerini dikip - hiç yurdu olmayan insanların bildiği bu evrensel dilde ve kâğıtlarda yazılı olmayan bir ezgiyle - şarkı söyledi:

Ah, bir tarlakuşu olsaydım,

Onun gibi gökyüzünde dalar giderdim;

Ama artık yeryüzüne inmeden,

İnsanların buğday ektiği,

İnsanların buğday biçtiği,

Nedenini bilmeden ekip biçtiği yere...

II

KİRA KİRALİNA

Üç panayırcı arabasının öğle yemeği için durmuş olduğu bataklıkta, Stavro'nun kulağı iki yoldaşı tarafından bir saattir çekiştiriliyor ve ondan, kendisinin ve kızkardeşinin çocukluk öykülerini anlatması isteniyordu; öyküye ambarda başlamıştı. O, bunları anlatmak istemiyor değildi, çünkü şu andaki ruhsal durumu bu eski anılara hazırdı, ancak insan geçmişin sularını tıkayan paslanmış engellere dokunmak isteyince hep böyle olur; kendisine yalvartmak iyi gelir.

Küçük korunun yumuşak otlarına uzanmışlar, atları ot yer ve çevrelerinde kişnerken, sigara içiyorlardı. Stâvro kalktı, kuru dal bulmaya gitti, bir ateş yaktı; köz oluşunca, arabadan kahve araçlarını aldı, suyu kaynattı ve bakır ibriğin içine şeker ve kahve attı. Daha sonra, tıpkı bir kahveci gibi, kokulu ve köpüklü sıvıyı, fincan denen tabaksız üç tasa boşalttı, arkadaşlarına verdi, kendisi de bağdaş kurup oturdu ve başladı anlatmaya:

Ne tarihini, ne de o sırada kaç yaşımda olduğumu anımsamıyorum. Ancak o acıklı olayın ardından Kırım Savaşı olduğunu biliyorum.

Küçük bir çocuktum, anayı, anlayamadığım bir nedenden dolayı her gün döven bir babanın gaddarlığını anımsıyorum. Anam, sık sık evde olmazdı, geri döndüğünde ve gitmeden önce dayak yerdi. Gitmeden önce dayak yemesinin nedeninin gitmeye zorlamak için mi olduğu, geldikten sonra ise yokluğu yüzünden mi, yoksa bir daha geri gelmemesi için mi olduğunu bilmezdim.

Bu karışık zamanlarda, babamın yanında onun kadar kaba olan ağabeyimin; anamın yanındaysa, benden dört yaş büyük olan ve kendisine çok yakınlık duyduğum ablam Kira'nın sızlanıp durduğunu da anımsarım.

Kavgalar gitgide yok oldu, büyüdüm ve anlamaya başladım. Hem de ilginç şeyler anladım... Ben, sekiz dokuz yaşlarında, ablamsa on iki on üç yaşlarındaydı, öyle güzeldi ki, onu tepeden tırnağa seyretmek için, günboyu yanından ayrılmazdım. Sabahtan akşama dek süslenirdi, anam da öyle yapardı, çünkü o da kızı kadar güzeldi. Ellerinde abanoz ağacından bir kutuyla ikisi de aynalarının karşısına geçer, gözlerini, zeytinyağına batırılmış kinorosla, kaşlarını ucu kömürlü fesleğen dalıyla boyarlar, dudaklarını ve elmacık kemiklerini de tırnaklarıyla birlikte, kirmiz atıyla

renklendirirlerdi. Bu uzun işlem bitince, kucaklaşırlar, birbirlerine övgü dolu sözler söylerler ve beni süslemeye koyulurlardı. Daha sonra üçümüz, elele tutuşur Türk ve Yunan modasına göre dans eder ve birbirimizi öperdik. Özellikli bir aile olurduk böylece de...

O sıralarda, babayla büyük oğlu, her akşam eve gelmezlerdi. İkisi de yörenin en aranılan, en becerikli arabacısıydı. İşlikleri, kentin tam karşı yakasındaki Karaköy mahallesindeydi, oysa biz, Çetatzue'de oturuyorduk. Aramızda koca bir kent uzanıyordu. Karaköy'deki ev babamındı. Burada, besleyip barındırdığı iki çırağı ve ev işleriyle ilgilenen yaşlı bir hizmetçisi vardı. Yedi kişiydiler. Buraya hiç gitmezdik, babamın beni korkutan işliğini pek az bilirdim. Çetatzue'de, anamın evindeydik, hiçbir şeye aldırmaz, eğlenirdik... Kışın çay, yazın şuruplar içer, yıl boyunca, Türk tatlısı olan baklava ve saraylı yer, kahve içer, nargile fokurdatır, süslenir ve dans ederdik... Yaşamımız güzeldi.

Evet, babamın, oğlunun ya da ikisinin birden, eğlence ortasına pat diye çıkageldiği, anamı dövdüğü, Kira'yı yumrukladığı ve benim de başımda bastonunu kırdığı günler dışında, yaşamımız güzeldi, çünkü ben de artık dans ediyordum. Türkçe'yi çok iyi bildiğimizden, iki kadına «paçavra», bana da «küçük pezevenk» derlerdi. İki zavallı kadın, zorbalarının ayaklarına kapanır, bacaklarına sarılır ve yüzlerine vurmamaları için yalvarırlardı:

— Yüzümüze vurmayın! diye bağırırlardı, Tanrı aşkına, yüzümüze vurmayın!.. Gözlere dokunmayın!.. Özür dileriz!..

Ah, yüz, gözler, bu iki kadının güzelliği!.. Onlarla boy ölçüşecek başka bir kadın yoktu!.. Altın sarısı saçları bacaklarına dek uzanırdı, ciltlerini ak, kirpikleri, kaşları ve gözkapakları abanoz gibi kapkaraydı. Çünkü anam tarafından Rumen soyunda üç ayrı ırk karışmıştı: Türk, Rus ve Yunanlı; bunlar eskiden ülkeye egemen olup işgal eden milliyetlerdi.

Anam, ilk çocuğunu on altı yaşında dünyaya getirmiş; ama ben doğunca, kimse onun üç çocuk anası olduğuna inanamazmış... Sevilip öpülmek üzere yaratılmış olan bu kadın, her yanı kanayıncaya dek dayak yiyordu. Bununla birlikte, babam ondan okşamalarını esirgese de, sevgilileri bu zararı parlak bir şekilde ödüyorlardı. Ben de anamın kocasını aldatmaya başlayarak ilk dayağı o zaman mı yediğini, yoksa babamın, karısına kötü davranıp onu

kendisini aldatmaya mı zorladığını asla öğrenemedim. Evimizde düğün bayram hiç eksik olmazdı, çünkü zevk çığlıkları durunca, acı çığlıklar başlar ve kavganın ardından, gözyaşlarıyla ıslanmış yüzlerde kahkahalar patlardı.

Kibar beyler nazik davranışlarla halının üstünde bağdaş kurup oturur, şarkı söyler, kastanyet ve davul eşliğinde gitarla Doğu havaları çalarak kadınları oynatırken, ben de pasta yiyerek nöbet tutardım, ipekler içinde, zevkten pırıl pırıl olan anamla Kira, mendil dansı yaparlar, dönerler, tek ayakları üstünde sekerler, kendilerinden geçerlerdi. Sonra sıcaktan alev alev yanan yüzleriyle, kaba şilteler üstüne atılırlar, ayaklarını ve bacaklarını uzun giysilerinin içine gizleyerek yelpazelenirlerdi. İyi cins likörler içilir, güzel kokulu bitkiler yakılırdı. Erkekler genç ve yakışıklıydılar. Hepsi de esmer ve karaydı. Şık giyimli, sivri bıyıklıydı, sakalları pek bakımlıydı; Kıvırcık ve parlak saçlarından güçlü bir bademyağı kokusu yayılırdı. Bunlar Türkler, Yunanlılar ve ender olarak Rumenler'di, çünkü milliyetin hiç önemi yoktu; yeter ki sevgililer genç, güzel, nazik, ağzı sıkı ama aceleci olmasın.

Durumum pek sevimsizdi... O zamanlar çekmiş olduğum azabı, şu ana dek kimseye söylememiştim.

Görevim, pencerenin kıyısına oturup gözetlemek ve her türlü baskından evdekileri korumaktı. Bu da benim çok hoşuma gidiyordu, çünkü bizi döven Karaköy-lü erkeklerden ölesiye nefret ediyordum. Ama içimde görevimle kıskançlığım arasında kıyasıya bir savaşım olmaktaydı.

Kıskançtım, korkunç derecede kıskançtım.

Ev, duvarlarla çevrili geniş bir avlunun sonunda bulunuyordu. Bu avluya bakan pencereler vardı, arkada bulunan öteki pencereler, limana bakan bir ovanın kıyısına açılıyordu. Eve yalnızca karşıdaki giriş kapısından girilirdi, ancak burdan kaçmak, daha kolaydı; ovanın inişinin dili olsaydı da, oradan kimlerin kaçmaya kalkıştığını anlatabilseydi!...

Pencereye tutunur, her gece kapının önünü aydınlatan fenere gözlerimi dikerdim; kulağım da her zaman paslı kapı menteşelerinin sesinde olurdu.

Ama, aynı zamanda içerdeki eğlenceyi görecek bir gözünün olmasını da isterdim. Anamla Kira, «bellerini, bir yüzüğün deliğinden geçirtecek

derecede sıkan korselerinin içinde, iki kavun gibi dikilen göğüsleriyle; sırtlarına ve çıplak omuzlarına dökülen gür saçlarıyla; parlak kırmızı bir kurdele sıkıtı alınlarıyla; arzudan alev alev yanan gözlerinin kıvılcımlarını parlatmak istermişçesine, şeytani bir şekilde kırpışan kirpikleriyle, insanı çılgına çevirecek denli güzeldi.

Her zaman kendilerini kadınlara beğendirme yarışı içinde, sıkıcı gevezelikleriyle konuklar, gülünç durumlara düşürüyorlardı kendilerini. Bir akşam bu tiplerden biri, anama övgü yağdırmak isterken, «yaşlı tavukların çorbalarının güzel» olduğunu söyledi, öfkelenen zavallı kadın, yelpazesini adamın başına fırlatıp ağladı. Bir başka konuksa öfkeyle kalktı, serseme bir tokat atıp yüzüne tükürdü. Birbirlerinin yakasına yapıştılar, evi darmadağın ettiler, nargileleri devirdiler. Gözlerimizden yaşlar akıncaya dek güldük. Barıştırmak için anam onların boynuna sarıldı.

Ancak bu sarılmalar, bu öpücükler, onun için çeşitli şeyleri ödüllendirmenin iyi bir yöntemiydi. Güzel bir sese, eğlenceli bir söze, güzel bir oyuna öpücük verirdi o. Ayrıca, bir somurtkanı neşelendirmek, kırıcı bir sözün etkisini gidermek, çok kıskanç birinin öfkesini yatıştırmak, bir budalanın sersemliğini ödemek gerektiğinde de böyle yapardı. On dört yaşında çok gelişmiş olduğundan, iki yaş daha büyük gösterirdi. Biraz kalkık küçük burnuyla, Aşk Tanrısı'nın iki elmacık kemiği üstüne simetrik olarak kondurmuş olduğu iki beniyle hoppa ve alaycı olan Kira; alayları, şakaları ve kurnazlıklarıma aşıklarını ve beni kırardı. Onlar, daha fazlasını beklerlerdi ondan, bense onlara fazla yüz verdiğini düşünürdüm.

Evimize gelenlere «.musafir» denirdi. Bu musafirler de, her fırsatta onun ellerini ve ayaklarını öperlerdi. Onların burunlarını ya da sakallarını çekiştirir, nargilelerin tömbekilerinin üstünde yanan kömürlerin üzerlerine şurup döker, içmeleri için kendi bardağını onlara sunar ve kızdırmak için de bardağı kırar, ama bir dakika sonra geri gelip yaraladığı adamın ağzına saçlarının ucunu sürerdi.

Bütün bunlar kudurturdu beni, çünkü Kira'yı anamdan daha çok severdim... Ona tapıyordum, onu benden başkasının okşamasına hiç dayanamazdım.

Anımsıyorum; bir akşam, beni kıskançlıktan iyice çıldırtmak için, dans ederken bağı çözülen ayakkabısını musafirlerden birinin dizine dayayıp

bağlamasını istedi. Şanslı adam için ne büyük fırsattı, anlıyorsunuz ya! Gözlerimi kurt gibi açmış bakarken, o da elinden geldiğince zevkle uzatarak işini yaptı; alçak herif daha sonra, ayak bileğini ve baldırları yoklamaya başladı. O ise;.. bir şey demiyor, yapmasına izin veriyordu!.. O zaman öfkelenip kendimi yitirdim:

- Baba!.. Bizi kurtarın!., diye bağırdım.

İki musafir, göz açıp kapayıncaya dek, pencerelerden atlayıp, dere yatağının inişinden kayarak ortadan yokoldu. İçlerinden biri, bir Yunanlı, aceleyle fesini ve gitarını unutmuştu, Kira fazlalık iki nargileyi hızla saklarken, anam da onları pencereden attı.

Bu olay beni öylesine eğlendirdi ki, öfkem geçince, gülme krizine tutuldum, pencere aralığından düşüp halının üstüne yuvarlandım ve soluksuz kalarak mosmor kesildim. Anam, gerçekten babamın gelişiyle korkudan çıldırdığımı sandı; zavallı kadınlar, babamı, şeytanı unutup korkunç çığlıklar attılar ve umutsuzca üstüme atıldılar.

— Babam gelmedi!., diyebildim sonunda; ama çok öfkelenmiştim, çünkü Kira, bacağını elletiyordu!.. Ben de öcümü aldım!.. Hepsi bu kadar!..

Bu kez sevinçten daha hızla bağırdılar. Kıçıma hızla şaplaklar indirip beni öptüler; sonra da onlar korkuyla, ben de öpülerek cezalandırıldığıma sevinip, yalnız kaldığımız için coşarak oynamaya başladık.

* * *

Böylece aradan iki üç yıl geçti; çocukluğumdan tam olarak anımsadığım bunlardı yalnızca. On iki yaşıma gelmiştim; Kira, on besindeydi ve ben ondan ayrılmıyordum. Daha sonraları farkına vardığım bir zevk, beni ona bağlı kılıyordu. Köpek gibi peşinden ayrılmıyor, süslenirken onu gözlüyor, kokusu sinmiş giysilerini kucaklıyordum; zavallı kız, güçsüz şekilde kendini savunuyor, beni masum tehlikesiz sanıyordu. Gerçeği söylemem gerekirse, benim de belirli bir amacım yoktu, ne istediğimi bilmiyor, zevkten ölüp gidiyordum, onun yanında kendimi şaşırıyordum.

Şunu da belirteyim, anamın evinde insan, kendini aşk cehenneminde sanırdı. Her şey aşktı: Aşıkları, süslenmeleri, likörleri, kokuları şarkıları, oyunları gibi iki kadın da öyleydi. Sevgililerin kaba ve acıklı bir şekilde

kaçışları bile bana cinsel ve tutkulu görünüyordu. Yalnızca babamın gelişi ve azarlanmamız, sevgisiz ve sıkıcıydı. Ama bunları da aldığımız zevkin bedeli olarak görüyorduk. Anam şöyle diyordu:

- Her mutluluğun bir bedeli vardır; yaşamın karşılığını bile ölümle ödüyoruz... İşte bu yüzden, onu yaşamalıyız. Hayatınızı zevkinize göre, son gün gelip çattığında, hiçbir şeyden esef etmeyecek biçimde yaşayın, yavrularım.

Önümüzde, yol gösterici olarak böyle bir «felsefe» olunca, Kira ile benim, anamın yaptıklarını yapmaya nasıl can attığımızı düşünün bir Doğu malları kaçakçısı olan kardeşlerine kendi kişisel parasını teslim ettiğinden, canının istediğini kendisi alıyor, kendine hayran ediyor, giysileri kadar sık sevgili değiştiriyor, yüzünü korumaya çalışarak babamın dayaklarına katlanıyor ve hemen yeni bir eğlenceye bırakıyordu kendini.

Kendince bir namusu bile vardı: Çok suçlu olduğunu hissedince, kocasının öfkesini bizden çıkarmasından korkuyor ve biz pencereden atlayıncaya dek kapıyı kilitli tutuyordu; sonra büyük bir yüreklilikle kapıyı açıyor ve bütün dayağı tek başına yiyordu.

Birkaç saat sonra döndüğümüzde, onu, sofada, morluklar ve şişlikler insin diye yüzüne koyduğu şaraba batırılmış ekmek parçalarıyla, upuzun yere serilmiş olarak buluyorduk. Deli gibi gülerek kalkıyor, elinde aynayla, bize yaralanmış yüzünü gösterip şöyle diyordu:

- Fazla bir şey olmamış, değil mi?.. İki gün içinde, hiçbir iz kalmaz... O zaman, yine musafir çağırırız!.. Sopalara yazık!..

Vücudunun kötü olmasından endişelenirdik; görünüşü çok korkunç olmalıydı... Ama o:

- Oh, vücudum mu!.. Vücudum görünmüyor ki!.. diye haykırırdı.

Yaralar iyileşince, alemler başlardı yine.

Evde hiç yemek pişmezdi, çünkü anamın pişmiş soğandan midesi bulanırdı. Bitişikteki lokantaya aboneydi, ordan her istediğimiz yollanırdı bize: Çorba, yemek, pasta, sütlü tatlılar anamın verdiği kalaylı bakır kaplarda gelirdi. Bir çamaşırcı kadın, pazartesi sabahları gelip haftalık kirlileri alır ve temizlerini bırakırdı. Krem ve ilaç satan yaşlı bir Türk

dışında, eve kimse girmezdi - girdikleri yerden çıkıp çıkmayacakları kuşkulu olan bir de musafirler tabii. Ayrıca da «çağrılı olmayan doğal» musafirlerden babamla ağabeyim de vardı, onların gelişinden hiç hoşlanmazdık. Yaklaşık iki yıldır, babam anamın evinde yatmayıp, ayda iki üç kez geldiğinden, ev sakindi.

Hizmetçi, uşak kaygısı olmayan iki kadın, zamanlarını dinlenerek, yıkanarak, süslenerek, yiyerek, şuruplarla, nargilelerle, ve kibar beyleri ağırlayarak geçiriyorlardı. Dua etmeyi de unutmazlardı hiç, ama asla kiliseye gitmezlerdi. Tanrı'ya pek az zaman ayırırlardı. Anam, şöyle diyerek özürünü açıklardı:

— Tanrı, ona karşı bir suç işlemediğimi biliyor, beni yaratmış olduğu gibi kalıyorum ben... Söz dinliyor, içimin sesine, çığlıklara boyun eğiyorum...

— Ama ana, diye karşı çıkardı Kira, arasıra, işin içine şeytan da karışmıyor mu?

— Hayır, diye karşılık verirdi, şeytana inanmam ben, Tanrı, ondan daha güçlüdür... Biz, olduğumuz gibiysek, Tanrı böyle istediği içindir bu...

Ve anam kuşkusuz, Tanrısı'nın onu böyle istemiş olmasından memnundu, çünkü o, zor şeyler istemiyordu.

O, ilk önce, ananın ve kızının canları isteyinceye dek yataklarında kalmalarını istiyordu, burası tereyağlı ya da ballı bisküvi yemeleri, kahve içmeleri için uygun bir yerdi. Daha sonra onlara yıkanmalarını, aselbent iksiriyle bedenlerini ovmalarını, yüzlerini kısık ateşte pişmiş süt buğularına tutmalarını, misk kokulu bademyağıyla ovarak saçlarını parlatmalarını, mahun inilinli balsama batırılmış fırçayla tırnaklarını parlatmalarını buyururdu o. Sonra, elmacık kemiklerinin, dudakların, kaşların, kirpiklerin süslenmesi de ustalık isteyen bir işti. Ve bütün bunlar bitince, yemek yemek, sigara içmek, biraz kestirmek, ikindi olurken kalkmak, tütsüler yakmak, şuruplar içmek ve sonra da günlük büyük İşleri yapmak gerekirdi: şarkılar, oyunlar, geceyarılarına dek süren eğlenceler, alemler...

Anam, babamdan çok daha zengindi; çılgınlık derecesine varan harcamalarına karşın, kardeşlerinin karanlık girişimlerine yatırmış olduğu serveti, öylesine yüklüydü ki, her ay Kira ile benim için, tabii yine kardeşlerine teslim ederek, para biriktiriyordu.

Anamın geçmişini pek iyi bilmem. Ara sıra bize anlatılanlardan aklımda kaldığına göre, babaları zengin bir otelciymiş. Babası iyi yürekli, soylu bir Türk'müş, 17. yüzyılın sonlarına doğru, Babıali Sultanı'nın fermanıyla İbrail'de bir han açması için gönderilmiş. İşi gereği, Sultan'ın paşalığından yollanan pek çok ünlü kişileri konuk etmek zorundaymış. İkisi Rum, biri Rumen olmak üzere üç karısı varmış, sonuncu karısı anamın anasıymış; Öteki üç karısından üç oğlu olmuş, biri delirip kendini asmış. Ama anamla öteki kadınlardan olan iki erkek kardeşi, baba evinde yalnızca şamata etme konusunda anlaşırlarmış. Görünüşe göre, bu evde para istiflemek ve üç farklı dilde Tanrı'ya yakarmaktan başka ilginç şey yapılmazmış.

İki oğlan kaçakçılık işine atılmışlar, çok genç olan anam da onların peşinden gitmeye hazırlanırken, iyi yürekli Türk, onu hemen ciddi ve acımasız biriyle evlendirmeye karar vermiş. Babam, anama yangınmış; anam da bunun «Tanrı'nın burnunu karıştırdığı» bir anda gerçekleşmiş olacağını söylerdi bana. Büyük babam, babama çok altın vermiş; servetinin büyük bir bölümünü de anama, evli kalması koşuluyla bırakmış. Nefret ettiği adama sıkıca bağlanan anam, mirastan yoksun kalma korkusuyla, Türk'ün isteğine boyun eğmeyi öğrenmiş, ona hoş görünmüş ve uzun yıllar sonra, onun güç elde edilen güvenini kazanmış. Ölümünden sonra da, kendisine ait olan serveti onun elinden alıp kendisini çok seven kardeşlerinin eline vermiş.

İşte o zaman, gözlerimin önünde geçen ve babamın bütün sertliğine karşın engelleyemediği çılgın sevgiler, zevkler ve eğlencelerle dolu yaşam başlamış. Babam, ona özgürlüğünü vermiş olsaydı, anam servetini seve seve ona verirdi; ama o, öc almayı kendi onuruna yeğledi. Ayrıldıkları gün, kendisine ait olan her şeyi götürürken, beni ve Kira'yı göstererek anama:

- Bu iki yılanı sana bırakıyorum, dedi; onlar benim çocuklarım değil, tıpkı analarına benziyorlar!..

- Babalarına mı benzemelerini isterdiniz? diye karşılık vermişti anam. Siz, yaşayanların yaşamalarını engelleyen bir ölü, ruhsuz birisiniz... Sizin bu ruhsuzluğunuz, benim değil de kendi oğlunuz olan bir başka ruhsuzda nasıl tomurcuklandığına çok şaşıyorum.

Zavallı anam, bu ölünün bizim yaşamamızı engellediğini söylerken çok haklıydı. Giderek bunu yaptı babam. Anamın yüzüne yaşamı kadar önem

verdiğini bildiğinden kasıtlı olarak yaşamının bu merkezine vururdu, son zamanlarda da, zavallı kadın, morlukları ve yaraları geçirmek için, sekiz on günde bir kendini tedavi ettirirdi. Tabii bu arada, eğlenmesi ve konuk kabul etmesi söz konusu değildi. Bu durum onu derin bir üzüntüye boğdu, bizi artık eskisi gibi okşamadı ve ilk kez onu acı içinde, ağlarken gördüm.

Ama bu derin umutsuzluk, zorbayı daha da öfkelendirmesi için, onu öç aldırmaya zorladı. Bunda da öyle başarılı oldu ve bizim için uğursuz bir şekilde sonuçlandı.

Bir akşam, ev tıka basa musafir doluydu. En azından yedi kişiydiler. Anam tavandaki büyük avize dışında, duvarlara dört şamdan daha astırmıştı. Mumları saydım, yirmi dört taneydi. Işık gözleri kamaştırıyordu. O gün, bir çilingir getirtmiş, yalnızca anahtarla kilitlenen tek parça avlu kapısına kocaman bir sürgü taktırmıştı. Kendini iyice güvene alınca, o zamana dek görmediğim bir sevince kapıldı. Bugün bile öyle sanıyorum ki, anam mutlu yaşamının sona erdiğini sezmiş ve daha yoğun bir şekilde yaşamak istemişti.

Yedi çağrılıdan üçü, eğlence dünyasının en tanınmış Yunanlı çalgıcılarıydı. Baloyu açarken anam, onlara ipek mendillere sarılmış ve içinde on iki franklık on altın bulunan birer küçük para kesesi verdi ve şöyle dedi:

- Palikaryalar!.. Bütün gece çalmanız karşılığında, bu keseden hakkinizin beş katı fazla para alacaksınız!.. Bunu size yalnızca cömertliğimden vermiyorum. Bu evde neşe pahalıya ödenir; bu akşam, belki sizler de pencerelerden kaçmak zorunda kalabilirsiniz. Bacaklarınız çevik mi?..

Sonra vadiye bakan pencereleri açtı. Palikaryalar eğilip incelediler, keselerini ellerinde sallayarak altının ağırlığını yokladılar ve sonunda: «Eyvallah!» deyip razı oldular.

Oyun, şarkı, eğlence başladı.

Üç çalgı, klarnet, çığırtma ve gitar büyük bir ustalıkla çalındı. Birbirlerinin yanında, sofada uyuşuk uyuşuk duran anamla Kira, kendilerinden geçmiş bir şekilde, iniltili başlayıp coşan Rumen doynalarını, ağır Türk havalarını ve dört musafirin çırparak ve sesleriyle eşlik ettikleri Yunan kır şarkılarını dinliyorlardı.

Anam her parça ve şarkıdan sonra likör, kahve ve nargile sunuyordu. Ağızlarının tadını bilenlerin gözlerinin önüne, iki koca tepsi kadayıfla saraylı sunuluyordu.

O akşam gözcülük yapmadığımdan, başım dönünceye dek, kızkardeşimle, anamla, tek başıma ya da ikisiyle birlikte, oynadım durdum. Evde geçirmiş olduğum kısa çocukluk dönemimin en büyük tutkusuydu bu: Kira'nın beni çılgınlar gibi okşamasını sağlamak istiyordum. Son âlem akşamı, tek başıma yaptığım Arap göbek dansı öylesine hareketliydi ki, bu konuda uzman olan üç çalgıcı beni övüp, coşkuyla kucakladı. Anam bağırdı:

- Eh, yeter artık!.. Bu, benim oğlumdur, bundan hiç kuşku yok!..

Bir dinlenme anında, bütün erkekler halıya bağdaş kurmuş gürültüyle nargilelerini içerlerken, Kira, her zaman gelen hayranlarının birinin başına neler geldiğini sordu.

- Son toplantı akşamı, bayır aşağı kayarken, ayak bileğini burkmuş! diye karşılık verdi bir çağrılı.

Toplu gürültü arasında, zavallı adamın masörüyle birlikte, yatağında ne denli öfkelendiğini açıkladı. Bu açıklama, kısa boylu ve ağır olan gitarcıyı endişelendirdi. Pencereye gidip mesafeyi gözleriyle ölçtü. Musafirlerden biri, açıklama yaparak adamı yatıştırdı:

- Fazla yüksek değildir!.. En fazla, iki metre. Ancak fazla öne atlamamak gerek, kendinizi yavaşça bırakıp sıkı tutunacaksınız. Bayırın aşağısında, fesinizle gitarınızı bulursunuz!..

Gülündü ve sonra da dansa başlandı yeniden.

Bu olay, Haziran ayına doğru, hasattan kısa zaman önce geçmekteydi.

Avluya bakan pencereler, ağır kalın çuhalarla örtülürken, Tuna'ya açılanların yalnızca alt bölümleri perdeliydi. O sabah şafağın yaldızlı aklığı pencerelere vururken, hepimiz yorgun düşmüştük. Esneyip duruyorduk... Yanan kuru bitkilere karşın, içerisinin havası nargile dumanından leş gibi kokuyordu.

Anam gidip bir pencereyi açtı ve taze havayı derin derin içine çekti... Yanında duran Kira'yla ben, söğüt ormanında ve bataklık yanında

aydınlanmakta olan şafağa bakıyorduk. Anam, daha sonra konuklarına dönerek:

- Pekâlâ, dostlarım, şenlik sona erdi!.. Gidip yatalım, dedi.

Tam o anda, yere ağır bir şekilde düşen bir vücudun gürültüsü bizi korkuttu ve hemen ardından, sürgünün ve kapının gıcırtısı işitildi. Anam:

- Kaçın!.. Duvara tırmandılar!., diye bağırdı.

Babayla oğlu kapıya vururken, konuklar, sanki aşağıda yün şilteler onları bekliyormuş gibi her türlü önlemi unutup, iki pencereden aşağı atlıyorlardı. İlk kaçan çalgıcılar oldu; ötekiler, fazla uzağa atlanmaması konusundaki uyarılara karşın, kıçkıça sıkışıyorlardı. Ev birkaç saniye içinde boşaldı, musafirlerse, kumlu kıyının üstünde, birbiri üstüne kayıyorlardı. Şölen artıklarını yok etmeyi kimse akıl edememişti.

işte o zaman, anam, yiğitçe kapıyı açmaya gitti. Hemen saçlarından yakalanıp yere yıkıldı; kardeşim aynı şeyi Kira'ya yaptı. Kızkardeşimin böylesine acımasızca tekmelendiğini görüp de şaşırarak, nargilenin birini kaptım ve ağabeyimin kafasına hızla indirdim. Kira'yı bıraktı, kanayan başına elini götürdü ve üzerime yürüdü. Yirmi yaşlarında ve çok güçlüydü. Hırsını alıncaya, ağzımdan burnumdan kan gelinceye dek dövdü beni.

Bu arada anam, tam anlamıyla ölmüş gibiydi. Giysileri paramparça, bedeni hemen hemen çıplaktı ve bayılmıştı, babamsa hâlâ vuruyordu ona. Ağabeyim kanlı başını yıkamaya gitti. Kira, hemen bir çekmeceye koştu ve elinde bir kamayla geri geldi; ama gözlerimizin önündeki korkunç olay karşısında dehşet içinde kaldık: Babam, elinde tahta topuklu bir ayakkabı - misafirin biri kaçarken bırakmıştı - topukla, kolunu güçlükle kımıldatan anamın yüzüne habire vuruyordu. Kanlanmış yüzü yara gibiydi.

Kira, vahşi adamın sırtına kamayı vurmak için ilerledi, sendeledi ve kendinden geçip yığıldı, babam onu kaldırdı, latak adı verilen büyük bir sandığa tıkıp sürgüsünü çekti. Beni de koca bir mendille başını pansuman yapmakta olan ağabeyime teslim etti, sonra anamı sırtına alıp avluya çıktı; birkaç dakika sonra, mahzene açılan ağır döşeme kapısının büyük bir gürültüyle zavallı kadının üstüne bir mezar taşı gibi kapandığını işittim. İ-çeri girerken, sıkılmış yumruklarla üzerime atıldı, bakışlarından son saatimin geldiği anlaşılıyordu. Ama dokunmadı bana. *

- Demek böyle ha!.. Ağabeyinin kafasını kırdın,

paçavra kızkardeşin de beni öldürmek istiyordu!.. Bakalım, hepinizin işi bitti artık!

Mumları söndürdüler ve beni götürdüler. Avludan geçerken, mahzen kapağına bir göz attım. İki vidalı halkayla bağlı olan asma kilit, her türlü kaçışı olanaksız kılıyordu. Kira kapalı olduğu sandıkta umutsuzca boğulurken, bu korkunç mezara canlı canlı gömülen ağır yaralı, zavallı anacığımı düşünüp hıçkırarak ağladım.

Dışarda, hava aydınlanıyordu... Çıkınları sırtlarında, sivri değnekleri koltuklarının altındaki Türk kömürcüler, limandaki işlerine gidiyorlardı. Ya ben, nereye gidiyordum?..

Babamın evine vardık, orada hemen bileği taşını çevirmeye başladım. Çıraklar baltaları, makasları ve körelmiş oluklu oyma kalemlerini biliyorlardı burada. Çevremde, meşe, ıhlamur ve kavak ağacı gövdeleriyle dağılmış araba parçaları karmakarışık yayılmıştı; tekerlekler, poyralar, tekerlek parmakları, araba okları, jantlar yonga yığınları altında yitip gitmekteydi.

Öğleye dek yiyecek vermediler bana. İşe alışkın olmadığımdan, hemen yorgun düştüm. Babam beni kırbaçladı, yaşlı uşak, yemem için ekmek, zeytin ve su getirdi.

Ama en çok ağrıma giden, herkesin gözünün üstümde olduğunu ve kaçmamın olanaksız olduğunu far-ketmem oldu. Öğleden sonra, yine taşı çevirdim. Bunu yapacak gücüm kalmayınca, ağabeyim geliyor, bacaklarıma tekme atıyordu. O ve babam, bütün işçiler gibi bellerine deri bir önlük bağlamışlar, çalışıyorlar, ciddi ve asık yüzle, kaşlar çatılmış, yalnızca araçların gürültülerinin ve açıklamaların ya da kısa buyrukların işitildiği bir ortamda gidip geliyorlardı.

Akşam olunca beni, pencereleri parmaklıklı bir odaya kapattılar. Orada, yere yayılmış samanların üstünde, karanlıkta bütün gece, benden daha zavallı olan iki sevgili yaratığı düşünerek, ağladım durdum.

Ertesi gün de aynı şekilde geçti. Babamın vahşetinin hasta ve yaralı olarak kapatılmış iki kadının terkedilmesine dek varıp varmayacağını endişeyle

soruyordum kendi kendime. Akşam olunca, daha az ağlayıp, ne pahasına olursa olsun kaçmaya çalışmaya karar verdim.

Avluda her boyda merdivenlerin ve odamda da kabaca yapılmış tekerlek parmaklarının yığılı olduğunu far-kettim; bu özgürlük demekti gerçekten. Hizmetçi kadın, ekmek ve peynirden oluşan akşam yemeğini getirdi ve bana, kötü kötü bakıp:

-. Burası evden daha kötü, değil mi?., dedi. Görüyorsun ya, yaşam yalnızca zevk sefa değilmiş, acı da varmış, ha hah ha!..

Sonra beni kapattı. Hemen uyudum. Uyandığımda, hâlâ geceydi. Gözümü kırpmadım ve anamın kanlı yüzünü anımsadım. Sonra horozlar ötmeye başladı, şafağın sökmekte olduğunu gördüm. Ev uykudaydı. Hemen pencereyi açtım ve bir tekerlek parmağıyla, fazla kalın olmayan pencere parmaklıklarından ikisini ayırdım. Avluda, bir ağaç gövdesine saplanmış bir balta duruyordu. Onu çıkardım, koltuğumun altına küçük bir merdiven alıp, bir başka merdivenle de duvara tırmandım. Dışarı çıkınca, olanca hızımla limanın yolunu tuttum.

Bayır aşağısına geldiğimde, gün yeni ağarıyordu, e-vimiz umutsuzluk uykusundaydı hâlâ.. Her zaman sallanarak tırmandığım bu yokuşu, ilk kez kaymadan çıktım.

Yukarı çıkınca, yüreğim çarparak merdiveni dayadım ve cama vurup parçaladım. O sırada, heyecandan göğsümden fırlayacakmış gibiydi yüreğim Kira'nın tatlı sesini işittim:

- Sen misin, Dragomir?

Latağında tutuklu olan sevgili ablamın sesini işitince, titredim ve bağırdım:

- Benim!.. Sizi kurtarmaya geldim!..

Açılan gedikten, içeri atladım ve sürgüyü çektim. Kira, sapsarı ve ağlamaktan şişmiş yüzüyle boynuma atıldı.

- Ya anam?.. O nerde?.. diye sordu çabucak.

- Mahzende kilitli, onu oradan kurtarıp kaçmalıyız!

Evin kapısı kilitliydi. Bir pencere açıp avluya atladım. Baltayla vidaları kırdım, peşimde Kira'yla merdivenden aşağı indim. Burnumuza küf, çürümüş lahana turşusu kokusu geldi, çünkü iki üç yıldır, mahzene kimse inmemişti. Kaplumbağalar yavaşça gidiyorlardı, kuş yumurtasından fazla büyük olmayan yumurtaları duvar boyunca sıralanmaktaydı. İşte bu çirkefin ortasında, yirmi dört saattir yaşıyordu anam.

Onu gördüğümüzde, ayaktaydı, artık lime lime olmuş giysilerinin parçalarıyla sarılıydı başı. Sallanan merdivenlerden çıkmasına yardım ettik. Dışarı Çıktığımızda, güzel anamızdan geriye kalanları görünce, işkence çekmiş bir azizenin önündeymiş gibi ayaklarına kapandık. Bir gözü sarılıydı, ama şişmiş yüzünün arta kalanından, patlamış burnundan, şişmiş dudaklarından, kurumuş kanla kaplı göğsünden ve boynundan ne durumda olduğu anlaşılıyordu. Elleri de kan içindeydi ve bir parmağı ezilmişti.

Bize baktı ve kısık bir sesle:

- Her şeyden önce, kaçalım!., dedi. Yanınıza biraz yiyecek de alın.

Odaya döndük, yıkanıp aceleyle giyindiler; anam değerli takılarını ve gümüşlerini çekmeceyle getirdi, merdiveni içeri atıp musafirlerin kaçtıkları pencereyi kapattıktan sonra, bayırın yamacından ağır ağır indik. Yazgıda buradan son olarak ev sahibesinin de geçmesi de varmış.

Bir saat sonra, buğday tarlalarının arasında yitip gitmiş olan Kazasu yolundaydık. Eskiden tabya adı verilen iki tepeciğin önünde, anam mola verdi... Yoldan yana bizi saklayan iki tabya arasındaki otların üstüne oturan anam bize aşağı yukarı şunları anlattı:

- Yavrularım!.. Babanızdan pek çok kötülük umuyor, ama hemen öldürülmeyip tanınmaz hale gelmeyi hiç beklemiyordum, çünkü şunu bilin ki, sol gözüm gözçukurundan çıkmış gibi. Bu, benim için ölümden de beterdir... Tanrı beni tensel zevkler için, köstebeği de ışıksız yaşaması için yaratmış; toprağın içinde yaşaması için gereken şeylere sahip olan bu hayvan gibi, benim de, zevkli yaşamdan yararlanmak için her şeyim var. Eğer erkeklerin gücü, bedenimde duyumsadığım yaşamdan başka bir yaşama katlanmamı isterse, kendi kendimi öldürmeye ant içmiştim. Bugün, bu andımı düşünüyorum. Sizi terkediyorum... Kendimi sizlerden uzakta tedavi ettireceğim. Eğer gözümü kurtarıp, yüzümdeki çirkinlik izlerinin

tümünü silmeyi başarırsam, yaşayacağım; o zaman görüşürüz... Eğer gözümü yitirirsem artık göremezsiniz beni... Size söyleyeceklerimi dinleyin: Sen, Kira, düşündüğüm gibi, sen namusunla, Tanrı'dan gelen ve sevinç içinde uyulan bu namusla yaşayamayacaksan, namuslu, ruhsuz ve zorlanmış olma, Tanrı'yla alay etme, onun seni yarattığı gibi ol: Zevkine düşkün ol, hatta sefih biri ol, ama asla yüreksiz olma! Böylesi çok daha iyi. Sana gelince Dragomir, namuslu bir insan olamazsan, ablan ve anan gibi ol, hatta bir hırsız ol, ama yüreği olan bir hırsız ol, çünkü yüreksiz insan, yavrularım, yaşayanların yaşamasını engelleyen bir ölüdür, tıpkı babanız gibi...

Şimdi bulunduğumuz bu yerde, güneş ufka üç mızrak boyu ininceye dek kalacaksınız. Yağmur yağar ya da şimşek çakarsa, sığınmak için ağaçların altına gitmeyip bu tepeciğin içindeki oyuklara saklanın. İkindiden hemen sonra, atlı iki adam buraya gelip sizi korumalarına alacaklar. Yürekli ve sözünün eri olan bu iki adam, benim kardeşlerimdir. Şu anda onların yanına gidiyorum, ancak sizleri götüremem, çünkü siz henüz çocuksunuz, istemeden onlara ihanet edebilirsiniz, ikindi saatinden önce gelmeyecek olurlarsa, benim abone olduğum lokantaya girip yiyecek ve kalacak yer isteyin, ama kardeşlerim gelip sizi alıncaya dek, odanızdan dışarı çıkmayın! Size bir vasiyetim daha var: Bedenimiz korkunç hastalıkların kurbanıdır. Tanrı'nın yardımıyla ne sizler, ne de ben bu acıyı tatmadık, ama bu acı vardır ve sayısız insan bu hastalıklara yakalanmıştır. Mutlu olduğunuz zamanlarda, onları düşünün ve her yıl paranızın bir bölümünü, bu hastaların bakıldığı kurumlara verin! Kardeşlerime, sizin için çok para bırakıyorum...

Bunu söyledikten sonra, çekmeceden iki yüzük çıkarıp ipek bir mendilin içine düğümledi ve Kira'nın göğsüne sakladı, bizi uzun uzun kucaklayıp öptü ve başlıklı mantosuna iyice sarınıp gitti.

Otuz adım kadar gittikten sonra, bize doğru döndü ve ellerini dudaklarına yapıştırdı; sonra kolunu havada kaldırıp işaret parmağıyla gökyüzünü gösterdi, bize sırtını döndü ve gözden uzaklaştı.

- Bu ne demek oluyor? diye sordum Kira'ya.

- Sevgili kardeşim, bu, artık bir daha ancak gökyüzünde görüşeceğiz, demek oluyor, diye karşılık verdi bana.

Anamı bir daha görmedim...

Yalnız kalınca, birbirimize sarılıp tükeninceye, güneşin sıcaklığı bizi tatlı bir uykuya sarıncaya dek ağladık. Uyandığımızda, bu dünyaya ait olmadığımızı sandık, korkunç bir şeylerin olduğu duygusuna kapıldık. Bunun bir karabasan mı, yoksa şimdiye kadarki yaşamımızın bir düş mü olduğunu bilmiyorduk. Önümüzdeki kolza tarlasından, batı rüzgârının tatlı esintisiyle güzel bir koku geliyordu; kelebekler, kızböcekleri, yabanarıları paylaşılmayan neşeleriyle sinirlerimizi bozuyordu.

İkindi saati geldi... Ufka inmekte olan güneş göz alıcılığını yitirmekteydi... Endişelendik, bakışlarımız, anamın gözden yittiği ıssız yolu araştırmaya başladı. Bir tabyanın üstüne çıktık, uzakta, Kazasu yolunda bir toz bulutunun belirmekte olduğunu gördük. Birkaç dakika sonra, dörtnala giden ve arkada bir toz bulutu bırakan iki atlı göründü. Korktum, ahenkli çatırtıları kulaklarıma dek ulaşan atların nalları altında ezilmekten ürküp aşağı indim. Ama Kira, öyle yapmadı. Tepede dikildi, etekleri hafifçe şişerek mendiliyle işaret ediyor, iki adamın gelişine neşeyle bağırıyordu. Adamlar tarlaya girerken, atlarını dizginlerinden tuttular, gemleri çıkarıp, onları yoldan saklayan iki tabya arasında otlamaya bıraktılar.

Kira, hemen aşağı indi, başını saran örtüyü çıkardı -altın sarısı güzel saçları omuzlarına döküldü - önümüzde sık iki meşe ağacı gibi yayvan ve yüksek duran, tanımadığımız dayılarımızın ayaklarına atıldı. Aynı boyda iki dev gibiydiler, kırk elli yaşlarında gösteriyorlardı; biri ötekinden daha küçüktü, traş edilmiş başlarında türban sarılıydı. Aşağı sarkan bıyıkları ve sakalları ağızlarını örtüyordu; iri gözlerinin bakışları insanın içine işliyordu, dayanılmazdı, ama açık ve içtendi bu bakışlar. Kıllı elleri ayı ayağını andırmaktaydı, boyunlarından dizaltına dek inen kebelerinin içinde, şeytan gibi kapkaraydılar.

Bir süre bize bakıp durdular. Kendimi masal kahramanlarının karşısında sanan ben ayakta, Kira ise onların ayaklarının önündeydi. Sonra paltolarını çıkardılar, Türk modasına uygun giyindiklerini gördüm. Ceketleri kolsuz, pantolonları geniş, bellerindeki uzun kuşakları kırmızıydı. Ama Yunanlı haydutlar gibi tepeden tırnağa silahlı olduklarını görünce, dehşete kapıldım. Omuzlarına asılı kısa namlulu tüfekleri, kemerlerine takılı tabancalarıma kamaları vardı.

İşte tam o anda Kira'nın korkunç tutkusu yıldırım gibi patladı. Bu iki güçlü adama bir tek ricasıyla, kendi öcalma tutkusunun kurbanı olarak bir aileyi yok ettirdi.

İki adamdan daha yaşlı olanı, Kira'yı kaldırıp gözlerinin içine baktı. Yüzünü örten kıl ormanı içinde beliren bir yüz ifadesinden, bunun bir gülümseme olduğunu anladım. Gözlerindeki gülümseme daha belirgindi. Metalik ve alçak bir sesle, Rumence olarak:

- Küçük kız! dedi. Üç dilden hangisini daha iyi anlıyorsun: Türkçe'yi mi, Yunanca'yı mı, yoksa Rumence'yi mi?..

- Rumence'yi yiğit er, diye cesaretle karşılık verdi Kira, ona inanılmaz bir cüretle bakarak.

- Adın ne senin?

- Kira.

- Pekâlâ, Kiralina, seni bir dayı olarak öpüyorum, ama bu kirazları sevgili olarak öpene ne mutlu!

Onu öpüp kardeşine verdi. Sonra:

- Ya sen, yiğit Dragomir, korkmuş gibisin!., dedi beni öperken.

Tüfeğini paltosunun üzerine koyarak ekledi:

- Acaba seni sakallarımız mı korkuttu?

Bunu söyledikten sonra, kendini otlara bıraktı ve beni yanına çekti. Ona karşılık vermeye cesaret edemiyordum. Üsteledi:

- Söyle, Dragomir, korku nedir, bilirsin belki?

- Evet, dedim, yavaşça.

- Sen neden korkarsın?..

- Silahlarınızdan; çok silahınız var... Katılırcasına güldü:

- Hah hah haa!.. Yiğit Dragomir'im benim!.. İnsan, Tanrı'yla ve insanların adaletiyle kavgalı olunca, asla fazla gelmez silâhları!.. Ama sen, bu yaşta

bunları anlayamazsın...

O sırada Kira, diz çöktü, yakarırmış gibi ellerini birleştirdi ve haykırdı:

- Ben, bunu anlıyorum!

- Neyi anlıyorsun, Kira Kiralina, genç gül goncası?

- İnsanların kötü olduğunu ve senin onları cezalandırdığını anlıyorum!..

- Aferin, Kiralina!.. diye bağırdı ellerini çırparak.

- Genç yüreğinde bir öç duygusu besliyor musun?

- Kutsal ve haklı bir öç duygusu!..

Bunu söyledikten sonra ablam, paltonun üzerinde duran ağır tüfeği kaldırıp öptü ve bağırdı:

- Bu akşamdan tezi yok, bunu babamın göğsüne boşaltacaksın!.. Senin erkek kardeşin de aynı şeyi ağabeyime yapacak!.. Bunu, bizi terkeden anamın başı için yapmanızı rica ediyorum sizden!.. İki yetimin ahini çıkarınız; o zaman sizin köleniz olurum!.. Beni yanınızda götürürsünüz!..

Dayım, silahı ellerinden aldı, yüzünü kararttı ve konuştu:

- Kira, Tanrı seni kadın olarak yaratırken, haksızlık etmiş! Öç almadan söz ederken, seni istemeden öpmeye kalkışan bir sevgiliye atılacak birkaç sopa aklıma gelmişti... Ancak sen, bizim daha önceleri düşündüğümüz şeylerden söz ediyorsun; ateşe barutla yaklaşmış oldun...

Biraz durduktan sonra, ekledi:

- Söyle bana, cehennem meleği, bu akşam babanın başının paramparça olduğunu görünce, korkudan ödün patlamaz mı?

Ablam, gözleri çakmak çakmak yüzü kıpkırmızı bir şekilde karşılık verdi:

- Ellerimi kanına batırıp yüzümü yıkarım!

Dayım kaşlarını çattı, bir çobanın uzaktan inleyen kavalına kulak verirmişçesine, batan güneşin kızıl ışıklarına gözlerini dikti. Sonra, daha da

anlaşılmaz duruma getirmek için sözcükleri budayarak, kardeşiyle Yunanca konuşmaya başladı.

Çevremizdeki atlar otlar ve iki koyun gibi yavaşça hapşırırken, gece, kararmış olan iki tabyanın çevresine inmekteydi.

Susuyorduk... Havanın serinliği Kira'yı titretti; dayım konuşmasını sürdürerek, paltoyu aldı ve bizi örttü. Hava iyice kararıncaya dek böylece kaldık. O zaman iki adam kalktı. Büyüğü ablama:

- Pekâlâ, özgürlüğün kızı, tatlı soluklu yılan, Kira Kiralina, demek böyle!.. Arzun kanımı kaynattı. Bu akşam deneyeceğiz... Bunun için, sen ve kardeşin, bizi yem olarak kullanacaksınız.

Kira, diz çöktü ve onun elini öptü. Ben de aynını ötekine yaptım, bana:

- Drâgomir, sen de öç almayı istiyor musun? diye sordu.

- Babamdan ve ağabeyimden nefret ediyorum, dedim.

Daha yaşlısı atına atladı, Kira'yı kaldırıp yanlamasına önüne oturttu; kardeşi de beni terkisine oturtup bir kayışla kendine bağladı. Tarladan tırıs adımlarla çıktı atlar, ama anayola çıkınca, öndeki, üzengileriyle atın karnına dokunur dokunmaz, dörtnala gitmeye başladı; bizim at da yirmi adımdan onu izledi.

Böylece bir sigara içimi koşturduk. Daha sonra, kentin kıyısına varınca, dosdoğru Tuna'ya inen soldaki yola döndüler. Birkaç dakika boyunca, öyle hızlı gittik ki, beni şeytan kaçırıyor sandım. Yolu aydınlatan görkemli ayışığı altında, Kira'nın paltodan sıyrılan saçları, havada çözülmüş bir öreke gibi dalgalanıyordu.

Az sonra, bir bayırdan inmeye başladık; ırmağın parlayan kuşağı görününce, atlar çılgın gidişlerini yavaşlattılar ve sonunda, küçük bir söğüt ormanının girişinde birden durdular. Burası, evimizden ve limandan yaya olarak bir saat uzaklıktaki Katagat denen yerdi. Orada, iki adam, atlarından inmeden, birbirlerine yaklaşıp anlamadığım birkaç sözcük konuştular; sonra büyük dayı, iki parmağını dudaklarına götürdü ve uzun ve keskin bir ıslık çaldı, biraz aradan sonra iki kısa ıslık daha koyverdi.

Kısa bir aralıktan sonra, söğüt ağaçlarının arasından, uzun, ak sakallı, yaşlı bir Türk çıktı, çarıklarını sürüyerek yaklaştı, kollarını göğsünde çaprazlayıp temanne etti.

Dayılarım, Türkçe olarak: - İyi akşamlar İbrahim, diye karşılık verdiler.

Adam, atları dizginlerinden tuttu, biz de ardından gittik. Hemen yakında, söğütlerin Tuna'ya bakan kıyısında, sellerle yıkılmış olan kulübesi bulunuyordu. İstridye avcılığı yapıyor, küçük çapta karpuz yetiştiriyordu. Üçüncü işinin ne olduğunu kolayca anlarsınız. Atları saz damın altına bağladı ve kümes evine girdi; az sonra büyük dayım, kısa bir süre için yanına gitti içerden yalnız çıkıp Kira'yı kucağına alıp hızlı adımlarla gitti. Kardeşi de bana aynını yaptı. İki adam, bebek gibi bizi kucaklarında taşıyarak, ırmağın kıyısından limana yöneldi. Ayakları ıslak balçığa gömülüyordu. Adımlarının altında kuru dallar çatırdamaktaydı.

Bayırın yamacına varınca, durduk. Ev karanlığa gömülmüştü, kırılan camın yerine tahta çakılmış olduğunu farkettik. Dayılarımız kulak kabarttılar, sonra dipçikle tahtaları söktüler ve sonra eve girdik. Büyük dayım bize:

- Biz, avluya geçip mahzende saklanacağız, dedi, gerekirse orada sabaha dek kalırız. Pencereyi kapatın, altı sekiz mum yakın, bir şeyler yiyip soyunmadan, sofada uyuyun, anladınız mı?.. Sofada ve ışığı söndürmeden! Onlar gelip de size soru sormaya başlayınca, istediğinizi söyleyin, sizi uzun süre korkutamazlar. Ama avluya bakan pencerelerinin perdeleri aralık kalsın! Burası çok önemli... Özellikle de sofada kalmayı sakın unutmayın.

Pencereden çıkıp gittiler.

Ah, ne müthiş geceydi!.. Bin yıl yaşasam bile, o korkunç saniyeleri aklımdan çıkaramam...

Acımasız babamdan, ona benzeyen öteki yaratıktan nefret ediyordum; şeytanın onları götürmesini canı yürekten istiyordum!.. Ancak... birinin yokolmasını istemek, bir kin duygusudur, oysa onun yok oluşunda bulunmaksa, şey ister... Ne ister?.. Bilmiyorum bunu!..

Şey demek istemiştim, insanın cani olması gerekir, ama Kira, cani değildi, bundan eminim.

Ya o zaman?.. İnsan olmak ve yaşamı hayvanlardan daha az anlamak ne acı! Kinle acıma neden yanyanadır?.. İnsan neden sever?.. Ve neden öldürür?.. Bizler neden kendimize ve başkalarına kötülük eden duygulara sahibiz?..

Yalnız kalınca, ilk işim mumları yakıp Kira'nın gözlerinin içine bakmak oldu; onun öldürme isteğinde çok kararlı olduğunu gördüm. Bundan sevinç duyuyordu. Coşku içindeydi. Yarı çıplak kalıncaya dek soyundu, musafir kabul edecekmiş gibi süslendi, bu arada şarkı mırıldanmayı unutmuyordu. Sol elmacık kemiğinin üstünde, ceviz büyüklüğünde, mor bir şişlik vardı.

- Bunu hızlı öp, dedi bana. Bu akşam, tüfek ateşi onu silecek!

- Kira, dedim, yarayı öperken, dayılarımızı çağırıp onlarla birlikte gitsek, daha iyi olmaz mı?..

- Olmaz! diye bağırdı, önce anamızın katilini cezalandırmalıyız!.. Daha sonra gideriz.

- Ama bunu görmek çok korkunç olmalı!

- Çok güzel olmalı diye uludu, kollarını açıp beni öperek.

Dakikalar, bir karabasandaymış gibi korkunç ve ağır ağır geçti. Babamın ve ağabeyimin ne bu akşam ne de sonraki akşamlarda gelmeyeceği ve dayılarımın da usanıp gidecekleri umudunu besliyordum. Ama doğumumuza yön veren meleklerin arzuları bizimkilerden daha güçlüymüş; Kira'nın isteğinin de onların arzusu olmadığını kim bilir ki?..

Dinlemek için pencereye, kendine bakmak için de aynaya koşup duruyor, saçlarını düzeltiyor, örtüsüyle dans ediyor ve tuhaf tuhaf gülerek kendini yastıkların üstüne atıyordu. Sonra ansızın, düşünceli göründü, bitişik odaya gitti ve bir hançerle geri döndü:

— Bunu görüyor musun? dedi bana dalgın dalgın; dayılarımızın varlığını belli etmeye kalkışırsan, bunu yüreğime saplarım. O zaman, tek başına kalırsın!.. Anamın üstüne ant içerim!

Dehşet içinde kaldım. Bu düşünce, hiç aklıma gelmemişti. Kira'ya yalvardım:

— Onu yerine koy, Kira! Ben de anamın başına ant içerim ki, hiçbir şey söylemeyeceğim...

Ama yine de hançeri göğsüne soktu.

Onu henüz saklamıştı ki, kapının menteşeleri, yüreğimde ölüm iniltileri gibi çınlayarak, gıcırdadı. Kira, titredi, gözlerinden alevler saçılıyordu, kendini sağıma, sofanın üstüne attı, kulağıma:

— Avludaki pencerelere hiç bakmamalı, asla, asla! diye fısıldadı.

Anahtar kilitte gıcırdadı; Kira'nın yanında donup kalmıştım, babamın ardından da ağabeyimin geldiğini gördüm; alınları kırışık, yumrukları sıkıtıydı..,.

Bayıra bakan açık pencereyi gösterip tam zamanında soru sordu:

— Bunu kim kırdı? Ananız nerde?

Ard arda iki patlama, camları zangırdattı, evi sarstı ve odayı yanık bezle barut kokan kalın bir duman sardı. Kira'nın kolları arasına büzülmüştüm, ikinci sarsıntıda vurulan ağabeyimin devrilişinden ve babamın limana bakan pencereden kendini atışından başka şey göremedim. Soluk soluğa gözlerimi kapadım, ama yerde yatan ağabeyimi görmek için yeniden açtım, kafası, duvara atılan bir karpuz gibi çatlamıştı. Dayılarım, babamın kaçtığı pencereden sarkıp, ardından iki el ateş ettiler.

Kira, beni bırakarak odanın ortasına koştu ve haykırdı:

- Onu ıskaladınız!.. Onu ıskaladınız!.. Yalnızca sol kulağı gitti;

Tek karşılık olarak, mumları söndürdüler. Büyük dayım bizi giriş kapısına götürürken, küçüğü avludan çıktı. Bizi bir divanın üstüne oturttu ve orada, zifiri karanlıkta bize:

- Kira, Dragomir, sizi belki de son kez kucaklıyorum... dedi. Babanız ıskaladığım üçüncü adamdı. Benim falıma inanmam gerekirse, ölümüm, ayışığında ıskaladığım üçüncü adamın elinden olacak. Tabii olarak, postumu savunacağım, ama insan, yazgısının önüne geçemez... Şimdi, dinleyin!.. Ananızın abone olduğu hanın patronu birazdan gelip sizi alacak. Onun yanında iki odanız ve gerekli olan her şeyiniz olacak. Yarın buraya

gelip kişisel eşyalarınızı alacak. Bu eve bir daha asla adım atmayacaksınız!..

- Bizi, siz götürmüyor musunuz? diye sordu Kira, titrek bir sesle.

- Hayır, buna hakkım yok... Bizim yaşamımız çetindir, sizlerse kuştüyleri içinde büyüdünüz...

- Ama o zaman, babam bizi öldürür...

- Sizi öldüremez... Zaten biraz sonra, ona yeniden ateş edeceğiz, artık kaçamaz. Eninde sonunda ölecektir o, çünkü biz iki kişiyiz, o ise tek başına. Canınızın istediği gibi yaşayın ve bizi hiç tanımıyormuş gibi yapın. Bizi ancak, köpek yok olduktan sonra görürsünüz. Ara sıra, bizim yaşayıp yaşamadığımızı öğrenmek isterseniz, hancıya gidip benim adımı verin, Koşma, deyin. O bildiğini size söyler. Ama en iyisini, Katagat'daki istiridyeci İbrahim bilir. Pencerinizin altında: «İstiridyeler, taze istiridyeler var!..» diye bağrıldığını işitince, hemen aşağı inin ve onu kent dışına izleyin; o, size bizden haber getirecektir. Son olarak, eğer yetkililer, sizi, geçen gece olup bitenler konusunda sorguya çekerlerse, gördüklerinizin tümünü anlatın, ancak düşündüklerinizi değil hem de bir şey düşünmeyin artık!

Dayım sustu... Avluda ayak sesleri çınladı, içeri hancı girdi. Dayım bizi kucaklayıp öptü ve ortadan kayboldu. Hemen ardından biz de çıktık.

Han, evimizden elli adım ötede ve ona benzer durumdaydı. Ancak bizim odalarımızla, bize en iyisi ayrılmış olmasına karşın, handaki en iyi odalar arasında bile çok ayrılık vardı!.. Gözyaşlarımız tükeninceye dek ağladık. Bereket versin odalar Tuna'ya bakıyor ve birbirine açılıyordu.

Tek bir titrek mumun alevi karşısında, eskimiş ve zavallı halının, bayağı eşyaların karşısında, giyinik durumda yatağına uzanmış olan Kira, öç almanın boşuna olduğunu anlayıp benden daha fazla gözyaşı döktü.

Odamda tek başına kalmaktan korkmuştum; gözlerim dehşet içindeydi, bir battaniye alıp ablamın divanına uzandım. Biraz sonra, üç günlük işkenceden yorgun düşmüş bir durumda, mumları yanık, Kira'yı da hıçkırıklarıyla başbaşa bırakarak uyuyup kaldım.

* * *

Ertesi sabah, güneşin ilk ışıkları, bana çok güzel görünen odama dolarken, yine de mutlu oldum. Ancak, babamı yeniden görme düşüncesi, beni korkuttu. Uyumakta olan Kira'yı uyandırıp burdan kaçmayı önerdim. O da benim gibi düşünüyordu. Kıpkırmızı gözleri ve şişmiş yüzüyle yatağın kıyısında bitkin bir durumdaydı. Onun üzüntülü olduğunu sanıp sordum bunu.

- Hayır, diye karşılık verdi; babamın kaçmış olabileceğine üzülüyorum. O da oğluyla birlikte geberip gitseydi, şu anda kendi evimizde olacaktık... Bu çirkinlik beni tiksindiriyor..,.

Sonra odaya horlayan bakışlarla baktı. Dışarı çıktık. Kapının önünde, sabah serinliğinde hancı nargilesini içiyordu. Ayağa kalkıp önümüzde eğildi:

- Neden bu kadar erkenden çıktığınızı sorabilir miyim? dedi Türkçe olarak, büyük bir saygıyla.

— Abu Hasan, babamızdan ve polisten korkuyoruz, diye karşılık verdi Kira, aynı dille.

- Evimde rahat olduğunuz sürece, sizlerden sorumluyum, bayan.

Arkasına bir göz attıktan sonra, alçak sesle ekledi:

— Bunun için hurdasınız siz.

Bu adamın ne olduğunu ve anamın ailesiyle ne ilgisi bulunduğunu asla öğrenemedim; ancak gerçekten de kimsenin bizi rahatsız etmediğini biliyorum; babam da bir daha görünmedi. Bununla birlikte, hiçbir şeye inanmadığımızdan, yine de uzaklaştık oradan. İşte o zaman, bir ay süren, güneş ve serserilikle dopdolu acıklı ve güzel bir yaşam başladı.

Bizim için bu, o zamana dek tatmadığımız zevklerle dolu, bambaşka bir yaşam oldu, kafesinden kaçan, aç gibi ışığa atılarak kanat alıştıran iki kuş yavrusuyduk!..

Hanın arkasında, pis ama bizim için çok uygun bir çıkış vardı, çünkü burası bize kimseye görünmeden girip çıkma olanağı sağlıyordu. Burası,

bayıra işleyen ilkel bir merdivenin önüne açılan küçük bir kapıydı ve bu merdiven de, pencerelerimizin tam altındaydı. Her zaman aksiliklerle karşılaştığımızdan, bunun evdekinden' daha iyi olduğunu gülerek söylerdik, çünkü anamın pencerelerinin altındaki bayırın merdivenleri yoktu.

Sabah erkenden, kahvaltıdan sonra kaçıyor ve öğleyin dönüyorduk. Yemeği odalarımıza getiriyorlardı. Aynı şekilde, öğleden sonralarını da dışarda geçiriyorduk. Hasat sona erdiğinden, Kira, gidip buğday başakları toplamaktan, onları demet yapıp tarlalarda iki büklüm başak toplayan kadınlara vermekten çok hoşlanıyordu. Ya da arkalarında devedikenlerine takılı yün yumakları ve toprakta ayak izleri bırakarak durmadan yer değiştiren, binlerce koyunun atladığı ekilmemiş tarlalarda koşuşturmaya giderdik. Yaşlı kadınlar, dikenden dikene koşup takılan yünleri toplarlardı. Biz de onlar gibi yapar, neşeli ganimetlerimizi onlara sunardık.

Bir keresinde gezintilerimizi, anamın bizi terketmiş olduğu iki tabyaya dek uzattık ve orada yalnızca, dayılarımızla birlikte giderken, yiyecek çıkınımızı unutmuş olduğumuzu farkettik. Başıboş köpekler çıkını parçalayıp içindekileri yemişlerdi, geriye yalnızca bez parçaları kalmıştı.

Oturup ağladık. Felaketimizin anısı, tam onu unutmaya başlamışken, daha acıklı bir havada ortaya çıkmıştı yine; bu çocuksu acı anları, göğsümüzü dolduran çılgın neşe saatleriyle geçişsiz olarak bağlanıyordu. Koşma Dayı'nın deyişiyle «kuştüyü»nde büyütülmüş sera çiçekleri olan bizler; anamın odasındaki zevkleri, dansları, şarkıları, iyi yemeyi ve kırıtmayı biliyorduk yalnızca. Bu çok hoştu. Şimdiyse, bir «dış dünya»nın varlığını keşfediyorduk, bu dış dünya, bol ışıklı, vahşi kokuluydu, ama daha güzeldi. Şimdiye dek bir kelebeğin ardından koşmanın yeşil bir çekirgeyi okşamanın; boynuzlu kocaman bir yabanarısı yakalamanın; kendi krallıklarında kuşların ötüşlerini dinlemenin, gece olurken, görünmez bir cırcırböceğinin bir çobanın kavalına karşı verilişinin; ayakları çiçektozuna bulaşmış arının bir çiçeğin taç yaprakları arasından çıkmasının ne anlama geldiğini öğrenmemiştik. Özellikle de, yazın bir tarlada esen rüzgârın okşayışlarıyla yıkanan bedende duyulan hazlar konusunda hiçbir fikrimiz yoktu.

İşte biz, bütün bunları tattık, sonunda pastaların tadını, dansın hazzını, nargilelerin dumanını ve kurutulmuş bitkilerin tütsü kokusunu unuttuk. Anamızın dağılmış yüzü ve öcalma arzusu da unutuldu. Kira'nın cildi, kısa

zamanda esmerleşti; sevgiyle nemlenmiş gözleri, uçuşan saçları, saygısızca sıyrılmış etekleri ve Tanrı'nın güneşine sunulmuş baştan çıkarıcı göğüsleriyle böylesine güzel bir kadın, bu tarlalarda asla koşmamıştı!

Bu arada kenar mahallede bir söylenti yayıldı: Kardeşi öldüren ve babanın sol kulağını kesenlerin, ananın aşıkları olduğu ileri sürülüyordu!.. Tuhaf bir rastlantı sonucu, olay gününün gecesi gemiyle İstanbul'a giden musafirlerin adlarını bu işe karıştırmaya dek götürdüler işleri. Babamın, ölüm olayını sakladığını ve bu konuda şikayet etmemiş olduğunu anladık.

Bize karşı ilgisiz kalışından rahatlayarak, daha çok gezmeye başladık; ancak, bir süre sonra Kira, daha az özen göstermeye başladı. Bu da bildiğiniz gibi, iyi mu-safirlerimizin yeni evimizin çevresinde volta atmalarına gelip geçenlerin az olduğu limana bakan pencerelerimizin altında şarkı söylemelerine vardırdı işi. Durmadan devrilen basamaklara asılmış durumda, akşamları, sayıları arttıkça artıyordu. Bu adamların bayırın eğimi üzerine üstüste yığılmalarını görmek hem acı, hem de gülünçtü. Çalgılarının ezgileri birbirine karışıp karmaşa oluşturur, panayır hırsızları gibi sövüp sayarlar, bazen de bayır üstünden, dolu çuvallar gibi yuvarlanırlardı.

Kira'yla ben, hepsi de bizden buluşma günü koparmaya çalışan bu çılgınlara bakmaktan hoşlanırdık. Abu Hasan, kafalarına kovalar dolusu soğuk su boşalttı, ama aşk sudan daha güçlü olduğundan, bizi eğlendirmeyi sürdürdüler. Onları çılgına çevirmek için kira, süslenmeye ve havailiğe yeniden başladı, böylece de ben, sabah gezintilerine yalnız çıktım. İsteyerek geziyor, ancak fazla uzağa gitmiyordum. Tuna Irmağı, dayanılmaz bir güçle kendine çekti beni. On bir yaşımı geçiyordum, ama akıntı boyunca giderken, kürekçileri bitkin bitkin şarkı söyleyen bu kayıklardan biriyle ırmakta gitme zevkini henüz tatmamıştım.

O sıralarda, limanda rıhtım yoktu henüz, suda on yirmi adım gittikten sonra, su ancak insanın göğsüne gelirdi. Bir kayığa girmek için, küçük tahta köprücüklerden geçmek gerekirdi. Uzakta demirlemiş olan yelkenli tekneler, tahta ve kütüklerden yapılmış büyük köprünün ucundaki dubalı köprülere omurgalarını sürterlerdi. Türk, Yunanlı ve Rumen hamal sürüleri, ağırlık altında eğilip bükülen bu köprüler üzerinde koşarak gidip gelirlerdi.

Bu kalabalığı uzaktan izlemeye başladım; sonraları kentte oturan dört beş milliyetten çocuklarla kaynaşmaya başlayıp onların oyunlarından hoşlandım. Özellikle onların kara şeytanlar gibi, çırılçıplak yıkanmalarına bakmak hoşuma gidiyordu. Onlarla birlikte yıkanmaya bile kalkıştım, ama suda nasıl dövüştüklerini, boğulun-caya dek başlarını suya soktuklarını, bir gün kıyıya, soluk alamayan, yarı boğulmuş, sarışın bir Lipovan çocuğu getirdiklerini görünce, korktum.

O zaman, onlardan ayrıldım ve kayıklarına uzanmış, güneşte uyuklayan, sigara içen ya da şarkı mırıldanan barkacıları izlemeye başladım. Birinde, onlardan birine Türkçe, olarak, beni biraz suda gezdirmesini rica ettim. Bana kayıkla gezmek için biraz para ödemek gerektiğini söyledi; insanın üstünde para taşımasının ve ödemenin ne anlama geldiğini bilmiyordum ben. Beni dbudala sandı ve yaşamını, insanları suda gezdirerek kazandığını söyledi. Konuşurken, bazen arkama bakıyor, göz kırpıyordu, daha sonra giysilerimin temizliğine bakıp haykırdı:

- Ah siz zengin çocukları!.. Yaşamak için para gerektiğini bile bilmezsiniz!

O zaman geri döndüm, biraz ötede, düğümlü bastonuna dayanmış, bizim konuşmamızı dinleyen, iyi giyimli, yakışıklı, yaşlı bir Türk gördüm. Parmak işaretiyle beni çağırdı ve:

- Sen Türk müsün?.. Dilini çok güzel konuşuyorsun, dedi.

- Hayır, dedim, Rumen'im ben.

Beni uzun uzun sorguya çekti, içten ve namuslu görünüyordu, ama bütün sorularına karşılık vermedim. Yine de bana içten davrandı... Ah, felaketi neden hissetmedim acaba?..

Önümde, yaşamımı ve Kira'ninkini parçalayan iğrenç yaratıktı duran; Nazım Efendi, çağındaki benzerleri gibi, yelkenli sahibiydi ve haremlere kadın sağlıyordu!

Canavar, ciddi, sakin ve sade görünerek, bana karşı çok kibar davrandı. İzin isteyip halı ve şilte kaplı teknesine giderken, kayıtsız bir sesle:

- Eğer yalnız ya da ablanla birlikte suda gezmek isterseniz size teknemi seve seve veririm, dedi.

Sonra Arap kürekçisini çağırdı, buyruk verip uzaklaştı. Bu armağandan heyecanlandım ve hemen yararlanamadığıma üzüldüm. Ona bir daha raslamamaktan korkuyordum.

Olanca hızımla hana koştum, pencerede oturan Kira'ya öpücükler yollayarak merdivenleri çıktım.

- Hiç de nazik değilsin, dedi bana. Kendi başına eğlenmeye gidip beni burda tek başıma, sıkıntı içinde bırakıyorsun!..

- Yarın, bir bey teknesinde prensesler gibi eğleneceksin! diye bağırdım, onu kucaklayarak.

Sonra ona, soluk soluğa, başıma gelen harika olayı anlattım. Ah, neden benden daha olgun ve deneyimli davranmadı sanki!.. Sözlerime çabucak inanıp aklını öylesine yitirdi ki, Tuna üstünde konforlu bir yelkenlide dolaşmaya sabırsızlanıp hiç uyumadı.

Ertesi gün bütün sabahı beni ve kendisini süsleyerek geçirdi. Öğleye doğru, su kıyısına gittik. Arap, küçük kayığıyla oradaydı, ama Türk yoktu henüz. Kira cesaretle ona:

- Bizi gezdirmeye iznin var mı hâlâ? dedi.

- Tabii, dedi adam, ayağa kalkarak.

Kira, köprüye koşup dişi bir geyik gibi tekneye atladı. Onun peşinden atlarken, arkamdaki bir kürekçinin, acılı günlerimde kulağımda çınlayan şu sözlerini işittim:

- Ne güzel bir av bu!

Bu sözleri Kira'ya aktarıp ne anlama geldiğini sordum:

- Budala onlar, dedi bana.

Hafif bir batı rüzgârı esiyordu, yaşamımızda ilk kez çarpışmasız geçen bu gezintinin zevkini çıkarıyorduk; teknenin yelkeni belli belirsiz şişiyordu. Kıyıdan uzaklaşırken, açıklardaki küçük dalgalar üzerinde inip çıkmaya başladık. Kira, korkup bağırdı:

- Irmağın ortasında gitme!.. Liman boyunca ilerle!

Arap, dümeni çevirdi, kıyıya doğru ilerledik. Ovanın kıyısındaki evimiz acı verici ıssızlığıyla belirdi, yanında odalarımızın açık pencereleri görünüyordu. Tekne, limanda karıncalar gibi kaynaşan insanları, sayısız yelkenliyi geride bıraktı ve ıssız bir köprücüğe yönelip yanaşınca, kendimizi karşı kıyıda bulduk. Çıkışta, Türk bizi ayakta bekliyordu, ilerledi, Kira'yı uzun uzun eğilip selamladı ve karaya çıkmasına yardım etti. Ablam bundan pek gururlandı. Adamın davranışlarında ve hareketlerinde, evimizdeki kaçık musafirlerimizde görmediğimiz ölçüde büyük bir incelik vardı.

Ah şu, yaşama sevincine sıkı sıkıya bağlı olan insan yüreği!.. Ne kadar da körüz biz!.. Giderken ortalıklarda görünmeyen Türk'ün oraya varınca, kuşkulu bir şekilde, ansızın ortaya çıktığını budalalık edip nasıl farketmemiştik?

O, daha da ileri götürdü işi. Onun sakinliği, durumu ve ak sakalı karşısında Kira, çılgın bir dürtüye kapılıp, ondan yelkenlisini gezdirmesini istedi. Onun da istediği buydu; ama adam avından güvenliydi ve insanı kendinden geçirtecek denli akıcı bir Türkçe'yle karşılık verdi:

— Hemen olmaz, sevimli bayan! Yelkenlim şu anda, yüklenmek üzere Macin kolunda, ırmağın karşı kıyısında demirli bulunuyor; çalkantıya alışkın olmadığınızdan hastalanabilirsiniz. Ama sizin merakınızı, çok yakında gidereceğim... Bu arada, kayığımı emrinize vermekten mutluluk duyarım ve onu kullanırsanız, onurlanırım.'

Bunu söyledikten sonra, ipek giysilerini dalgalandıran bir hareketle bizi selamlayıp ellerini alnına, dudaklarına ve göğsüne götürdü, sonra sandalına bindi.

* * *

Bu yeni zevk bize anamızı, babamızı, dayılarımızı, musafirlerimizi ve hatta Tanrı'yı bile unutturdu. Kendimizi bütün ruhumuz ve bedenimizle kibar beyimizin pençelerine bıraktık. Üç gün arka arkaya, gitgide uzaklaşarak, Tuna'da gezintilerimizi sürdürdük; sonra bir gün kayık öylesine uzaklaştı ki, farkına varmadan kendimizi karşı kıyının suları üstünde bulduk. Sonunda, merakımız giderildi ve yelkenliye çıktık. Büyük ve yeniydi.

Burnumuza asfalt kokusu çarptı; Arap'ın bize yelkenlerin, direklerin ve karmakarışık iplerin ne işe yaradığı konusunda yapmış olduğu açıklamalardan bir tekini bile anlamadık.

Nazım Efendi, mizena direğinin yanındaki görkemli salon - kamarasında bizi terlikleri ve kaftanıyla karşıladı. Şimdiye dek, Şark halıları ve gümüşleriyle ilgili böyle zenginlik, altın iplikle işlenmiş yastıklar, küçük kafesli cumba ve büyük ölçüde silah takımı görmemiştik; altın, gümüş ve fildişi kakmalı yatağanlar, tabancalar, palalar, tüfekler göz alıyordu. Hiç tanımadığımız güzel yabancı kokular, burun deliklerimizi tatlı tatlı okşuyordu. Onur yerinin halıyla kaplı duvarlarında Sultan Abdülmecid'in portresi, Türkiye amblemi, güzel Arap yazısıyla yazılmış çerçeveli Kuran ayetleri, Kira'nın ilgisini çeken göz kamaştırıcı güzellikteki odalık portreleri asılıydı. Ablam:

- Ne kadar güzel onlar! diye haykırdı.

- Siz de güzelsiniz, bayan! diye övdü, Türk.

Bize nefis baklavalar, işlemeli filcanlarda kahveler ve tömbekisi kokulu nargileler ikram edildi.

Ev sahibimiz çok nazik, neşeli ve iyilik doluydu. Ailemiz konusunda Kira'yı gizlice, sorguladı; o da her şeyi söylemeden, çok konuştu. Kendisinin dansı çok sevdiğini adama söyledi çabucak. Geçirdiği günden çok hoşnut olan Nazım Efendi, ayağa kalkıp bizi geçirirken:

- iyi, istediğiniz zaman, burada dans edersiniz! dedi.

Sonra bizi yeniden Rumen kıyısına götürdüler.

Bulgumdan mutluydum ve onur duyuyordum; hiçbir şeyden kuşkulanmıyordum... Kira'ysa daha mutluydu ve hiç kuşkulanmıyordu. Önceki alışkanlıklarımızın tümünü ve üstün tuttuğumuz şeyleri bıraktık. Uğursuz yelkenli, bütün yaşamımızı silip götürdü. Her gün sandalla geziyor, odalarımızda yalnızca yemek yemek ve uyumak İçin oturuyorduk. Ne iyi! Kira, giysilerini yeterince zengin bulmuyor, odalar da dayanılmaz geliyordu; Evine, varsıllığına geri dönebilmesi, şık bir bayan olması ve musafirleri değil de Nazım Efendi gibileri ağırlayabil-mesi için Kira,

Koşma Dayı'nın babamın işini bitirmesi konusunda acele etmesini istiyordu! Zavallıcık!

Bir hafta boyunca, Türk'ün kamarasına gittik, dans ettik ve eğlendik. Onunla içli dışlı ve teklifsiz olmuştuk. Kira, «onun gerçek bir baba!» olduğuna ant içiyordu. A-dam, sandıklarından görkemli odalık giysileri çıkarıp gözlerimizin önüne seriyordu; günün birinde, onları ablama bile giydirdi. Resimlerdeki gibi gerçek bir odalık olmuştu! Kıskanmayayım diye, benimle de ilgilendi ve bana Türk usulü fesle şalvar giydirdi, işlemeli kemere tabanca taktı. Böyle süslenince, geriye yalnızca demir toplanıp yelkenleri fora etmek kalıyordu.

Bunu da yaptı; ancak bizi daha iyi atlatmak için, giysilerimizi çıkarıp sandıklara yerleştirdi ve o akşam, ağzımıza bir parmak bal çaldı.

Ertesi sabah, -Rumen toprağındaki son günümüzde - Kira, öfkeyle ağladı: Babam hâlâ yaşıyor ve Koşma Dayı, ona pusu kurmuyordu! Ama o, bu kutsal görevi geciktirse bile, bunu yapan biri bulunurdu.

Sabahın çok erken saatlerinde, pencerelerimizin altında: «İstiridyeler! Taze istiridyelerim var!» diye bağıran kuru bir ses işittik.

Sonunda gelmişti! Belki de haberler iyiydi!

İstiridye satıcısı tam zamanında geliyordu. Koşarak aşağı indik. Yıllarının olduğu kadar, ağır yükünün altında dört dönüyordu. Onu Katagat'a dek izledik, orada, limandan uzakta kulağımıza şunları fısıldadı:

- Size kötü haberim var!.. Koşma, babanızın adamları tarafından pusuya düşürülüp tüfekle öldürüldü. Kardeşi yaralı, ama atıyla kaçmayı başardı!

Ah, akan gözyaşlarımız! Koruyucumuz öldürülmüştü! Falcı sözünü tutmuştu! Şimdi ne olacaktık biz? Artık hiçbir şeyden korkusu kalmayan babam, kuşkusuz bizi kaçırmaya gelecekti.

Ölümcül bir dehşete kapıldık. Hana geri dönmek-tense, Tuna'ya gitmek daha iyiydi! Sandal kıyıda bekliyordu bizi; yelkenliye çıkınca, Nazım Efendi'nin kollarına çocuklar gibi atıldık.

Gözleri yaşlı Kira, bu babaya bütün gerçeği ve acıklı sonu anlattı ve umutsuzca bağırdı:

- Evimize dönmektense, kendimizi suya atarız daha iyi!

- Ama üzülecek bir durum yok, yavrularım, dedi insan kaçıran; siz aslen Türksünüz, atalarınız da öyle. Bü durumda, sizi İstanbul'a götürürüm, kuşkusuz ananız da yaralı gözünü tedavi ettirmek için oradadır. Onu buluruz, siz de mutlu olursunuz!

Sonra bizi kucakladı.

- Ne zaman gidiyorsunuz? diye sordu, Kira.

- Birkaç saat içinde, güneş batar batmaz. Felaketin doruğundayken, mutluluktan uçarak ayaklarına kapandık, dizlerine sarıldık. Bizim kurtarıcımızdı o! Akşam olunca, limandan gelen cehennem gürültüsü içinde, kamarada büzülmüş, çubuklara doldurulmuş afyonu içip mutluluk ve bilinçsizlik içinde kafamızı bulurken, kamaramız bizi göğe uçuyormuş gibi sallıyordu.

Anamızı bulmak için ne İstanbul'a gidiyor, ne de göğe uçuyorduk. Kendi arzumuzla güzelce kaçırılıyorduk.

Bir başka gün, İstanbul'a varır varmaz bir hareme kapatılan ablamı aramak için yaptığım yolculukları anlatırım size. Ben, saygıdeğer iyilikseverin zevklerine alet oldum ve sonsuza dek baştan çıktım. Kira da sonsuzluğa dek yitip gitti; iki yıl tutulduktan sonra, onu salep satarak, tam on iki yıl boyunca aradım durdum.

Aradan on dört yıl geçtikten sonra, Romanya'ya döndüğümde, bizim kaçışımızın hemen ardından, ölümden kurtulan dayımın, bir gece iki evi de ateşe vererek öcünü almış olduğunu öğrendim. Anamın ve babamın evi tamamen yanmıştı. Bu kez gerçekten de başarısızlığa uğramamış ve babam da alevle birlikte yanmıştı.

III

DRAGOMİR

Adrien'in Kira'nın öyküsünü Stavro'nun ağzından dinleyişinin üstünden dört yıl geçmişti. Zavallı lîmonatıcıya raslayıp ona sevgisini ve dostluğunu göstermek için, delikanlının yapmış olduğu bütün araştırmalar boşa çıkmıştı. Onu Öldü sandı. Tutkulu delikanlımızın şimdilerde çok hareketli olan yaşamı, yazgısına boyun eğdi.

Ancak bu yazgı, yaşamının en fazla önem taşıyan zamanında, tamamen onun buyruğundaydı: İnsan, ruhunun uçurumundan bakmak gereksinimi duyduğu anda olurdu bu. Bu uçurumlar, ender ve adı sanı belirsiz kalabalıkta bulunması güç olsa bile Adrienonlar'ı arayıp bulmasını bildi; bazen de rastlantı sonucu karşılaştı onlarla.

Sıkıntıdan patladığı bir akşamüstü, bir aydır bulunduğu Kahire'deki Darb-el-Barabra Sokağını ağır adımlarla arşınlarken, bir Yahudi-Rumen kahvesine girdi, burası her türlü insanın gittiği kozmopolit bir yerdi. Bay Goldstein'in müşterileri arasında hiçbir yakınlık yoktu. Birbirlerinden kuşkulanırlar, sık sık da nefret ederlerdi. Onları bir araya getiren şey Yahudi usulü turnabalığı dolmasıyla Rumen elma rakısıydı. Adrien de, parası olunca, onlar gibi yapardı, bu akşam da yine öyle yapıyordu. Ancak bu topluluğa karşı tiksintisi apaçıktı. Yersiz bir konuşmadan sakınmak için, salonun sonuna dek başı yerde ve selam vermeden yürüdü; burada en silik işçiler toplanırdı, masaları da örtüsüzdü. Burada insanları inceler ve dinlerdi.

Parmaklarıyla balığını yer ve karşı köşede oturan adama doğru yandan gizlice bakarken: «Bu adamla Stavro arasında ne müthiş bir benzerlik var! » dedi kendi kendine.

Çok kötü giyinmiş sakalı bir aylık, yaşı ilerlemiş olan adam, çenesini avucuna dayamış kımıldamadan duruyor, önünde bir kadeh erik rakısıyla çıkış kapısına doğru ilgisiz bakışlarla bakıyordu. İçinde, insanların bakışlarını üzerine çekecek her şey vardı; bununla birlikte Adrien, - Stavro'nun Mısır'da yaşama olasılığı olmamasına karşın - bu sessiz, yalnız ve anlaşılmaz yaşlı karşısında, yüreğinin çarptığını duyumsadı. Ona karşıdan bakmak istedi, ama adam uyuşmuş görünüyor ve kımıldamıyordu. O zaman, Doğu'da gelenek olduğu üzere bir yabancının kendisi gibi bir

başka yabancıya içecek ısmarlatması alışkanlığından yararlandı, bu bazen tersi de olurdu. Adrien, garsonu çağırdı, köşede oturan adama tarafından bir kadeh erik rakısı götürmesini söyledi; bunun üzerine aralarında teşekkür ve iyi dilek sözleri söylenmesi gerekirdi. Oysa tam aksine, yabancı adamın ısmarlamadığı içkiyi geri çevirdiğini şaşkınlıkla gördü, Adrien.

- Bu içki, şuradaki beyden, dedi garson, Adrien'i göstererek.

- Farketmez, diye karşılık verdi adam, gösterilen yere bakmadan.

Ama sesinin tınısı Stavro'yu tanıması için yetti Adrien'e. Heyecanla gidip onun omuzuna dokundu. Yanına oturup, soluk soluğa kulağına fısıldadı:

- Nasıl olur bu? Sen burdasın?

- Bilmiyor muydun? diye sordu Stavro, inanmaz ve şaşırmamış bir tavırla.

- Nasıl olur? diye bağırdı Adrien, kızarak. Benim içeri girdiğimi gördün ve boynuma atılmadın ha? Sana yakınlık duyduğum için gönderdiğim bir kadehi de geri çeviriyorsun? Ama neden? Şu son yıllarda, canavarın biri mi oldun yoksa?

- Benim gibi yaşayan biri, akşama doğru böyle olur, sevgiler artık yeterli gelmez...

- Ben, sana göre sevgi gösterisinden daha değerli değil miyim yani?

- Ben, sevgi kadehlerinden ya da kadeh içindeki sevgilerden söz ediyorum. Sana gelince...

- Bana gelince mi?

İlk önce, ortada şu gerçek var: Sen henüz işin basındasın, oysa ben sonuna geliyorum, ikimizin arasında bir tepe var. Hem ayrıca...

Stavro, çevresine kuşkuyla baktı ve sustu.

- Aç değil misin, Stavro? diye sordu Adrien, heyecanla.

- Evet, açım.

- Turnabalığı dolması yemek ister misin? Burada çok güzel yapıyorlar, onu.

- Turnabalığı, kurbağa ya da fil, ne istiyorsan getirt... Ama bir kadeh elma rakısından daha sevimli olsun, hem de kendi paramla ödeyebileceğim bir şey olsun, diye karşılık verdi Stavro.

Yorgun argın, eliyle kırış kırış olmuş yüzünü sıvazladı.

Bir saat sonra, Adrien'in bir gaz lambasıyla aydınlatılmış küçük odasında, bir kadeh şarabın karşısında, genç dostunun içtenliğiyle coşan Stavro, tutkuluların ruhlarını destekleyen kutsal gece lambasının son yağ damlalarını yakıyordu:

- Sana, benim en son ve gülünç serüvenimi anlattığım şu anda, iyi yürekli Adrien'im, biliyorum ki, seni yalnızca Kira öyküsünü ya da o zamanki Dragomir'in öyküsünü sormaktan, içinde bulunduğum acıklı durum alıkoyuyor. Ben de senin için, o eski günlere dönmeyi isterim; ama bilmelisin ki, insan eski yol sandıklarını karıştırırken, her zaman acı çeker.

Nazım Efendi'nin teknesiyle İstanbul'a kaçarken, on beş yaşlarında olmalıydım... Güzeldim, budalaydım; bir Türk prensinin oğlu gibi giyinir ve süslenirdim. Yalnızca giysilerim bir arap atı değerindeydi. Beni kaçıran adam böyle söylemişti. Sonra benim için ısmarlanmış ve Sultan'ın saatçisine yaptırılmış saatim, bütün parmaklarımı dolduran yüzüklerim, her yanı altın ipliklerle işlenmiş fesim, ceplerimi aşağı sarkıtan avuç dolusu Türk liralarım, kısaca on yıl bir saman çöpü bile kaldırmama gerek bırakmayacak kadar varlığım vardı.

Ama servet, yaşamaya yetmiyor. Ruhumda büyük bir acı, yüreğimde çok büyük bir saflık, gibi beni her zaman duygusal olmaya götüren iki zorbalık vardı. Acılarım, yaşamım için gerekli iki yitik kişiden, anam ve Kira'nın üzüntüsüzdendi; saflığım, çılgın inancımdandı; özgür kalınca, insanların onları bulmamda bana yardım edeceklerini sanıyordum ve onları bulmak için de bütün özverilere hazırdım. O anda yeni durumuma alışmış, kusurlu, bilinçsizce bedenimin kurban edilmesine hazırdım; çünkü insan yaşamda, başlangıçta zor bile olsa, en büyük kusura bile kolayca alışıyor. Bu, Öyle gerçekti

ki, hapisteyken, bir keresinde kendi kendime: «Ah, anamia Kira da burda olsalardı, hep burda kalmak isterdim!» demiştim.

Altın yaldızlı hapishanemden kurtulduğumu görünce, - Tanrı'm, beni bağışla! - öylesine sevindim ki, bir an Kira ile anamı unuttum! Zorbamdan da korkmuyordum artık. Önlem almam sayesinde, tam karaya adım atacağım sırada yelkenlisi demir topluyordu; şafak sökünceye dek, uzun süre, Boğaziçi boyunca rıhtımda koşarken, ona lanet okuyor, el işaretleri yapıp bağırdım: «Defol! Şeytanlarınla defol! Kokulu çürümüşlük seni! Karadeniz'de tek başına giderken, cömert Tanrı, inşallah lanet geminin çevresinde şiddetli fırtınalar kopartır ve deniz dibindeki balıklar da senin leşinle ziyafet çekerler kendilerine! Amin!»

Bu korkunç yelkenli gözden yiter yitmez, içimi sersemletici bir sevinç kapladı, Galata'nın pis sokaklarında aşağı yukarı koşmaya başladım. Sayısız uyuz köpeğin ardından gidiyor, salep satıcılarıyla çarpışıyor, kaldırımdaki nargilecileri ve kör gezginleri yere deviriyordum. Yeni görmeye başlayan biri gibiydim, ummadığım özgürlüğün tadını çıkarıyordum. Gelip geçenler deli sandılar; çavuşun biri durdurdu, elini sürmeden saygıyla selamladı ve beni güldüren çok nazik sözlerle:

— Bey oğlu, dedi, böyle çılgınlıklar babanızın adına hiç de yakışmıyor, bunu söylememe izin verin! Ünlü adınız nedir? Lalanız nerde?

- «Lala» ve «ünlü» de ne demek? diye sordum, dizlerime inen pantolonumu toplarken.

Sonra da adama sırtımı döndüm. Atlı biri tırıs gidiyor, atın sahibi de hayvanın kuyruğuna tutunmuş ardından geliyordu. Bu beni çok eğlendirdi ve soluğum kesilinceye dek onun gibi yaptım.

Bütün sıkıntı ve tasalardan uzak geçen bu ilk özgürlük günüm, neşemin tam yerinde olduğu tek günüm oldu. Binlerce şeyi aynı anda yapmayı arzuluyordum: Köprülerden geçmek, Haliç'e gitmek, çıplak karınlı kadınların dans ettikleri lunaparklara girmek, Beyoğlu'na çıkan dik sokakları tırmanmak. Özellikle de ata binmeye karar vererek en güzel atı seçtim. Mal sahibi hoş ve ince biriydi. Ata binmeme yardım etti, dizginleri bana göre ayarladı. Biraz sonra, ata binmeyi bilmediğimi ve hayvanın üzerinde duramadığımı farkedince, oturup dizginleri nasıl tutacağımı anlattı, sonra.nereye gitmek istediğimi sordu.

- Her yere! diye karşılık verdim. Üzengileri sıkarak.

- Her yere mi? diye şaşırarak sordu, ama efendimiz, aynı anda her yere gidilmez ki. Yolun birini seçmeniz gerek.

- İyi öyleyse, beni Boğaziçi'ne yansıyan şu tepelere doğru götürün. Bu belirlemelerden sonra, en düşsel gerçekdışılıkla başımı döndüren ve gözlerimi kamaştıran Dolmabahçe'ye ve Yıldız Köşkü'ne doğru yöneldik. Tatlı ve uzun geçen saatler boyunca, yavaş giden atın tatlı sallantısıyla ve yarı kapalı gözlerimin önünden geçen güzelliklerle okşanan ruhum, bedenim ve gerçek varlığım sanki bu dünyada değillerdi. Geçmişim bütünüyle unutulmuştu... Tek söz etmeden atın dizginlerinden tutan adamı da unutuyordum, ona ben de soru sormuyordum; bu unutulmaz gezi süresince, çenemi açmadım. Bir süre sonra bir düşteymiş gibi atın durduğunu ve hoşnutsuz bir sesin miyavladığını hissettim:

- Efendi, geç oldu. Birazdan hava kararacak. Hem karnım acıktı benim, hayvan da acıktı. Sizi evinizin kapısına götüreyim mi?

İnmek zorunda olduğumu anlayıp başım sersemlemiş olarak indim. Bacaklarımın arasındaki acılı bir duygu dengemi yitirtti bana, hemen yere oturdum.

- Burada mı kalmak istiyorsunuz? diye sordu adam.

Başımı olumlu bir şekilde salladım, cebimden bir altın lira çıkarıp ona verdim. Para ödemem gerektiğini biliyordum, ancak paranın değeri ve yaşam için yararlı olan şeylerin değeri konusunda en küçük bir fikrim yoktu.

- Borcunuz üç çeyrek, dedi, üstünüzde bu kadarı yok mu?

- Hiç düşünmeden, ona iki altın lira vermek istedim:

- Olmaz, Efendi, bana çok fazla para verdiğinizi söylüyorum, hem yanımda üstünü verecek param yok.

- İyi öyleyse, üstü kalsın, diye mırıldandım.

- Vallahi olmaz! diye bağırdı. Yüce babanız sonra başımı' kestirir benim! Hayır, olmaz!

Kemerinin içinde neyi var neyi yoksa çıkardı, dizlerimin üstüne mecidiyeler, çeyrekler, beşlikler ve metelikler bıraktı, bunlar gözüme çok göründü. Adam bana temenna çekti, atına bindi ve gözden yitip gitti.

Kanal boyunca uzanan çok temiz ve çok güzel bir çimenlikte tek başıma kaldım. Sakin sulara dalıp giden bakışlarım şark masallarının düşsel görüntülerini aç bir şekilde içmekteydi: Batan güneşin, Boğaziçi'nin gölgeli aynasında yansıtıp göz alabildiğine uzattığı sarayların ve çam ağaçlarının gölgeleri; daha ileride, denize eğilen mpr zirveli tepelere karşı, geride gözden yiten ateş kırmızısı, bakır renkli altın renkli lekeler ve bir renk cümbüşü içindeydi.

Dünya, demek böylesine güzeldi? Şu ana dek bunun farkında değildim ben. Bunları ilk kez görüyordum...

Bütün geçmişimi, anamın salonu ve Nazım Efendi'nin yüzer hapishanesi dolduruyordu. Kendimi bu masalsı günün, özellikle de günbatımı sonunun başdöndürücülüğüne öylesine aşırı derecede kaptırıp koyverdim ki, hemen yanımdan ağır ağır geçmekte olan kürekti bir sandaldan hüzünlü bir şarkı yükseldiğinde, geceyarısı olmuştu hemen hemen. Nerdeydim? Nerede yemek yiyecektim? Nerede uyuyacaktım? Kira ile anam nerdeydiler?.. Hangi sevgiye doğru yürümem gerekecekti.

Hıçkırıklarım göğsüme yığıldı, gırtlağımdan çığlıklar yükseldi ve yüzüm sıcak gözyaşlarıyla ıslandı.

Kürekçi, beni işitip yanıma doğru çevirdi sandalı, ama rıhtıma iki metre yaklaşınca, boynunu uzattı, bir dakika süreyle beni inceledi ve yüksek sesle, Yunanca olarak bağırdı:

— Heyy!.. «canım!»... Bu durumda iken böyle mutsuz olmamalısın; baksana altın içindesin!

O akşamdan beri, güzel sesli adamlara güvenmiyorum.

Kente giden ıssız yolda, mutsuzluğumu, acımasız bir yaşama adanan sevecen bir yeniyetmeliğin bütün acısını haykırdım. Ne pantolonumu ağırlaştıran bu altın, ne bütün parmaklarımı süsleyen bu yüzükler, ne de prenslere yakışır bu saat bana bir öğüt ve avuntu veremedi. Beni anamın ve Kira'nın yanına değil de saçlarının birer perçemlerinin yanına götürecek

olana gömleğime dek her şeyimi verirdim; onların saçlarının bir perçemi bile beni şu lanet madenlerden daha güçlü yapardı. Onlar beni şu değersiz taşlardan daha mutlu kılardı.

Karanlık yolun üzerindeki her ağaca yanan alnımı değdirdim, sert kabuklarını gözyaşlarımla ıslattım. Her ağaç gövdesini kollarımla sardım. Onların içten kayıtsızlığına durmadan şunları söyledim:

- Anacığım!.. Anacığım!.. Kira! Ana!.. Nerdesiniz?

Özgürüm artık... Ama nereye gideceğimi bilmiyorum... Gece oluyor... Burası da çok kalabalık, hem de çok... Ama anamla Kira yok içlerinde!

Bir dönemeçte, ansızın güçlü bir ışık çarptı gözüme... Ellerinde yanan meşalelerle, çıplak bacaklı iki «yol gösterici», ikisi de aynı anda: «Savulun!» diye bağırarak geçtiler.

Geçmekte olan zengin takımın önünden yana kaçmayı henüz başarmıştım ki, bir kamçı sakladı, aynı anda yüzümde ve çenemde korkunç bir sızı duydum. Yere kapaklandım, yüzüm çimenlere gömüldü. Babamın ve ağabeyimin kabalıklarından beri, böylesine bir acı duymamıştım.

El yordamıyla ve gözlerim görmez bir şekilde ayağa kalktım. Yol şimdi eskisinden daha karanlıktı, i-çimi bir korku sardı. Tek söz etmeden, bacaklarımın olanca gücüyle koşmaya başladım, rüzgârın kulaklarımda şaklamasından ve kendi soluğumdan bile korkuyordum. Sonra evler, temiz, pis sokaklar, kalabalık, bağıran satıcılar, güçlükle kımıldayan köpekler göründü, sonunda boş bir arsaya yığılıp bayıldım....

Beni oturtmaya çalışan bir adamın yardımıyla uyandım. Ayışığında, Katagat'daki istiridye avcısı İbrahim'e benzeyen bir yüz gördüm. Hemen o anda, anamı ve ablamı bulma umudu belirdi içimde. Adamın cüruf ve tütün kokan boynuna sarıldım ve hıçkırarak bağırdım:

- Anamı ve ablamı yitirdim, çok üzülüyorum!.. Onları bulmamda yardım edin bana, size cebimdeki bütün altınları, bütün yüzüklerimi, saatimi ve giysilerimi vereyim...

- Allah aşkına, bağırmayın! diye fısıldadı yaşlı adam, nemli eliyle ağzımı tıkayarak.

Sonra beni yerden kaldırdı:

- Benimle gelin, dedi.

Onun peşine takıldım. O zaman, kolunda bir lokum sepeti taşıdığını farkettim; bu, onun ekmek parasıydı.

Yarım saatten fazla yürüdük, o susuyordu, bense bitkin durumdaydım. O akşama dek, ayaklarım böylesine çamurda yürümemiş, gözlerim ise ne böyle pis mahalleler ne de böyle korkunç yoksulluk görmemişti. Sonunda da, beni içinde kötü bir yatak, bir su testisi bulunan bir tür ardiyeye götürdü. İçerde başka hiçbir şey yoktu.

- Şimdi bana başınızdan geçenleri anlatın, dedi sepetini bırakıp yatağın kıyısına bağdaş kurarak.

Ona bir saat kadar, bütün başımdan geçenleri, a-namın evinden, tekneden karaya çıkışıma dek, hepsini, olduğu gibi anlattım. Tek söz etmeden dinledi beni. Sonunda, ayağa kalktı:

- Burda yatın, dedi saman yığınını göstererek. Bu akşam sizin için yalnızca bunları söyleyebilirim.

Biraz şaşırdım, ancak adamın, sevgili yaratıklarımı bulmada bana yardımcı olacağına inanıyordum. Kendimi bir ağaç kütüğü gibi yere attım ve bir köşede bakışlarını bana dikmiş bir şekilde büzülmüş olan iyilik meleğime bakarak uyudum.

Ertesi sabah, çok erken uyandırdı beni:

- Gitmeliyiz...

- Kira'yı aramaya mı? diye sordum çabucak.

- Hayır evladım, Kira'yı aramaya değil de birbirimizi bir daha görmemecesine; çünkü siz altınlarınız, değerli taşlarınız ve giysilerinizle, kötülüğü üstünüzde taşıyorsunuz. Allah yardımcınız olsun!

Kapısını kapatıp beni dışarda bıraktı, kendi de lokum sepetiyle çekip gitti.

Bu yaşlı adam, çavuş, sandalcı ve at kiralayan adam, yaşamımdaki en iyi kişilerdi onlara daha önceleri rastlamalıydım, ah. Bu ilk özgürlük günümün

anısı da, yüreğimde beslediğim tek anı oldu.

O andan sonra, atmış olduğum ilk adım, beni doğruca uçuruma yuvarladı.

Böyle korkunç bir şekilde yüzüstü bırakılınca, öylesine şaşırdım ki, adamcağızın deli olduğunu sanıp ağlayıp sızlamaya, umutsuzlanmaya bile zaman bulamadım. Aklım, böyle bir kötülüğe inanmak istemedi; ilk düşüncem, hemen, daha az sert yürekli insanları aramaya gitmek oldu. Harikalar sunmak üzere bekliyordu beni yaşam.

Anamın hâlâ yüzünü ve gözünü bir hastanede tedavi ettirmekte olduğuna hangi çocukça, saçma düşünceyle inandığımı bilmiyorum; kendi kendime, araştırmalarıma buradan başlamalıyım dedim. Aklımda bu düşünceyle, gelip geçenlere kent merkezinin nerde olduğunu sorarak yürümeye başladım. Hepsi de beni, öğleden bir saat önce gelmiş olduğum Beyoğlu'na yolladı.

Karnım aç ve ayakta duramayacak kadar güçsüz olduğumdan, mis gibi kızarmış koyun kokuları gelen küçük bir yan sokağa girip yiyecek bir şeyler aradım. Köşenin yanındaki küçük bir dükkânın önünde, bir adam, üzerinde şişe dizilmiş et parçaları bulunan bir ızgaranın kömürlerini yelpazeliyordu. Fesi ensesine yıkılı, yarı açık gömleğinden kıllı ve yanık göğsü görünen satıcı dönüyor, sallanıyor gözlerini deviriyor ve gelip geçenlere: «Kebap.. Kebap!..» diye bağırıyordu.

Dükkâna girdim, içerde kimse yoktu, kebapla ekmek söyledim. Kirli bir tahta masanın üstünde yarım kilo kadar ekmeği, üç küçük şişteki eti silip süpürdüm ve su içtim. Sonra, cebimden bir avuç dolusu altın, gümüş ve bakır bozuk parayı seçmesi için uzattım:

- Yemek kaç paraysa, içinden alın, dedim.

Satıcı, göğsünü kabarattı, beni süzdü, kapıya korkak korkak bakıp cesaretle bir altın lira aldı ve çabucak kemerine soktu. Dışarı çıkarken, kendi kendime: «İki şıktan biri, ya bir yemek, bütün gün at gezisinden daha pahalı ya da bu serseri, güçlü babamın kafasını kestirmeye hakkı olmasından korkmuyor!» diyordum.

Bana iyi niyetle hizmet edecek insanı bulma isteği ve endişesiyle, alandaki en büyük kahveye gitmeye karar verdim. Büyüklere, soylulara

başvurmanın daha akıllıca bir karar olduğunu düşünüyordum; çünkü onların paramı çalmaya gereksinimleri olmazdı, ayrıca da benim süslerimden ve altınlarımdan korkmazlardı.

Düşüncem yerindeydi. Ama içeri girmeden önce, benimkiler gibi çamurlu ayakkabıları olan bir yığın insanın yaptığı gibi, ben de ayaklarımı bir boyacının sandığı üstüne koydum. Ama bu kez, gözümü açtım başkalarının boyacıya kaç para verdiklerine baktım ve onlar gibi yapıp, küçük bir metelik verdim. Sonra pırıl pırıl yanan ayakkabılarımla, içeri girdim.

Müthiş bir ses, zar ve pul gürültüsü sağır etti beni. Herkesin oyun oynamakta olduğu masalarda hiç boş yer yok gibiydi. Burada yalnızca büyükler, soylular, sivil ve askerler vardı. Masaların arasından geçtim, bir daha geçtim; kimse, hatta garsonlar bile bana ve zengin giysilerime ilgi göstermedi.

«İnsanın iyi eğitim görmüş kişilerin arasında bulunması ne güzel! diye düşündüm. İnsan burada, yoksullarla olduğundan daha rahat.»

İki satranç oyuncusunun yanında boş bir yer bulup oturdum, sütlü kahveyle nargile ısmarladım. Ötekilerin içecekler için verdikleri paralara yeniden dikkat ettim; büyük bir şaşkınlıkla, bahşişler dahil on kahve ve bir o kadar da nargileye yalnızca bir çeyreklik gümüş, para verdiklerini gördüm.

Komşularım olan iki oyuncunun yüzlerini inceledim, biri sivil, biri subaydı, ikisi de gençti ve oyuna kendilerini iyice vermişlerdi; başımı döndüren bir dalgınlık içinde ona bakıyorlardı. Bana sevimli göründüler, yanında oturduğum subayın yüzü biraz asıktı. Çok az, ancak güzel bir Türkçe konuşuyorlardı. Biraz önce hoşuma giden şey, aynı zamanda yüreğimi dondurdu, çünkü Nâzım Efendi de çok iyi konuşurdu. Ama subayın üniforması içimi rahatlattı.

«İyi yürekli biri olmalı» diye düşündüm, madalyalarla dolu göğsüne bakıp. Hemen ona doğru eğildim:

- Özür dilerim efendim, biliyor musunuz? diye söze başladım.

Yüzüme bakmadan, işaret parmağıyla konuşmamı kesti.

Pek içten gibi görünen bu başarısızlık, tam aksine bana güven vermişti; ona soru sormak üzere, yeniden eğildim. Ama daha ağzımı açmadan önce, parmağıyla aynı işareti yapıp beni susturdu ve öteki parmağıyla bir kâğıt öne sürdü. Bu davranışından yüreklenip, yeniden atıldım:

- Özür dilerim, efendim, gözleri çıkmış insanlara nerede bakıldığını biliyor musunuz?

- Gözleri çıkmış insanlar mı? diye hırladı, beni korkudan geri çekilmeye zorlayacak biçimde üzerime eğilerek.

- Ama... anam... diye kekeledim.

- Ananın gözleri mi çıktı? Kim çıkardı onları? dedi, beni tepeden tırnağa süzerek.

- İkisini değil, dedim, yalnızca biri çıktı.

- Nerde oldu bu? Ne zaman? Nasıl?..

- Romanya'da, İbrail'de; dayak atarken babam yaptı bunu... İki yıl oluyor.

Subay, öfkelenmiş göründü. Arkadaşına dönerek, kızgınlıkla benim söylediğimi yineledi.

- İki yıl önce, Romanya'da bir kadının gözü çıkarılmış,, bugünse, İstanbul'da aranıyor!.. Bundan bir şey anladın mı, Mustafa?

- Evet... evet... anlıyorum! dedi öteki, ancak bunu çok yakından incelemek gerek, burada olmaz.

Yanağımı okşayarak ekledi:

- Bu çocuğu rahatlatmalıyız önce, bu kahveden çıkalım.

Dışarı çıkınca, bir paytona seslendi, üçümüz birden arabaya bindik.

Kibar bir dil konuşan büyük insanların gönül yüceliğiyle kurmuş olduğum bu ikinci ve son ilişkiyi, zengin yaşam, kısıtlı özgürlük, tatlı umutlar ve zalimce düşkırıklığıyla geçen altı ay izledi.

Mustafa Bey'in kapısının önünde inince, subay, arkadaşından izin istedi. Bana ciddi ve hor gören bir bakışla baktı, daha sonra bu adamı,

öğreneceğiniz koşullarda, yıllar sonra gördüm ancak. Onu sertçe yargıladım ve aşırı heyecanla beye:

- Dostunuz pek, gururlu... dedim.

- Evet, biraz gururludur, ama iyidir. (Mustafa Bey, iyilikten söz ediyordu bir de!)

Ev, kentin güneyinde ve dışında geniş bir villaydı. Çevresini saran büyük bahçe, Boğaziçi'ne dek uzanıyordu. Ev sessizdi, varsıllık içinde ve mezar kadar sessiz, görünmez hizmetçilerle doluydu. Ama bütün şark evlerinde bulunan içtenlik dolu havası bana güven verdi. Beyin son derece nazik oluşunun bunda büyük payı

108

vardı. Onda, Nâzım Efendi'nin sinsiliği yoktu. Umudum sürdüğü sürece, sevimli, dayanılmaz; terbiyeli ve içten davrandı; olanaksız arzumu yerine getirecek gücü olmasa da - ona bugün, kızmıyorum; ancak umudumu yitirir yitirmez, beni yalnızca kapı dışarı etmişti. Ama Doğulular'ın tutkuları çok zorbaca olsa da, en iyi yürekleri bile bozuyor ve onları - bazılarını kötülükle, bazılarını da şiddet kullanarak - aynı kötülüğe itiyor.

Mustafa Bey, başımdan geçenleri ötekilerden daha kolayca öğrendi. Bu adamın, bu olaylardan içtenlikle etkilendiğine inandım, çünkü ben anlatırken, sık sık gözleri Demlenmişti..

Elinden gelen her şeyi yapacağına söz verdi:

- Eğer anneniz İstanbul'daysa, dedi bana, ellerimi okşayarak, bunu hastanelerden ve polisten öğrenirim. Kira'ya gelince, en sıkı haremlere, araştırma yapmaları için, tilki gibi kurnaz, eter kadar akıcı muhabbet tellalları yollayacağım. Eğer yerini bulurlarsa, onu kaçıracağıma güven veririm. Türkiye'de altının açamayacağı kapı yoktur.

Bunun üzerine, beni odama çıkarıp, yalnızca bana bağlı olan bir uşağın bakımına teslim etti. Ona göre «fazla gösterişli ve hatta uygunsuz» olan giysilerimin ve mücevherlerimin yerine daha «uygun»ları getirildi. Bütün bu ince davranışlara karşılık, bir tek koşul öne sürüldü: Bir daha büyük kahvelere gitmeyecek ve kente de seyrek inecektim.

- Bu, sizin iyiliğinize, diye ekledi; Nâzım, avından kolay kolay vazgeçmez, günün birinde kendinizi, bir başlığa sarılmış, bağlanıp basit bir yenibahar çuvalı gibi gemiye bindirilmiş olarak görebilirsiniz.

Bu düşünce, beni dehşet içinde bıraktı. Birden ona ve yeniyetmeliğimin önünde açıldığını gördüğüm yarı özgür tutsaklığıma bağlanmış olduğumu hissettim.

* * *

Tutkulu bir ruhu mahvedecek pek çok yöntem vardır; bunun en kolay yolu, içtenlikle konuşmaktır. O zamanlarda, bütün yüreğim Kira'yla dolu olduğundan, Mustafa Bey, ondan söz etti ve bana da Kira'yı anlattırdı.

Bunu çok doğal bir şekilde yaptı, çünkü beni içtenlikle seviyordu; ama tutkulu insanların içtenliğinin Allah belâsını versin! Bu genelde, kandırıcı bir uyuşturucudur.

Mustafa Bey, en sevimli şeylere onun adını vererek, Kira'yı eve sokmakla işe başladı. Rumence'de nargile ve bilezik isimlerinin dişi ad olduğunu öğrenip, bana hemen, o zamana dek görmemiş olduğum çok güzel bir nargile, ardından da çok değerli bir bilezik getirdi. Her ikisinin üzerine de, okumasını bilmediğim «Kira» adı kazınmıştı. Evinde henüz bir aydır bulunuyordum, bir gün parktaydık, Kira gibi sabırsız, şımarık, ince genç bir kısrağı dizginlerinden tutarak çıkageldi:

- Tutun, dedi bana; işte, size sunacağım en güzel Kiralina'dır bu; sizin olsun!

Hemen beni ata bindirip düzensiz hareketlerle alıştırdı; bir yanımda atlı uşağım, öbür yanımda o, villanın kuzeyinde uzanan güzel görüntülü alanda bir alıştırma turu yapmaya çıktık.

Bu hüzünlü kısa zenginlik anında, duyduğum sarhoşluk, çocukluğumun üç gün süren felaketini unutturmaya başarılı olamadı; bu, tek su götürmez ve avutucu yanıydı işin. Bu zavallı yürek, ara sıra kendini sarhoşluğa bıraktığı olurdu. Ama nasıl dayanabilirdim başka türlü? Bey'in umut verici sözleriyle dolu geçen saatlerim, nargilemle ve ancak yemek ve uyumak için yanından ayrıldığım tatlı kısrağımla akıp gidiyordu; onun davranışlarından ve hareketlerindeki özellikler, sonunda beni, onun aracılığıyla Kira'nın

sevgisinden bir şeyler gelmekte olduğuna inandırdı. Zamanı gelince, bu soylu hayvan beni sevdi ve onunla çıkacağım yerde Bey'le tutkulu tavla yüzünden gecikince ahırında gürültü çıkaracak kadar bağlandı bana.

Böylece Kira, kısrağın kara gözlerinin içinde, dokunduğum en yakın eşyalarda, konuşmalarımızdaydı; Kira'nın hayali evin yarısını kaplıyordu.

Öteki yarısı, onu aramaya gitmiş olan arabulucu kadınlardaydı. Bu büyücülere bakılırsa, Kira, aynı anda on haremde birden bulunuyordu.

Tanımlamalarındaki büyük benzerlik karşısında, görmüş oldukları kadınların yüzleri konusundaki ayrıntılar yüzünden, yüreğim öldürücü biçimde hoplayıp duruyordu. Sözlerine altı yaşındaki bir çocuk saflığıyla kanıyordum; bu muhabbet tellalarının birçoğunun boynuna atılarak: «Bu, o olmalı!.. Tam ablama benziyor!.. Yanına yaklaşmaya çalışıp «Dragomir» deyin. Bir fotoğrafını elde etmek için elinizden gelini yapın! diye haykırıyordum.

Ancak bu devanalarıyla konuşmak ve bir fotoğraf elde etmek için, para gerekliydi; meraklı gözleri kapatmak, saygısız kulakları tıkamak ve sıkı kapanmış kapıları açmak için de çok para gerekliydi.

Elleri ceplerinde, meraklı ve alaycı bakışlarla odanın ortasında duran Bey dinliyor ve gülümsüyordu. Ayaklarına kapanıp yalvardım. Kendisi, önemine göre gümüş paraları dağıtıyordu.

Uzun bekleyiş günleri, duygusuz geçen acılı boş saatler başladı. Umutsuzluğum, Kiralina'nın yaşayan ruhundan başka yerde sığınak bulmuyordu. Onunla, onun ipeksi boynuna asılmış olarak, bitip tükenmeyen yollarda, sabahın ala şafağında ya da akşamın ateşli anlarında, özlemin acı, zevkin öldürücü olduğu anlara bırakırdım kendimi.

Duygusuzluk daha da yaralayıcı olduğundan, yanımda bulunan atlı ve tepeden tırnağa silahlı uşak, bir an bile ayrılmazdı; içtenlikten uzak suçlu sessizliğiyle, son sevgi belirtimin ırzına geçerdi.

Zaman, böylece ilkbahardan sonbahara, Mayıs'tan Eylül ayına dek geçip gitti ve sonra, umudum ansızın kırıldı.

Getirilen fotoğraflar Kira değildi ve kapatılmış zavallı kulaklara fısıldanan Dragomir sözcüğü, yüreklerindeki dehlizin karanlığında hiçbir

yankı uyandırmıyordu. Artık bu kadınların yapmacıklı seslerini dinlemekten vazgeçtim, onlar da kapı dışarı edildiler.

Ama felaket, tek başına gelmez. Anamın İstanbul'daki varlığını bulmak için yapılan araştırmalar da aynı şekilde hiçbir sonuç vermedi. Bey'i soru yağmuruna tutunca, bunu bana açıklamak zorunda kaldı ve iyi niyetini kanıtlamak üzere, Türk polis şefini çağırttı. Cani yüzlü, irikıyım, uzun sarkık bıyıklı ve eşkıya bakışlı adam taban vurdu, selam yerdi ve beni az daha deviren bir sesle:

- İstanbul var olduğundan bu yana, bir gözü çıkmış hiçbir Rumen kadını buraya ayak basmamış! diye bağırdı.

İnandırıcı olmaktan daha öte bir şeydi bu.

Hayallerim yok olunca, içimi birden umutsuzluk sardı. Kokulu ellerine seller gibi gözyaşlarımı akıtarak, Bey'e beni bırakması için yalvardım. Buna karşı çıktı:

- Burdan çıkınca, başınıza neler gelir? Bir koyun kadar safsınız. Ayrıca da genç ve güzel olmanız da şanssızlık, bu iki nitelik kurnazlıkla birlikte, Türkiye'de insana servet kazandırır, ama siz öyle değilsiniz. Burda kalın. Bu evde siz gerekenden, hatta umduğunuzdan daha fazlasına sahipsiniz.

Buna çok üzüldüm. Sözleri bir yas çanı gibi çınladı. Ama bey, kibarlığı iyice arttırdı. Biniciliğe karşı zayıf olduğumu bildiğinden, bana bir binici giysisi ısmarladı, kabzasına telkari «müthiş Kira» işlenmiş güzel bir tüfek satın aldı; bu hazırlıktan sonra, bir sabah, iki uşakla birlikte Andrenopl yoluna çıktık.

- Size akbabaların ve geyiklerin yaşadığı yeri göstereceğim, dedi bana. Orada siz, kadınsız yaşamın bile güzel olduğunu göreceksiniz, çünkü henüz siz, en güzel kadının bile sonunda bir sokak orospusu olduğunu bilmiyorsunuz.

Bu hareket yüzüme bir hançer gibi çarptı ve gözlerimde Mustafa Bey'i iğrençleştirdi. Elimden geldiğince saklamaya çalıştım duygularımı, ama kaçma fikrini hemen geliştirmeye başladım.

Çok güzel bir fırsat doğuyordu: Maritza boyunca, yakın Balkanlar'a doğru on beş gün sürecek bir gezintiye çıkmıştık. Bey'in her zaman yaptığı av

yolculuklarından biriydi bu.

Tasarım üçlüydü. Ya vahşilerin uyanıklıklarını boşa çıkarıp Türk köylüsü kılığında kaçacak, ya da özgürlüğümü satın alacaktım. Ama iki deneyimim sonuçsuz kalırsa, geriye (umutsuz üçüncü kaynağım) Kira'nın bacakları kalıyordu; Bey'in buyruğu üzerine, birinci sınıf bir koşu atı olarak yetiştirilmişti. Bundan emin olmak için, Mustafa'nın arap atıyla yarış yapmam için izin istedim; buna çok sevinip kabul etti, bana üç yüz adımlık öncelik verdi ve yaklaşık üç kilometre uzaktan görünen köye doğru koştum.

Bey'in sıktığı tabanca sesini duyunca, üzengileri Kiralina'nın böğürlerinde iyice sıktım. Kısrak, arka ayakları üstüne dikildi, gemini ısırdı ve rüzgâr gibi hareket etti. Dizginleri koyverip, sağlam bir şekilde eyere tütündüm. Rüzgâr kulaklarımda öyle şiddetli ıslık çalıyordu ki, rakibimin dörtnal seslerini boş yere işitmeye çalıştım, rakibimden ne kadar geride kaldığımı bilmeden, hayvanın karnına kudurmuş gibi vuruyordum. Dünya çevremde dönmekteydi. Kül rengi yol, altımdan büyülüymüş gibi kayıyordu.

Biraz sonra köy göründü, oraya ulaştım ve köylülerin dehşetli bakışları önünde köyü aşıp, hızla geçip gittim. Yolun ortasında, salınmış ördekler, kazlar, tavuklar atların nalları altında ezildi.

Sonunda, oraya bir kilometre kala yakalandım. Az sonra, uşaklar da geldi, yanlarında yitirdiğimden bile haberim olmayan tüfeğim vardı.

- Yenildim! dedi Bey, elimi sıkarak. Ne dilerseniz dileyin benden, ödeyeceğim.

- Güzel, dedim, bana bir kilometrelik öncelik ve sonraki köyde, eğer beni yakalayamazsanız, bir daha aramayacağınız konusunda söz verin!

Öfkeli göründü:

- Demek benden böylesine tiksiniyorsunuz? Neyiniz eksik? Kadınlar mı? Size haremimden istediğiniz kadar kadın ya da on altı yaşında bakire vereyim. Bütün ülke bunlarla kaynıyor, her renkte, her soydan tutsağımız olmaya can atan kızlarla; her bakire, günün birinde kendi budalasına rastlayacağına göre...

- Mustafa Bey! diye bağırdım, özgürlüğün tutsaklıktan daha değerli olduğuna ve sevilen bir «budala»nın nefret edilen bir prensten daha üstün

olduğuna inanmıyor musunuz?

- Gerçek bu, diye karşılık verdi. Ama şimdi, gerçekle ilgilenmeyin. İyi olanla uğraşın. Bizler, hayvanlar dahil, bütün bu toprakların tek efendisiyiz. Gücümüz karşısında bize budalaca sunulanları alalım önce!

İşte tam o anda, gözlerim bilinçli bir şekilde yaşama açıldı. Gerçekten de Bey, utanmazlığında haklıydı, her şey, onun gücüne «budalaca» sunuluyordu. Buna zorlanmıyorlardı bile.

Bulgar köylüsü gibi Türk köylüsü de, Hıristıyanı gibi Müslümanı da, zengininden yoksuluna tümü, uslu tutsaklardı yalnızca; bizim gelişimiz üzerine, bir genç kız kaçsa bile, güçlünün gözüne girmek için babası, onu kıymaktan sakınmıyor, en iyi koyununu verir gibi, en iyi yatağını da kolayca sunuyordu bize.

Bunu görünce, özgür olmaya karşı içimde daha büyük bir istek yanıp tutuştu. Sürdüğüm varsıl yaşam yüzünden kendimi suçlu hissettim; körpe yüreğimde, ekmeğimi namusumla kazanmama yetecek bağımsız bir meslek yaratma gereksinimi doğdu. O andan sonra, kaçma fırsatı dışında, hiçbir şey ilgilendirmedi beni. Ama bu fırsat bir türlü elime geçmedi, akşamları, bir gün önceki kadar üzgün oluyordum.

Üzerimdeki gözetim çok sertti. Gündüzleri, uzun ve yorucu av koşularında yanımda her zaman ya Bey olurdu ya da iki uşak; geceleri, kaçma umudum olmadan, acı veren koruyucumun odasında uyurdum. Böylece üç kurtuluş umudumdan birincisi yitip gitti. Özgürlüğümü satın alma umudu olan ikincisi, zamanı gelince suya düştü.

Bir gün, bardaktan boşalırcasına yağmur yağarken, Bey konuğuyla satranç oynuyordu, ben de uşağımla jake oyununa dalmıştım. Yalnızdık. Amacıma ulaşmak için, duygusal ve sevecen olup, ona gizlice kaçma isteğimi açıkladım. Duymazlıktan geldi O zaman kendisine altınlarımı ve mücevherlerimi önerdim. Bunları da reddetti.

— Nasıl olur, Ahmet Türkiye'de altınla her şeyin satın alınabildiğini söylemişlerdi.

- Evet... alınır... diye mırıldandı. Ama satanın, yeniden aklını satın alabilmesi için,* yeterince altın kazanması gerekir... Sizin de o kadar

altınınız yok.

Şimdi geriye, umutsuz kaçış için yaşamımı tehlikeye atmak kalıyordu. Bir köpek gibi öldürülebileceğimin farkındaydım ve yine de bir an bile duraksamadım.

Tasarıma çok uygun, ağaçlık ve dağlık bir yerdeydik. Daha ertesi gün, sabahın çok erken saatlerinde, sürek avı düzenleyen atlı beş adamla birlikte; çam ağaçları arasında dik bir yolu tırmanmaya başladık. Uşağımın bir gün önceki konuşmamızı efendisine yetiştirmesini engellemek için, fırsat çıkar çıkmaz, şansımı denemeye karar verdim ve bu da parlak bir şekilde çıktı.

Ortasında küçük bir çayın akan gölcüğün bulunduğu bir açıklığın girişinde, takım durdu.

Kılavuzumuz, burasının develerin su yalağı olduğunu söyledi.

Sonra, adamlarıyla birlikte gitti. İki uşak, belirlenen noktaya geçti Bey'in buyruğuyla, bir süre sonra, avı Bey'in tüfeğine doğru kovalayacaklardı. Böyle dağılınca, özgürlüğümün yaklaşmakta olduğunu görüyordum; bir kişiden kaçmak, bütün ekipten kaçmaktan daha kolay olacaktı.

Bir kaya oyuğuna gizlenmiştik; izlenen avın geçeceği alan gözümüzün önündeydi.

- Hayvanı ıskalarsam, ya da sizin burnunuzun dibinden geçerse, ancak o zaman ateş edeceksiniz, diyordu Mustafa Bey bana, çünkü «müthiş Kira» ellerinizde fazla huysuz olmaz!

Gerçekten de ateş etmeyi bilmiyordum.

Bir el ateş edildiğinde, aradan bir saat bile geçmemişti, ardından ikinci ve üçüncü el atıldı. Elinde silahıyla Bey, yöreyi araştırıyordu, topraktan çıkmış gibi, ansızın yolda bir geyik belirdi. Ama bir saniye içinde, sağa, Ahmet'in beklemekte olduğu yana kayboldu.

- Bizim olacak o! diye bağırdı Bey bana. Bayırda, onu yakalamaya koşuyorum ben! Burda kalın ve onun yolunu tıkamak için geçidi tutun!

- Sen de kal, işte tüfeğin! diye bağırdım ona, dörtnala gittiğini görünce.

Silahı ve yiyecek torbasını fırlatıp, vadiden aşağı indim, yoldan ayrılarak yüksek ve sık ağaçlı çam ormanına daldım, hemen ardından, güzel bir yola çıkıp, kısrağı olanca hızıyla sürdüm; ölümüm ya da özgürlüğüm, bu dörtnala koşuya bağlıydı.

Hayvanın ensesine yapışıp: «Kira'nın sevgisi, bana yardım et» diye yalvardım.

………………………..

Güzel bir sonbahar ışığında, Miratza üstündeki bir korulukta dinlendiğimde, av yerinden en azından beş fersah uzaktaydım. Kısrağı otlaması ve dinlenmesi için salıverdim. Bense, mutluluktan şaşkın ve yorgunluktan bitkin bir şekilde, örtümün üstüne uzandım. Bununla birlikte, içimde bir korku vardı, koşarken, köylüler ya da oduncular beni görmüş olabilirlerdi. Durmadan kendime: «Özgür müyüm, değil miyim?» diye sorup duruyordum.

Gözlerimin önünde uçsuz bucaksız uzanan güzel toprağı görüyor ve kalkmakta, gitmekte, ayaklarımın üstünde yürümekte özgür olup olmadığımı bilmiyordum.

Görünmeyen bir elin karaltısı bana gözdağı veriyordu; yakamdan yapışıp beni alıkoyabilirdi.

Uyku gelip, beni bu sıkıntıdan kurtardı. Gözkapaklarım kapandı. Gözlerimi yeniden açtığımda, kendimi, uykuya dalmazdan daha sıkıntılı hissettim, çünkü yanımda bağdaş kurup oturmuş olan Mustafa Bey, mutluluğuma göz kulak olmaktaydı. Gördüklerimi karabasan sanıp elimle gözlerimi ovuştururken, o, dişi geyik derisinden yapılmış küçük bir çantayı bana göstererek:

- Alın, Dragomir, dedi, size kahvaltınızı getirdim... Aç olmalısınız.

Biraz sonra, atlarla tırıs giderken:

- Ah, diye haykırdı; demek siz bana böyle oyunlar oynayacak güçtesiniz? Tanrı'nın unuttuğu kulu, Müslümanın yakaladığını bilmiyor muydunuz?

Birkaç gün sonra, İstanbul'a dönünce, benim yanımda, Bey'in uşaklara ilk sözü şu oldu:

— Bay Dragomir'e haftada iki gün, tırıs gitme koşuluyla at gezintisine eşlik edeceksiniz, ancak onun sorumluluğunu yükleneceksiniz. Kaçmaya ilk kalkıştığında, silahlarınızı kısrağın karnına boşaltmanızı buyuruyorum size.

Sonra bana döndü:

— Evin içinde, yalnızca dairenizde dolaşmanıza izin var! dedi.

Uşaklar, bu hoş duruma uymakta fazla zorlanmadı, çünkü aynı gün, hastalandım ve yatağa düştüm. Bir hafta boyunca, yüksek ateş ve sayıklamalarla kendimden geçtim.

Kendime geldiğimde odamın revir haline getirilmiş olduğunu gördüm. Mustafa Bey'in kendisi de çılgın gibiydi. Yüce kişiliğini unutup ayaklarıma sarıldı ve benden özür diledi.

— Beni salacak mısınız? diye sordum.

— Ama olanaksız bu, canım! Benden başka bir şey isteyin!

— İyi öyleyse, ölmek istiyorum ben! dedim, başımı duvara dönerek.

Evet, ölmek istiyordum. Ama insan, isteyince ölmüyor ki... Üç hafta sonra, yataktan çıkıp iyileşme dönemine girdim, bu uzun ay boyunca, bir sinir krizinden kurtulup melankoliye girdim.

Bey'in bana armağan olarak getirdiği şeyleri ayağımın altında ezdim, kırdım, yırttım. Güzel nargilemi penceremin parmaklıklarına fırlattım ve bileziğimi param parça ettim. Daha sonra zorbam odaya ilk geldiğinde giysilerimi parçalıyordum.

Bununla birlikte, beklenmeyen, saf ve çok sevecen bir eğlence, dengesi bozulmuş bedenimi düzene soktu.

Boğaziçi'nin duygusal ve tatlı kışıydı. Sabahtan akşama dek odamda tek başımaydım; bütün yaşamım, oturduğum zemin katındaki üç pencereden parka bakmaktı. Parkın bu yanına bir yaşam canlılığı sağlamak için, yemek artıklarını pencereden toplansın diye atıyordum. Biraz sonra, sayısız serçe ve hatta kargalar bile gözlerimin önünde peynir, bisküvi, et artıklarını yemeye geldi.

Bir gün, koca bir köpek, şaşkın bakışlarımın altında ağaçların arasından ortaya çıktı. Pencerelerden biraz uzakta durdu, havayı kokladı benim çağırmam üzerine, kuyruğunu bacaklarının arasına kıstırıp hüzünlü hüzünlü uzaklaştı. «Bu da insanların sevecenliğinin tadını almış!» diye düşündüm. Sonraki gün yeniden geldi, biraz daha yaklaştı. Onu korkutmamak için, saklanıp bol yemeğimin yarısından çoğunu dışarı attım. Sonunda, yavaş yavaş bana alıştı. Dostça sözlerime, kuyruğunun ucunu sallayarak karşılık verme zahmetine girdi ve o günlük bu kadarla yetinmemi anlatarak çekip gitti. Ona hak verdim, çünkü kendi deneyimime güvenerek, eğer Tanrı bir gün özgür kalmama izin verirse, dostlarımı seçerken çok titiz davranmaya karar vermiştim ben de.

Bu köpek çok seçkin ruhluydu. Aç olsa bile, kibarca yiyor, yiyeceğini yerden alırken kırılmış görünüyor, uzun uzun çiğniyor ve kemikleri asla kemirmiyordu. İçinde büyük bir kin beslediği belliydi. Örneğin, neden kendini insanların acıma duygularıyla besletmiyordu? (İstanbul'da her Müslümanın başıboş köpekleri vardır, günde bir kez onlarla fırıncıya gidip paylarını yedirir.) Bunu onur kırıcı olarak mı görüyordu acaba? Özgürce yiyecek bulmak için kırlarda dolaşmayı mı yeğliyordu yoksa? Soydaşlarının iğrenç yakınlığı onun içini bulandırıyordu belki?

Yabanıl yaşamına ve onuruna uygun olarak, ona Kurt adını verdim ve dostluğunu kazanmak için, mucizeler yarattım. Önceleri cimri davrandı, ama kendi yaşamı, yaraları ve yaşam felsefesi vardı herkesin. Ona karşı saygılı oldum. Kendisini anladığımı, ona kanıtlamak için, eti doğrudan yere atmıyor, kâğıda sarıyordum. Bunu kesinlikle farketmiş olmalı, çünkü ilk kez arka ayakları üstüne oturup bir baston uzaklığından bana bakmaya karar verdi.

Kurt, baştan başa esmer, soyu belirsiz ve oldukça sağlamdı. Temizliğine gelince, insan çetin bir yaşamı olunca, elinden geleni yapar... İri kara gözleri, yaşamın acılarına karşı biraz fazla içe dönük duruyordu - kuşkusuz daha iyi görmesi içindi - ve anlamı tanımlanamazdı. Kısacası, gözleri ne sevecen ne de hoşgörülüydü. Onun soğuk dinginliğini, inatçı sessizliğini yüzüne vururdum:

- Zavallı Kurt, derdim ona, ellerimi umutsuzca parmaklıklara uzatıp bir güven belirtisi dilenerek; benim zavallı Kurt'um, gerçekten de çok acı çektiğin için mi yüreğin böyle sertleşti? İnsanların sevgisinin öteki yüzünü

tanımış gibi eskiden, senin de güzel nargilen, bileziğin, tüfeğin ve kısrağın, daha sonra da hastalığın, doktorların olmuştur, ama bugün özgürsün sen; oysa ben umutsuzca, bu parmaklıkların ardına kapatıldım. Kardeşim Kurt, hadi yaklaş da seni okşayayım!

Türkiye'deki köpeklerin Rumence anladıklarını savunmuyorum, ancak benim Kurt'um, benim umutsuz yakınmalarımı haftalar boyu dinledikten sonra, günün birinde, yiğitçe gelip ayağını avucuma koydu ve o gün ben, yaşamımın en içten tokasını ettim.

Bundan çok mutluydum - ya da kendilerini talan eden acı ne olursa olsun, yalnızca ölümcül yürekler ziyaret eden sevincin iyiliğini yeniden duyumsadım diyelim. Ama Kurt'la olan dostluğuma ihanet etmekten sakındım. Bu ihanet ondan gelmesin diye, pencereler kapalı olduğu zaman, yiyecek olmadığını anlaması için onu eğittim. Uzaktan yarı dönüş yapıyor ve gidiyordu. Aynı şekilde, konuşurken: «Git dostum, şimdi git!.. Yarın beni görmeye gel» dediğimde, kepengi kapar kapamaz gidiyordu; dostça, onurluca ve üzüntü duymadan çekip giderdi.

Mustafa Bey'le uşaklarını, belirli saatlerde, beni görmeleri ya da hizmet yapmaları için kabul ediyordum. Benim sinirli durumum yüzünden, bu kabuller kısa sürüyordu. Özellikle Bey'in varlığı beni çileden çıkarıyordu, i-çeri girer girmez, hemen kendini dışarı atardı. Dairesi benimkine bitişikti, ama aradaki büyük sigara içme salonu bizi ayırıyordu. Daha güvenli olmak için, odamı anahtarla kilitliyordum.

Kurt'un bana verdiği sevinç yüzünden, huyum değişti. Daha uysal oldum. Bey, beni sevgiye boğarak karşılık verdi buna. Böylece, her gün parkta, pek tabii uşağımla birlikte dolaşma iznini kopardım.

Ama iyiliklerinden ikisi, özellikle bana uğursuzluk getirip yaşamımın kalan bölümünde onarılmaz sonuçlara neden oldu.

Önce Bey, beni hemen hemen hiç bilmediğim içki-evine soktu. Ne yazık ki dilim, tatlımsı likörün hoş gıdıklamasını duyumsadı. İğrenç sarhoşluğun hükmüyle, belleğim acı gerçeklik duyusunu yitirdi, kafam akıntıya kapılıp gitti. Bunu çok avutucu buldum ve yeniden istedim. Bana isteyerek verdi, kendi de içti. Sarhoş olduk, her ikimiz de, büyük sigara salonunun halısı üstünde dört ayak durumuna gelip hayvanlar gibi uluyorduk. Özellikle o,

tanınmayacak durumdaydı. Suratının insana benzer yanı kalmamıştı ve bir akşam, ayağımın parmaklarından birini dişleriyle ısırmak isterken, ocağın çengeliyle yüzüne vurdum. Yerde kımıldamadan kalakaldı, ağzından kan akıyordu, dudaklarını yaladı. Yüzüne tükürdüm. Onu da yaladı.

Ama bu sefahatin ertesi günü, benim için korkunç oldum. Kafam kazan gibi, yüzüm soluk, yüreğim çarpıntılı bir durumda, inleyerek öğleye dek yatakta kaldım. Günışığı bana dokunuyordu. Bey, onu ağır perdelerin ardına saklıyordu. Odam, sayısız mumla aydınlanır ve kokulu otlarla tütsülenir tütsülenmez, çılgınlığım iyice artıyordu.

Bir akşam, geç vakit, sarhoşluğun doruğundayken, sigara salonundan içeri, ellerinde darbuka ve kastanyetlerime dört genç kız girdi ve hemen sağır edici bir oyuna başladı. İçim zevkle kabardı!.. Gerçekten de dört Kira'ydı bunlar, Doğulu prensesler gibi süslenmişlerdi, ama yüzleri tülle hafifçe örtülüydü.

Yerimden zıpladım, kahvemi, likör kadehimi ve nargilemi devirerek kendimi ayaklarının altına attım. Odanın ortasına uzanmış, gözlerim kapalı, eteklerinin uçuştuğunu hissettim, tanımadığım çeşitli kokular burun deliklerimden şiddetle giriyordu, sonra... Sonra, bilincimi yitirdim...

Yatağımda uyanınca, gözlerime, duyularıma, çirkin gerçeğe inanmak istemedim!.. Yaşlı, kırış kırış, iğrenç çıplaklığıyla son genelevden dört orospu beni okşuyor, öpüyor, her yanımdan çekiştiriyor, yüzüme ve bedenime salyalarını bulaştırıyorlardı. Çırpınıp yardım istedim. Beni sevgi gösterilerine boğdular. O zaman kollarından sıyrıldım ve ateş maşasını yakalayıp elime gelen biblolar, küçük yontuları, vazoları, aynaları kırarak bütün odayı talan ettim.

Dehşete kapılan iğrenç âşıklar, benim baykuş suratlı bu «fahişeler» de, biraz önceki güzel genç kızları görmeyi reddettiğimi Mustafa Bey'e anlatmaya gittiler.

O içki alemi gecesinden sonra, yirmi dört saat boyunca odama kapandım ve hiç kimseyi görmek istemedim. Yiyecekler içimi bulandırdı; alçaklığımı açıklamış olduğum Kurt'a verdim tümünü.

Sonunda, Bey'in beni atmak istediği sefahat âlemi yüzünden, barsaklarıma dek ne varsa kusup, kendimi asmaya karar verdim ve efendimi istedim, ona,

eğer beni bırakmaya razı olmazsa, ne şekilde olursa olsun, ona taşırımı gerçekleştireceğimi söyleyecektim. Bey'in on günlük bir yolculuğa çıktığını söylediler bana. Bu beklenmedik haber, beni çok şaşırttı ve içimi rahatlattı; aklıma hemen kaçma düşüncesi geldi.

Mart ayındaydık. Bey'in gidişinin ertesi günü, uşağımla birlikte parkta geziniyordum, hemen aklıma şu soru takıldı: «Köpek parka nereden giriyordu acaba? «Burası, aşılması olanaksız eski ve yüksek duvarlarla çevriliydi ve büyük kapı da her zaman kilitli duruyordu. Bir yerlerde bir gedik olmalıydı. Gizlice gözetlemeye başladım, gerçekten de, boydan boya sarmaşık ve çalılıklarla kaplı olan duvarda, yaprakların bir yerde çiğnenmiş olduğunu farkettim. İvedi gereksinimi bahane ederek, adi arkadaşımı yolda bıraktım, çalılığa girdim ve tarlaların fazla işlek olmayan yanına açılan, yeni yapılmış bir yıkıntı farkettim duvarın alt kısmında. Yeri belirledim, benim pencerelerimin tam karşısındaydı.

O akşam tutuklu olduğum bu gerçek kalede, beynim tutuştu. Kurtuluş, orada, odamdan iki yüz adım ötede duruyordu. Sağlam meşe ağacından yapılmış çerçeveye takılı bu parmaklıklar arasından nasıl geçecektim?

Işığımı söndürüp geceyarısına dek deneme yaptım; ilk önce, parmaklıkları yana ayırmak için uğraştım durdum; daha sonra, demiri çıkarmak için, çerçevenin alt yanını çakımla yonttum. Ama çabalarım boşa gitti! Çılgına döndüm. Dışarda, ayışığı, sakin doğa, gökyüzü ve özgürlük vardı... Buradaysa tutukluluk, zorbalık, ahlaksızlık... Bey'in gelişini ve takımıyla gürültü patırtının yeniden başlayışını görüyordum. Kendimi yutulmuş hissediyordum. Odam bana şeytanlarca yağmalanmış iğrenç bir kafes gibi göründü. Sırtım buz gibi titredi, yüzümden soğuk terler aktı, bedenimi öfkeli bir sarsıntı kapladı ve öyle titremeye başladım ki, kanatıncaya dek dudaklarımı ısırdım.

Saatim sabahın ikisini gösteriyordu. Bütün evi mezar sessizliği sarmıştı.

Aceleyle küçük tahta parçaları ve kâğıt aldım, pencerenin pervazı üzerine bir ocak hazırladım ve ateşledim. Az sonra, yaptığım işten dehşete kapılmış, zangır zangır titreyerek, pervazın alevlerle sarılışını, odanın dumanla doluşunu ve parkın aydınlanışını seyrettim. Yardım çağırmamak için, ellerimle çenelerimi sıkıyordum; büyük bir çaba gösterip bir demir çengel yakaladım, iki parmaklığı yerinden söktüm, içeri yanmış kömür halinde

düştüler. Sonra, büyük bir coşkuyla hazinemi topladım, parka atlayıp olanca gücümle duvara doğru koşmaya başladım!..

Ama şaşkınlığım ve karanlık yüzünden, ilk anda duvar gediğini bulamadım. O anda büyük bir korkuya kapıldım, aklımı yitirdim, öne, arkaya koşuşturdum, dalları karıştırdım, elimi yüzümü kanattım; sonunda, sevinç çığlığı atarak geçidi buldum ve dışarı attım kendimi!

İki saat sonra, altın paraların yardımıyla Asya kıyısındaydım. Burada, doğan güneşin sayesinde, korkunç alev dilimlerinin öç alırcasına göğe yükselmekte olduğu dik Beyoğlu tepesini seyrediyordum!.. Yangınlarla yokolan İstanbul'da bir yangın daha olmaktaydı...

Özgürlükçü sabahın akşamı, bir gezinti arabası, beni bir Türk kasabasındaki bir hanın kapısının önüne bırakıyordu. İki akşam sonra, İzmir'de uyuyor ve sekiz gün sonra da, Beyrut'daki büyük bir kahvenin terasında nargilemi fokurdatıyordum.

Ama daha sona ermemişti...

* * *

O anda kendimi yaşamı olduğu gibi görebilecek ve artık aldatılamayacak becerikli biri gibi görüyordum. On altı yaşındaydım ve kendi deneyimim vardı. Bu deneyim toplumu üç sınıfa ayırıyordu: «Birincisi, anam ve Kira gibi sevgi dolu, yumuşak huylu insanlar; daha sonra babam gibi kaba olanlar; en sonra da Mustafa Bey biçiminde eliaçık olanlar. Bunlara karşı dikkatli olmalıydı.»

Oturduğum yerden, sevimli görünen birkaç satranç oyuncusuna fazla sokulmamaya dikkat ettim. Okşayışlarıma uzun zaman sonra alışan zavallı Kurt'u düşündüm ve onun gibi yaparak, yeniyetme yanaklarımı okşamak için uzanan ellerden her zaman sakındım

Ne yazık! Öyle sakındım, öyle sakındım ki, hiç farkına varmadan, bir başka çukura yuvarlandım sonunda; çünkü yaşam, benim üç sınıfıma tamamen sığmıyordu.

Beyrut'un tek halk bahçesi olan Büyük Varyete -Konseri'nin üstündeki terasta bir oda kiralamıştım. Kahve, sabahtan akşama dek dünyanın en

karışık insanlarıyla dolup taşardı; ama ülkenin nazik kişilerinden başka, bu yerde hoşa gidenlerden de uzak duruyordum, bunlar, Varyete'de çalışan bir grup sanatçıydı. Erkeği kadını, genci yaşlısı, güzeli çirkini, tümü de yaşam doluydu. Her yerde topluca gülerler, neşeyle şakalaşırlar-dı. Sürekli müşterilerin her biri için, hoş bir ad takıyorlardı, hepsinin bunda çıkarı bulunuyordu. Ben de sürekli olduğumdan, benim de takma adım vardı. Çıkarım iyiydi.

Bu sanatçılar İtalyan, Fransız ve Yunanlı'ydılar. Benim kaldığım otelde kalırlardı. Dar bir koridordaki odamın tam karşısında, çok güzel şarkı söyleyen Yunanlı bir çift oturuyordu. Adam hoşuma gitmiyordu, ama karısı bir içim suydu! Ben ona gizliden gizliye hayrandım. Kadın bunu anladı. Tuvalet masasının başında yalnız ve yarıçıplak olduğunda, odadan çıktığım saatlerde kapıyı her zaman açık tutardı. Bende bundan sıkılır ve elimden geldiğince gözlerimi kapatmaya çalışırdım; ancak gizli bir güçle açardım yine.

Bir gün, koridorun yarı loşluğunda karşılaştık, beni kucaklayıp güzelce öptü ve:

- Bu delikanlı da çok sıkılgan! dedi. Onu yüreklendirmen biraz!

Bu beklenmedik olaydan şaşkınlığa düştüm, o-dama çekilince, kendi kendime:

«İyi ama, dedim, bir kadın delikanlının birine bir öpücük vermişse, ne çıkar bundan?» Çünkü şimdi ben «delikanlıydım. Bunu o söylemişti: Giysilerim, bağımsızlığım ve içtiklerim bunu kanıtlıyordu. Yalnızca mantığım bunu kanıtlamıyordu, çünkü aklımı yitirmiştim. Ama yaşamda, kimin başı mantığıyla derde girmemiş ki?

Bir gün öğleden sonra, alanda kaynaşan insanları seyrediyordum; bana Kira'nın saflığını acı acı anımsatan sanatçının hareketlerini, sesini ve oyununu düşünürken, kapı açıldı ve içeri şarkıcı kadın girdi. Korkmuştum.

- Hiç korkma, yavrum, kocam aşağıda, büyük bir para oyununa girişti.

Boynuma atıldı. Karşı çıktım:

- Burada kalmanızı istemiyorum!

Yatağın üstünde, kadının yanındaydım, fazla kötü sayılmazdım.

- Nasıl olur? Beni kovuyor musun yanı? Seni seviyorum ben ve senin de beni sevdiğini sanıyordum! dedi, sevecen bir sesle, beni kucaklayarak.

Bir yandan beni kucaklarken, bir yandan da kapıyı açıp üzerinde bir şişe yabancı marka şarapla pastalar bulunan tepsiyi nasıl yakaladığını bilmiyorum. Kuru pastalar nefisti! Başkalarını da getirtti. Biraz sonra açlıktan, daha çok da gövde gösterisi yapmak için başını tüttüm, öpücüklere, okşamalara boğdum!

Ama beni biraz fazlaca mıncıkladığını farkedince, kıpkırmızı kesildim.

- Biliyor musun, civcivim? dedi. Bu yaşta, işe yaramazsın!

Sonra, beni rahatlatmak için, soru değiştirdi:

- Türk uyruğundan mısın?

- Bilmiyorum...

- Öyle olmalısın! Kâğıtların nerde?

- Benim kâğıtlarım yok.

- Nasıl olur? Türkiye'de kağıtsız mı yolculuk ediyorsun? Ama sakıncalı bu, dostum. Tutuklanabilirsin!

Çok korktum. Mustafa Bey'in polisi kapıda olsaydı, böyle korkmazdım.

Susmasını rica ettim. Beni koruyacağına söz verdi. Yeni bir koruma daha çıkmıştı başıma! Ne hakaret! Hiçbir yerde, koruyucusuz, özgürce yaşamanın bir yolu yok mu acaba?..

Yeniden kara kara düşünmeye başladım. Parmaklarımı okşuyordu:

- Yüzüklerin ne güzel! Birini bana armağan etmez misin?

Doğal olarak, koruyucumdan bir yüzük esirgeyemezdim tabii.

Yaşantım bozuldu. Aradan on beş gün bile geçmeden, onu özgürce yudumluyordum. İstanbul'dan Beyrut'a uzanan uzun bir el, özgürlüğümü yeniden tehdit ediyordu.

Ama o akşamki başbaşa kalış sırasında, çok yakınımdaki iyice görünen bir el, bir aylık otel kirası tutarınca yabancı şarabın ve pastanın faturasını uzattı bana. Faturayı öderken: «Bununla ve giden yüzüğüm sayesinde özgürlüğümün tehlikede olduğunu anladım» diye düşünüyordum.

Birkaç gün sonra, bunun ne derece gerçek olduğunu anladım.

İçkiden hiç ayrılamayan şarkıcı kadınla kocası, biraz sonra, benim sofra arkadaşlarım, aşağı yukarı kiracım olmuşlardı. Bir gün, jake oynarken, bir polis memuru yaklaştı:

- Burada mı oturuyorsunuz bayım? dedi, bana.

- Evet, efendim, dedim, soluk soluğa.

- İyi öyleyse! Yarın lütfen, polis dairesine gidip kâğıtlarınızı vize ettirin.

Yanımdakileri saygıyla selamlayıp gitti. Kendimi yerin dibine girmiş hissettim.

- Tasalanmayın siz! dedi koruyucum. Kocam birazdan memura gidip sizi rahat bırakmasını söyler. Onlarla dosttur kendisi.

Onlara büyük bir minnetle teşekkür ettim!

Gerçekten de, bir daha polis beni rahatsız etmedi. Çok minnettar kaldığımdan, bir gün yemeğe çağırarak şükranımı kanıtlamayı düşünürken, o gelip bana bu fırsatı verdi:

- Oyunda hiç şansım yok, dostum, dedi, aceleyle; bana iki Türk lirası ödünç verebilir misiniz?

- Sevinerek veririm.

Ertesi gün, yine bir gün önceki gibi şanssızlığı üstündeydi ve benden iki lira daha istedi. Daha ertesi gün de böyle oldu. Bir hafta sonra, onun kötü şansı beni düşündürmeye başladı, çünkü bu gidişle, paralarım, üç aya kalmaz suyunu çekerdi. Böyle sağlıklı düşünüp hemen o akşam, iki halı toptancısıyla birlikte Dama'ya doğru yola çıktım.

Arabanın bir köşesinde sallanırken, yaşamın ne denli karmaşık olduğunu düşünüp duruyordum:

«Şimdi de, karanlık koridorlarda öpücük veren kadınlara dikkat etmeliyim» dedim kendi kendime.

Dama, benim için gerçek bir Dama yolu oldu, yaşantım tepeden tırnağa değişti.

Bu kent üzerine Tanrı, dünyanın dört bir yanından topladığı kül rengi tozları elemiş gibiydi sanki; oraya inince, ruhumu teslim edeceğimi sandım.

Göze çarpmamak için, yoksul Yunanlı kentlisi gibi giyinmiştim. Öteberimi koca bir mendile çıkınlamış, koltuğumun altına almıştım, mücevherlerimle Türk liralarımı, karnıma bitişik kemerimin içine koymuştum. Böyle kılık değiştirince, kendimi istenmeyen «kadın koruyuculara karşı güvende hissettim ve kentin Kadem denilen yöresine, evlerin arasından geçen dar sokaklardan inip ucuz bir oda aramaya gittim. Yunanlı hancı, ucuza kalmam için iki kişilik bir oda tutmak gerektiğini söyledi. Kabul ettim. Odayı görmeye ve eşyalarımı yerleştirmeye giderken, öteki kiracının kim olduğunu sordum.

- Senin gibi biri! dedi, asık yüzlü.

İçime bir endişe girdi. Ülkem, Kira ve anam, benim için sonsuzun karanlığına gömülmüşlerdi; bense, yersiz yurtsuzdum, bu lanet kentte ne işim vardı? Ablamı nasıl bulacaktım ki? Param bitince, yaşamımı nasıl kazanacaktım?

Hem ayrıca kâğıtlarım da yoktu. Bu da başka ciddi bir sorundu. Tutuklanabilirdim. Beni hapishaneden kim kurtarırdı?

Hanın avlusundaki çiçekli bir çeşmenin çevresine, insanlar bağdaş kurmuş, sigara tüttürüyorlar, süt gibi rakı içiyorlar ve mutlu görünüyorlardı. Bu insanlar kendi evlerindeydiler. Birbirleriyle tanışıyor, yardımlaşıyorlardı, ortak acıları ve neşeleri vardı. Ya ben? Onlar için neydim ki? Alt yanı bir yabancı. Bir yabancının ölmekte olduğu hastalıktan ya da acıdan bir odaya kim girip de bir arzun var mı diye sorar?

İçgüdüsel olarak elimi kemerime götürdüm, burada tek dostum olan param vardı! Ancak altın, alçakça, zorlanmaksızın ve acımasızca uçup giden bir dosttu ve ben de onun kemere nasıl geri gireceğinin yolunu bilmiyordum. Kira ise başka bir«dertti! Beni hiç yoktan terkedip gitmişti.

Onunla ayrılamazdık. Kentleri ve köyleri dolduran kalabalık içinde başka bir Kira var mıydı? Belki. Ama onların da Dragomirler'i vardı ve onlara göre ben, geçip giden, merakla bakılan ve unutulan bir yabancıydım.

Avunmak için, bir kadeh rakı istedim, ardından ikincisini. Akşam yemeği zamanı geldi. Bir şeyler atıştırıp bir kadeh şarap içtim, sonra ikincisini yuvarladım. Yüreğim kuşku içinde odama çıktım.

Orada, otuz yaşlarında, yarı giyinik bir adam, yatağının kıyısına oturuyordu. Masanın üstünde bir gaz lambası yanmaktaydı. İki de sandalye vardı. Yatakların temizliği su götürürdü. İsli bir ayna vardı, lavabo ise bulunmuyordu.

Ona Yunanca iyi akşamlar dileyip yatağımı inceledim.

- Yatağı duvardan uzaklaştırmak gerek, dedi bana, eski bir tanış gibi. Tahtakurusu var. Lambayı da gece boyu yanık bırakmalıyız, tahtakuruları da baykuşlar gibi ışıktan korkar.

- Tahtakuruları mı? diye sordum. Bu hayvanları hiç bilmiyorum ben. Nedir onlar?

- Tahtakurusunun ne olduğunu bilmiyor musun? İyi, o halde bu gece öğrenirsin ne olduklarını. Ama söyle bana, bunları bilmediğine göre, şimdiye dek nerde uyuyordun? Bense tahtakurusu olmayan yatak nedir bilmem!

- Tahtakuruları zararlı mıdırlar? diye sordum, şu yery düşmandan dehşete düşerek.

- Biraz, diye karşılık verdi aldırmazlıkla.

Yorgun olduğum için soyunup yatmak istedim, ama bu yabancının gözü önünde bunu yapmaya sıkıldım. O, bunu anladı, çünkü gidip alevi kıstı. Yarı karanlıkta örtülerin altına kıvrılınca, lambanın alevini açtı.

- Genç bir kız gibisin! dedi gülerek.

Bu kibarlık bana güven verdi; kemerimi yastığımın altına sokup, o akşam iyice bir uyku çektim.

Ertesi sabah, tahtakurusu ısırığı konusunda, bir gün öncekinden fazla bir şey bilmiyordum, ama arkadaşım bana, yastığın üstünde bir kan lekesi gösterdi. Hemen hemen neşeyle, onun önünde giyindim.,

Avludan, kahkahalar ve sesler yükseliyordu. Pencereden bakınca, çubuk içip kahvelerini sesli sesli höpürdeten adamlar gördüm, çeşmenin çevresinde toplanmışlardı. Avlu sulanmış ve süpürülmüştü. İnsanın ciğerlerine serin bir hava doluyor; sarımsı, gizemli, tamamen şarklı bir ışık insanların ve eşyaların üstünde dalgalanıyordu.

Hemen zıvanadan çıktım. Yüreğimde uyuyan sevecen düşman uyanıverdi.

- Benimle bir kahve içer misiniz? diye sordum yabancıya.

Aşağıda, çubuklarımızı baca gibi somurarak konuştuk. İlk olarak o, bana sıkıntılarını anlattı: İşsiz, parasız ve borçluydu. O zaman ben de ona, bir sıkıntım olduğunu söyledim:

- Kağıtlarımı yitirdim. Yeni kağıtları nasıl sağlayacağımı biliyorsanız, bunun karşılığında size bir Türk lirası veririm.

Sevindi:

- Evet, bu olabilir! dedi alçak sesle. Burda, bunları sağlayan bir «arzuhalci» var, ama çok para ister.

- Ne kadar ister? diye sevinçle haykırdım.

- Dört lira.

- Veririm! Size de söz verdiğim lirayı!

Bir saat sonra, kocaman ak sakallı bir kâtip bir memurun önünde, gözleri üzerine ant içerek, Hicret'in falan yılında, İstanbul'da doğmuş olduğumu, adımın Stavro olduğunu ve benim «efendimiz Sultan'ın kulu» olduğumu beyan etti.

Memur, gülümseyerek dinledi: Sonra bir kalem alıp uzun bir kâğıda, güzel bir yazıyla Arapça yazdı, imzaladı, yaşlı adama imzalattı, imparatorluk mührünü bastı ve değerli tılsımı bana uzattı.

- Ona bahşiş vermelisiniz, diye fısıldadı kâtip.

Yine bir köşeye çekilip kemerimi karıştırarak ona da bir lira verdim. Dışarda da, benim doğumumda bulunmuş olan sahte tanıklara para ödedim. Sonra, arkadaşımla yalnız kalınca, kent içinde yemeğe, içmeye ve gezinmeye gittik.

Akşam, ikimiz de kafaları bulmuştuk ve neşeliydik, yataklarımıza uzandık, tahtakurularıyla alay ederek, kemerimi başımın altına koyup kütük gibi uyudum.

Uyanıp da odada tek başıma olduğumu görünce, çok şaşırdım. Kemerimin acımasız ve alçak arkadaşımla birlikte çekip gitmiş olduğunu farkedince, şaşkınlığım iyice arttı. Cebimde yalnızca üç mecidiye ve şu lanet olasıca tılsım kalmıştı!..

* * *

Ağlamanın hiç yararı yoktu artık! O anda ölmem gerekirdi...

Bugün bile midemin üstünde koruduğum düğüm, göğsümde bir boşluk yaratmıştı, kendimi öldürmeliydim.

Gömlek ve terliklerle, pencereden neden sarktığımı bilmeden, çevremde fır dönüp duruyordum. Avluda, bir gün önceki gibi, insanlar çeşmenin çevresinde sigara tüttürüyorlardı. Bana tabut taşıyan mezar kazıcıları gibi göründüler. Hiç düşünmeden, merdivenden inmek isteyerek, kendimi boşluğa attım, yüzüm kanla bulanmış olarak, soluk soluğa ayağa kalktım. Patron ve müşteriler gelince:

- Ke…mer... dedim.

- Anladık, kemerine ne olmuş?..

- Kemer...

Başımdan aşağı su boca ettiler, kanlı yüzümü yıkadılar, zorla biraz alkol içirdiler.

- Şimdi konuş! diye bağırdı hancı, omuzlarımdan sarsarak.

- Ke...mer... diye inliyordum durmadan. Hancı:

- Öteki yatakta uyuyan serseri, teşekkür olarak, dünkü gezintinizin karşılığı kemerinizi çalmıştır kuşkusuz, diye düşüncesini belirtti.

Hep ayakta durmak ve yürümek istediğimden, beni bir iskemleye oturttu, acıdan kaskatı kesilmiştim, kollarım sallanıyordu iki yanımda. Beni avutmaya çalıştı:

- Anladık... Başına bir felaket geldi... Paracıkların çalındı. Ama bunun için insan kendini öldürmez ki! Bir şey elde edemezsin... Kaç çeyreğin vardı?

- Kemer... diye yineledim.

- Tamam! Bu çocuk, kemer'den başka bir şey söylemeyi bilmiyor.

Hancı, böyle diyerek odama çıktı ve giysilerimle geri döndü:

- Hadi giyin bakalım!

Kendimi bir felçli gibi bıraktım, adam beni tepeden tırnağa giydirdi. Sonra ceplerimi karıştırıp kimlik kâğıdımla parayı çıkardı:

- Bak, diye bağırdı, o kadar da yoksul değilsin! Üç mecidiyen var...

Adın da Stavro'ymuş. Hadi, Stavro, insan bu parayla, açlıktan ölmez. Ne iş yapmayı bilirsin?

- Kemer...

- Eeee! Sıktı artık bu kemer!., diye uludu öfkeyle. Her şeyi cebime koyduktan sonra, çekip giderken:

- Ne de olsa, kemerindeki parayla bir deve alamazdın ya, dedi, çünkü o kadar paran olsaydı, gelip de bende kalmazdın!

………………….

Kemerimde, bir deve değerinden çok daha fazla param vardı. Seksen üç Türk lirası altın, taşlı dokuz yüzük ve saatim vardı! Üzerimdeki bu servetle, gelip onun evinde kalmıştım.

İnsanoğlunun yaşamı anlamış olduğu hiç de gerçek değil. Zekâsı, onun pek işine yaramıyor, konuşmasına bakılırsa, hayvana benzemiyor pek. Ama

benzerinin acısını hissetme ve bulma söz konusu olduğunda, budalalığı hayvanların bilinçsizliğini bile aşıyor.

Bazen sokakta, solgun yüzlü, perişan bakışlı bir adam, ya da ağlayan bir kadın görürüz. Eğer üstün varlık olmuş olsaydık, bu adamı, ya da kadını durdurur ve hemen onunla birlikte olurduk. İnsanoğlunun hayvanlardan üstün oluşunu burdan anlarım ben. Böylesinin hiçbir değeri yoktur.

Bundan sonrasını pek iyi anımsayamıyorum - çünkü aradan tam elli yıl geçti - İskemlemden ne zaman ayrıldığımı, kentte dolaşmak için bomboş kafayla nerelerden geçtiğimi bilmiyorum. Ama tek bir elin bile kurulu bir makine gibi yürüyen dalgın bakışlı delikanlının omuzuna dokunmamış olduğunu biliyorum; benimle ilgilenen ne bir ses, ne de bir insan yüzü çıktı; ben, bu bilinçsiz durumda, Baptuma denen gezinti yerinin yollarında buldum kendimi.

Az daha beni devirecek olan bir Arap arabacının küfürleri ve öfkesiyle kendime geldim. O zaman, kemerimi yokladım, artık kemerim yoktu; Avuca alınmış bir kuş gibi çırpındığını hissettim yüreğimin; aynı anda midemden yükselen bir yumru soluğumu kesmekteydi. Bu hareket, bende korkunç bir tik durumuna geldi. Kemerime elimi her götürüşümde, beni boğan bir dehşet doluyordu yüreğime ve ben her zaman, kendimin bu alçakça cinayetin kurbanı olduğuma, artık kemerimin olmadığına kendimi inandırma gereği duyuyordum. Çabuk heyecanlanan yürekleri etkileyen büyük felaketlerde, uğursuzlukların bulunduğu ve insanın elinden bir şey gelmediği fikrine zor alışıyor insanlar.

Gezintiye çıkanlar yanımdan geçiyorlardı: Mutlu çiftler, çocuklu kadınlar, memnun ve sakin yüce efendiler. Yüzüme bakarak geçip gidiyorlardı. Hiçbir şey gördükleri yoktu. Bir şey anlamıyorlardı. Oysa ben, mahvoluyordum. Ben, deneyimsizliğime, yüreğime, yaşıma uygun olmayan bir felakete katlanacaktım tek başıma.

Durmadan yürüyordum. Ormandan çıktım. Suriye kırları, çamurlu yollan ve bakımsız Bedevi evleriyle benim bedenim gibi, yaşamdan yoksun göründü gözüme. Bakışlarımı bir şeye dikmeden önce, elim belime gidiyor ve aklımdan: «Artık kemerim yok...» diye geçiriyordum. Sonra boğazım sıkılıyormuş gibi oluyordu yeniden.

Bir eşeğe yan binmiş bir Arap çocuk, sallanan kocaman yüklerle yüklenmiş bir deveye bağlı ipiyle ağır, a-ğır, çok yakınımdan geçti. İri yılana benzer yassı gözlü bu hayvanın çirkinliği beni korkuttu. Biraz ilerde, yanık yüzlü, vahşi kara sakallı bir Bedevi, atıyla dörtnal- gelip durdu ve bana Arapça soru sordu. Ona ne diyeceğimi bilemedim, beni rahatsız bırakarak gözden yitip gitti, çünkü bana Kosma'nın güzel başını anımsatıyordu.

Bir süre sonra, evleri ilkel olan bir köye girdim; erkekler yere oturmuş, ellerini olduğu kadar ayaklarını da ustaca kullanarak odunları tornadan geçiriyorlardı. Kara, kirli paçavralar giymiş yüzü peçeli kadınlar, başlarının üstünde oval testiler taşırken, pis ve cılız çocuklar oyun oynuyor ve şeytan gibi bağırışıyorlardı. Toprağa yarı gömülü balçıktan yapılmış bir fırının önünde, bir adam, tatlı tabağı gibi yassı, sıcak küçük ekmekleri fırından çıkarıyordu. Burnuma pişmiş hamur kokusu çarptı.

Köyden çıktığım sırada, bir köpeğin uslu uslu arkamdan gelmekte olduğunu gördüm. Durdum. O da durdu, birbirimizin gözlerine baktık. Tüyleri koyu külrengi, Kurt kadar büyük ama zavallıydı, ötekinin bilinçli sakinliğine ve bağımsız hareketlerine karşın/bunun hiçbir ayrıcalığı yoktu. Kafasını alçakgönüllüce eğdi, korkudan sindi. Bakışları kararsız, çekingen ve bulanıktı. Acıyıp başını okşadım. Elimi yaladı. Nazlı değildi.

Fırına döndüm ve iki meteliğe, yassı ekmeklerden dört tane aldım. Daha sonra, bir o kadar daha alıp ceplerime doldurdum ve amaçsız yürüyüşümü sürdürdüm. Yine ardımdan geldi.

Gözlerimin önünde, tamamen boş ve çölümsü küçük bir kum dağı belirdi. Kısa zamanda oraya ulaştım ve yamacı tırmanmaya başladım; ancak az sonra, soluk soluğa kalarak köpeğin yanına oturdum. Uçsuz bucaksız setler üstünde yükselen minareleri ve kubbeleriyle Dama kenti, ak tozunun altına gömülmüş geniş bir mezarlık gibi göründü bana.

Hiçbir gürültü işitilmiyordu. Kulaklarımın ardında, ölgün yüreğimin şiddetli çırpınışları... Gözlerim kapandı.

Dama ve dünya yitip gitti. Geçmişe bakınca, anamın evini açıkça gördüm yeniden. Çok uzakta olan o anın tatlı varlığı, kapalı gözkapaklarımın altından işledi. Eski mutlu günlerin tümünü, anılarımın en belirsiz olduğu

çağdan korkunç cinayet gecesine, bayılmama dek en ince ayrıntılarıyla yeniden yaşadım.

Ansızın aklıma şu fikir geldi: Benim felaketim ve Kira'nın felaketi, bu cinayeti isteyip kışkırtmak ve yapmak için araç kullanmış olduğumuzdan, günahımızın bedeli olan acılardı. Babanın ve kardeşin ölümünü istemiştik. Bu yalnızca ölümcül bir günahtı. Şimdiyse Tanrı, tutsak olarak Kira'yı, yıkıcı özgürlükle de beni cezalandırıyordu...

Gözlerimi açtım, dehşet içinde kaldım. Gökyüzü batıda, kan gibi kıpkırmızıydı. Yere yaklaşmış gibi görünen kurumuş kan rengindeki alçak bulutlar, birbirinden korkunç büyüleyici şekiller alarak ağır ağır hareket ediyorlardı.

. Büzülmüş olduğum küçük mağaranın önünde, yüzükoyun, ellerimle yüzümü saklayarak olduğum yere yığıldım; uzun uzun yakardım; Tanrı'dan babamdan, öldürülmüş ağabeyimin ruhundan bağış diledim.

Ve gece, yazgının yolladığı bir köpeğin yıkımında teselli arayan pişman olmuş bir yeniyetmenin bedenini, karanlıkları içine sarıp sarmaladı.

Yakarılar ve tövbeler, inanan ruhlara ferahlık verir. Birkaç sakin saat yaşadım. Ama kumlu yörelerde, şafak yaklaşırken, dondurucu bir soğuk çıkar. Güneş doğu ufkunda göründüğünde, her yanım titriyordu. Yaşamımı söndürecek bir soğuk algınlığına yakalandığımı sandım. Kendi kendime: «Eğer bu pişmanlık içinde ölürsem, Tanrı beni bağışlar ve ruhum sonsuz cehenneme gitmez» diyordum.

Ayağa kalkıp dönüş yolunu tuttum. Yolda, bir küçük ekmek yedim, kalan üçünü de, benim kadar aç olan köpeğe verdim.

Güneş, kısa zamanda sırtımı ısıtmaya başladı; o zaman içimde, onarıcı bir huzur hissettim. Köye geldim. Burası bana daha az çirkin göründü. Orda köpek beni terketti. Bu ayrılık beni biraz üzdü; başını okşayarak, benimle kısa bir yolculuğa çıkmış olan sevimli bir yakınım gibi ayrıldım ondan.

Kemerim yüzünden boğazımda bir sıkıntıyla, tek başıma, Dama ve Baptuma ormanının yolunu tuttum. Yolda uzun bir deve kervanına rastladım, hiç korkmadım. Göz kamaştırıcı bir havada, öğleye doğru Baptuma'nın yollarına geldim; buradaki hareketlilik beni şaşırttı. Arabayla

ya da yayan giden güzel giysiler içinde erkekler, genç ve güzel kadınlar çoğunun yüzleri ince beyaz bir kumaşla yarı yarıya örtülüydü - dolaşıp duruyorlardı. Her yerden, çınlayan sesler, bir değneye değiyormuş gibi çınlayan kahkahalar, neşeli konuşmalar duyuluyordu. Seslerin büyüsü ve giysilerin güzelliği gözlerimi kamaştırdı; Müslümanların Pazar günü sayılan Cuma gününde olduğumuzu anımsadım. Kadınlar birbirleriyle seyrek olarak, zarif ve gizli bir şekilde selamlaşı-yorlardı; ama erkeklerinki duygusal, insanı uzun süre ayakta bekleten selamlardı. Bol bol Türkçe konuşuluyordu, ancak Arapça daha üstündü.

Uzun süre kalıp bu gidip gelişleri hayranlıkla izledim. Sonradan arabalar ve yayalar azaldı. Düşünceli, sıkıntılı, yüreğim yaşama sevinci, neşeye hasretlik, mutsuzluğum, yıkımım arasında tedirgin olarak, yoluma devam ettim. Az sonra yalnız ve hüzünlüydüm. İki atlı güzel bir araba karşıdan geliyordu. Karşılaşınca, soluğum kesildi, yürek atışlarım dindi...

Kira, arabadaydı...

Evet, şu anda bile onun tatlı ve sevgili ablam olduğunu sanıyorum! Nazım Efendi'nin yelkenlide giydirmiş olduğu harem odalığı giysileri içinde, duvarlara asılı portrelere benzeyen kira'ydı bu!..

Sendeledim, ellerimi çarptım ve Rumence seslendim:

- Kira! Kiralina!.. benim Dragomir!..

Genç kadın ince tülünün altından gülümsedi ve eldivenli eliyle beni selamladı, ama arabacı kamçısını şaklattı; yanında oturan harem ağası bana şimşek gibi baktı ve atlar uçup gittiler.

Ölüyorum sandım!.. Evet, Kira'ydı o, bana işaret etmişti!.. Kendi kendime: «Ey yüce Tanrım! Günahımı açıklar açıklamaz, tövbe eder etmez, ululuğun bana kardeşimi geri yolluyor!..» diyerek, arabanın ardından devekuşu gibi koşmaya başladım.

Hızlı koşmama karşın, araba gözle görülür şekilde uzaklaştı; soluğum kesilmişti, onu gözden yitirmekten korkuyordum. Şansım varmış, ormanın çıkışında, arabanın görkemli bir villaya doğru gittiğini gördüm, iki kanatlı büyük kapı açıldı, gelenleri içeri alıp üzerlerine kapandı.

- Kira! diye sızlandım, Türkçe olarak, o benim ablam... Onunla konuşmak istiyorum...

- Ne? Ne demek istiyorsun sen? diye sordu kavas, beni durdurup, aynı dille.

- Biraz önce içeri giren... kadın, ablam... Kira'dır o...

- Ne Kira'sı bre? Deli misin sen?

Deliydim gerçekten, çünkü kavasın üstüne atıldım, yanından kaydım ve avluya girdim; ancak fazla uzaklaşmaya zamanım olmadı, bir pencere açılıp da yaştı ve çıngıraklı bir bağırtı kopunca iki adam ortaya çıktı.

- Bu karmaşa da ne demek oluyor? Şu gâvuru biraz kırbaçlayın, onu içeri bırakan kavası da!

Avlunun dışına sürüklendim, yere yatırılıp pantalonumu ve kaba etlerimi parçalayan öküz siniriyle dövüldüm. Sonra cellâtlar, beni acıdan yarı baygın durumda bırakıp kapıyı kilitlediler.

Burası, çektiğim cehennem azabının doruğudur... Burada çocukluğumun üç yıllık işkencesinin acıları son buluyor... Çünkü Tanrı, bana karşı zalim davrandı ve Kira'yı benden esirgedi, ama yine de hayırlı oldu. Bu hayır, bana bir dost gönderdi.

Yaralı bedenimi toplayarak, kendimi güçlükle yolun öte yakasına sürükleyebildim, bitkin bir durumda yere yıkıldım. Tam o anda, kırk—elli yaşlarında, yoksul Yunanlı giyimli, bir elinde salep kazanı, ötekinde tasları ve sepetiyle bir adam yaklaştı yanıma, araçlarını yere bıraktı ve kollarını kavuşturarak içinden gelen bir çığlık kopardı:

- Ah, zavallı çocuğum! dedi Yunanca. Kırbaçla dövüldüğünü gördüm, elimden bir şey gelmeden bakakaldım! Seni böyle kötü hırpalamaları için, bu Allahsızlara ne yaptın?

İçtenlik okunan yüzüne, kırlaşmış karmakarışık sakallarına, kırış kırış bir alnın altında acı veren iyi gözlerine baktım ve öfkelendim kendi duygularıma baş kaldırıp ona bağırdım:

- Lanet olsun! Beni rahat bırakın! Ağlamaya başladım. İyiliği üstün geldi:

- Neden bana lanet okuyorsun, yavrum?.. Sana gerçekten acıdım, acın yüzünden yardım etmek istiyorum sana!..

- Hepiniz, bütün insanlar, acımalarınız ve yüreğinizle, beni rahat bırakın!.. Hepsini tattım ben!.. Tek başıma ölmek istiyorum!..

- Ah zavallıcık! Bu kadar genç yaşında, yaşamdan bıkmış!.. Ama yine de, şu sıcacık bir bardak salebi iç... Sana iyi gelir.

Salep tasını aldım, ama neye inanacağımı bilmiyordum artık. O kadar insan, kendini iyi ve eliaçık gösterip sonunda, alçak ve cani çıkmıştı; bu kısa deneyimlerimden hangi kuralı hangi anlamı çıkarmalıydım? Evet, ben on altı yaşımda, insan ruhunun alçaklığını tanıyordum. Hem de her şeyi bilmiyordum.

Özellikle de yaratı eserlerinin sonsuza dek karmaşık ve türlü türlü olduğunu, çekilen binlerce acının, bize bütün insanlığın yüzüne tükürme hakkını vermemiş olduğunu bilmiyordum. Tanrı bile bunu ancak, bir insanlık günahına kızınca anladı, kökünü kazımadan cezalandırmaya karar verdi; ilk peygamberlerden birini ve ailesini yıkımdan kurtardı. Tufan'dan sonraki insanlığın öncekilerden daha iyi olmadığı gerçektir; ancak bu onun kendi suçu değildir. Çünkü Tanrı benim on altı yaşımdaki gibi dünyayı kötü tanıyordu ve ne yaptığını bilmedi.

Ben de bunu, yazgı beni kutsal ruhlu salep satıcısı Barba Yani'ye yollamış olduğu günden beri öğrendim; yaşamında bir Barba Yani'ye rastlama şansı olan kişinin, kendini mutlu saymasının gerektiğini öğrendim. Onun dışında, böyle biriyle hiç karşılaşmadım. Ama o, yaşama göğüs germeme, sık sık onu kutsamama, övgüler düzmeme yetip arttı. Çünkü bir tek kişinin iyiliği, binlercesinin kötülüğünden daha güçlüdür; kötülük, aynı zamanda kötülük yapanı da öldürür; iyilikse, gerçeğin yok oluşunun ardından parlamayı sürdürür. Güneşin bulutları dağıtıp dünyaya sevinci geri getirişi gibi, Barba Yani de ruhumu kemiren kötülüğü kovdu ve yüreğimi sağlığına kavuşturdu. Bu iş, benim direnişimle karşılaşmadan, kandırıcı karşı çıkmalarım olmadan yapılmadı; ama yaşamda çok acı çekse bile, birden patlayan iyiliğe hangi yürek kafa tutabilir?

Boyun eğmek zorunda kaldım ve Tanrı tarafından yollanan salepçi, bütün acılarımı öğrendi. İlaçları şimşek gibi hızlı etkili oldu.

__ Stavriki! dedi bana, takma adımı dikkatle kabul edip ona bir küçültme adı ekleyerek. İlk önce, böyle fazla akıllı olmayan bir yöntemle, ablanı aramaktan vazgeçmelisin. Hareme kapatılan bir kadını kurtarmanın kaplanın ağzından geyiği kurtarmaktan daha güç olduğunu öğren. Yüreğindeki bu zayıflığa egemen olmayı başarırsan, kalanı çok kolaydır: Üç mecidiyen var; eh, bu para, bir salep ibriği ve tas alman için yeter sana, yani şu elimde bulunan ve beni yirmi yıldır özgürce yaşatan şeyleri. Daha sonra, bir kolunda ibrik, ötekinde sepet, yanında Barba Yani'yle, neşeyle sokaklarda, alanlarda, bayramlarda, panayırlarda dolaşır, neşe içinde: «Salep!.. Salep!.. Salepçi geldi!..» diye bağırırız. Doğu'nun verimli toprağı önünde kocaman ve özgürce açılır, evet, özgürce, çünkü bu Türk ülkesi konusunda ne söylenirse söylensin, içinde daha özgür yaşanan başka ülke yoktur, ama bir koşulla: Kalabalık içinde silinip gidecek, yok olacaksın, kimseye görünmeyeceksin, sağır ve dilsiz olacaksın... İşte o zaman, yalnızca o zaman, görünmeden her yere girebilirsin; kilitli kapılar zorlanmadan-açılır önünde.

Hemen ertesi gün, kollarımda ibrik, sepet içinde taslarımla, Barba Yani'nin yanında: «Salep!.. Salepçi geldi» diye neşeyle bağırıyordum. İşte o zaman, beni alçakça yüzüstü bırakan hain dostumun, kemerimin içine nasıl geri girdiğini anladım. Kuruşlar her yandan yağıyor, özgürlük keseme giriyordu. Akşam olunca, cepleri altınla dolu olmadan da yaşayabilen birinin mutluluğunu tadıyordum. Bir şekilde nargilelerimizi fokurdatırken, Barba Yani'nin her yanında parlayan İyiliğine daldım. Ona şükran duydum, bir baba, bir dost gibi sevdim onu. Onun evinde oturuyor, onunla birlikte çalışıyordum; yemekleri birlikte yiyor, gezinti saatlerinin birlikte tadını çıkarıyorduk ve böylece, birbirimizden ayrılamaz olduk. Güçlü bir dostluk, olgun ağaca sarılan genç bir filiz gibi, bizi birbirimize bağladı. Barba Yani, geçmişinden söz ederek, merakımı bile giderdi. Bu geçmiş acısız ve ayıpsız değildi.

Yunanistan'ın küçük bir kentinde ilkokul öğretmeniyken, aşk yüzünden, kendisini iki yıl hapislerde yatıran ve mesleğini yitirten, büyük bir suç işlemiş. Hapisten çıkınca, kenti terketmek zorunda kalıp başka yerlerde dolaşmış, ticaret yapmış, başarısızlığa uğramış, dostluklar kurmuş, yüreği yanmış. Bir başka aşk serüveni yüzünden, az daha yaşamını yitiriyormuş. O zaman Küçük Asya'ya geçmiş, yalnızlık içinde, bağımsız ve hemen hemen namuslu yaşamış.

Konuşmasını ve susmasını bilen, budalalığa kaçmadan iyilik eden bir insandı; aklı bir şeye yatmadı mı, üstelemek yararsızdı. Yakın Doğu'nun bütün lehçelerini bilirdi. Boş zamanlarını okuyarak, gezinerek ve çamaşır yıkayarak geçirirdi. Beni bir şeye zorlamaz, yalnızca yapılması gereken iyi, yararlı ve akıllıca şeyleri gösterirdi. Yunanca okuyup yazmayı ondan öğrendim. Onun yaşamına sadakatle bağlandığımı görünce, sevgisi için benimle pazarlık etmedi. İlk önceleri ona «efendim» derdim, sonra benden kendisine «Barba»[(*)] dememi istedi.

Az sonra, değerli hazinemle birlikte kemerimin yitmiş olduğunu unutup onun öğrencisi, biricik dostu ve yaşlı günlerinin avuntusu oldum. Ama önce, tırmanacak dik bir yokuş vardı. Onu da birlikte tırmandık.

Kemerimi yitirdiğimi unutmuştum, Kira'nın yok oluşuna alışamadım. Barba Yani'yi seviyordum, ancak Ki-ra'ya tapıyordum. Onun dayak yediğim kapının ardında bulunduğuna inandığım için, oraya yeniden gitmem için, şeytan beni dürttü.

Acı Baptuma gezisinden bu yana üç ay geçmişti, yaz ortasındaydık. Barba Yani'den gizli olarak, lanet villaya pek çok kez gittim, uzaktan dolaştım, gözetledim, casus gibi izledim. Hiçbir sonuç alamadım. Başka kadınlar arabayla çıkıyorlardı, ama Kira görünmüyordu.

Gösterdiğim özenden yüreklenip, bir akşam, biraz daha ileri gitmeye karar verdim.

Dik bir merdiven buldum, gecenin karanlığından yararlanıp merdiveni, avluyu çeviren yüksek duvara dayadım.

Kadınların peçesiz dolaştığını bildiğimden, haremin içine bakma çaresini bulmak istiyordum. Ama pancurlar kapalıydı, direndim, duvarı dolandım ve sonunda aydınlık bir pencere buldum. Burası zengin bir şekilde döşenmiş, büyük bir odaydı, ama içerde kimse yoktu. Yüreğim çarparak, kadınların geçmesini umarak, merdivenin tepesinde bekledim.

Üzerinde oturmakta olduğum merdiven, ansızın çatırdadı ve düşeyazdım. Ani ve şiddetli bir sarsıntı beni rahatlatıncaya dek, korkudan dona kalmış durumda asılı kaldım... Altımdaki merdiven kaydı ve ben, bir kavasın kollarına düştüm; adam, tek söz etmeden beni yumruklamaya başladı.

Bağlanıp bir eşek arabasına kondum ve hemen Dama'ya götürüldüm. Orda beni gözaltına attılar.

O zamanlar Türkiye'deki gözaltı zindanları, Osmanlı uyruklular için gerçek unutuluş demekti. Oraya giren zavallılar, özellikle de benimki gibi bir suç yüzünden girenler, etkili bir kişi armağanlarla koşuşturup bir zorbadan yardım dilenmedikçe, ne zaman yargılanacaklarını asla bilemezlerdi. Ama en fazla acı, insanın özgürlüğünü yitirmiş olmasından çok, içerdeki korkunç yaşamdan çekilirdi, özellikle de tutuklu, bir delikanlı olursa. Hücremde, on kişi kadardık. Ortak yatak olarak kullanılan, tahtadan uzun bir sıra odanın dörtte üçünü kaplıyordu. Herkesin içine ihtiyaç giderdiği bir köşede duran kapaklı, tahta bir kovadan boğucu bir koku yükselmekteydi. Vücut bitleri, saç bitleri, sayısız tahtakurusu ve fareler sürüler halinde gezinirdi. Onları öldürme zahmetine bile katlanmıyorduk artık, bunun için bir ömür gerekliydi.

En iğrenç uygulamalar, hepimizin gözleri önünde yapılırdı. Türkler, Ermeniler, Yunanlılar ya da Araplar insan kılığından çıkmışlardı. İnsana yapılan alçaklık, yalnızca yapılanlarla ölçülürdü, çünkü yeryüzündeki bütün varlıklar içinde, yalnızca insan bu derece aşağılanabil irdi.

Bu dünya cehenneminde, bu canavarların arasına düşmüştüm. Onlar için ne büyük bir şanstı!

Müslüman olsun, Hıristiyan olsun, kimse beni savunmadı, kimse beni korumadı. Üstüne üstlük, bu taze av için dövüştüler, birbirlerinin sakallarını yoldular, kan akıttılar; silahları olsaydı, birbirlerini öldüreceklerdi!., böylece bir ay boyunca, bir insana yapılabileceği en korkunç haraketlere, katlandım...

Bugün, orada bulunmuş olduğuma üzülmüyorum; böylece insan denen yaratığı iyice tanımış oldum. Bütün gördüklerime ve çektiğim acılara karşın iyi kaldıysam, bu yalnızca iyiliği yaratanlara, onu ender kılanlara ve kabaların içine yerleştirenlere saygı göstermek içindir; Yaşam'ın tek haklılığı budur.

Kendimi diri diri gömülmüş sayıyor, ölümü düşünüyordum. Artık işkenceye dayanamayan tutukluların, gece herkes uyurken, giysilerinin

parçalarıyla hava deliğinin parmaklıklarına kendilerini asmış olduğu anlatılıyordu. O zavallılar gibi yapmaya karar verdim.

Ama içimden bir ses beni umutlandırıyordu. Artık önceki gibi, yeryüzünde tek başıma olmadığımı biliyordum. Ender bulunan, can arkadaşım dışardaydı. Yoksul ve koruyucusuzdu, ama iyi yürekli ve akıllıydı. Beni düşünür, özgürlüğüm için çabalardı.

Haklıydım. Günün birinde, hücrenin kapısı açıldı, i-çeri gardiyan girdi, arkasında Barba Yani'yle birlikte... Ne sonsuz mutluluktu bu!.. Yalnızca Kira'nın görüntüsü beni böylesine mutlu ederdi. Ama aynı zamanda da acı verirdi! Zavallı adamın saçları bir ayda apak olmuştu! Ağlayarak göğsüne atıldım. Bu iç parçalayıcı görüntü karşısında, tek acıma belirtisi, yatağına uzanmış bir Yunanlı'dan geldi:

- Ah zavallı ihtiyar! diye bağırdı; bu senin çocuğun mu?.. Burası için iyi bir maldı! Hepimiz ziyafet çektik! Onun kaymağını alan sensin demek?

Mum gibi bembeyaz kesilen Barba Yani, beni kucakladı, titrek ve boğuk bir sesle: •

- Güçlü ol! Güçlü ol! dedi bana... Yarın, sürgüne yollanmak üzere burdan çıkacaksın!..

- Sürgüne mi? diye bağırdım. Senden ayrılacak mıyım?

- Elde edebildiğim en hafif ceza bu oldu. Suçun önemli: Geceleyin bir hareme girmeye kalkıştın. Hem üzülme, ben de seninle geleceğim. Dünya büyük ve biz de özgürüz. Gelecekte benim sözümü dinlersen, Türk toprağında mutlu olursun... Yarın şafakta, hazırlıklı ol.

Bütün gece uyuyamadım. Şafak sökerken, beni dışarı çıkardılar. Tüfek ve kılıçla donanmış atlı iki jandarma, bir arabayla birlikte kapının önündeydi. O zaman sürgüne giden üç kişi olduğumuzu gördüm. Barba Yani de, eşyalarımızla oradaydı. Her şey yüklendi ve kafile, Diyarbakır'a doğru yola çıktı.

* * *

Bir insanın yaşamı ne anlatılır ne de yazılır. Dünyayı seven ve bir uçtan bir uca gezip dolaşan bir insanın yaşamıysa anlatmaya daha az uygundur. Ama bu insan tutkuluysa, dünyayı dolaşırken, yoksulluğun ve mutluluğun her türlüsünü tanımışsa, o zaman, onun yaşamı konusunda canlı bir örnek vermesi hemen hemen olanaksızdır. Önce, kendisi için, sonra da onu dinlemek zorunda kalanlar için olanaksızdır.

Ruhu güçlü, çalkantılı, aynı zamanda da serüven dolu bir insanın yaşamının ilginçliği, büyüleyiciliği ve güzelliği bu yaşamın belirgin olaylarında bulunmaz her zaman. Bu ayrıntı, genelde güzellik içinde bulunur. Ama ayrıntıları kim dinler? Kim onun tadına varır? Özellikle de kim anlar onu?..

İşte bu yüzden ben: «bize yaşamınızdan bir şeyler anlatın!..» diyenlere karşıyım.

Bir güçlük daha var: İnsan sevince, yalnız yaşamıyor. İnsan artık sevilmek istemese bile, benim bugün olduğum gibi, yine yalnız yaşamıyor. Bu az ya da çok, anılarla yaşamayı bırakmayan tutkulular için geçerlidir, çünkü şu an olmadan, anı olmaz. İnsan ölmeyi boş yere arzular. Ben de bunu, yaşamımda pek çok kez, içtenlikle arzuladım. Ancak geçmişimin güzel günleri gözlerimin önünde canlandı, yüreğimi yumuşattı, acıların yerini neşe aldı ve beni yeniden, bir kez daha, insanların yüzlerinde merhemi aramaya zorladı. Bu güzel günlerden biri Barba Yani oldu.

Onun konusunda, hemen hemen hiçbir şey anlatamam, yaşamımın sekiz yılı, onunkiyle kaynaştı... İki gölgemiz, Diyarbakır'ı, Halep'i, Ankara'yı, Sivas'ı, Erzurum'u, yüzlerce küçük kenti ve köyü dolaştı. Salepten başka her şey sattık. Ellerimizden halılar, mendiller, kaşık çatallar, merhemler, ilaçlar, kokular, atlar, köpekler, kediler gelip geçti, ama bizi her zaman yoksulluktan çekip çıkaran, yine salep oldu. Kötü bir iş bizi sefalete sürükleyince, hemen ibriklerimizi, paslanmış zavallı ibriklerimizi aramaya gidiyorduk. Sonra: «Salep! Salep! Salepçi geldi!.. » diyor, kendimizi buluyor ve neşeleniyorduk...

Gülüyorduk, evet, çünkü Barba Yani, eşi bulunmaz bir dosttu; ama felaketimize neden hep ben olurdum, bir türlü uslanmayan ben. Birçok başka akılsızlıklarımın içinde, ciddi olan birini anımsıyorum.

Bütün paramızı, Ankara'dan yaklaşık on beş kilometrede bulunan bir büyük panayırdan aldığımız iki güzel ata yatırmıştık. İyi bir iş yaptığımıza seviniyorduk. Yolda dönerken biraz sevincimizden, biraz da yorgunluktan olacak ıssız bir meyhanenin önünde durmamızı istedim. Geceydi. Barba Yani, buna karşı çıktı.

- Bırak bunu, Stavraki! Eve kadar gidelim. Orada bir kadeh şarap içeriz.

- Hayır, Barba Yani, burda!.. Yalnızca bir dakikacık. Şansımızı kutlamak için bu.

Zavallı adam ısrar etmedi. Atlarımızı dışardaki bir direğe bağladık. Bakışlarımız pencerelerde, birer kadeh yuvarladık. Sonra birer daha. Açlıktan içimiz kazınıyordu. Ayaküstü bir şeyler yedik. Ardından bir sürahi, bir sürahi daha, çünkü Barba Yani, benim gibi, iyi yaşamın içine tükürmüyordu. Yüreklerimiz sallanmaya başladı. Şarkı söyledik:

Yeniden sarhoş oldun!..

Kadehleri kırıyorsun yeniden!..

Ah, ne aşağılık yaratıksın sen!..

Ama şarkının ortasında, Barba Yani durdu. Bakışlarını kara parmaklıklara dikip sakin sakin:

- Evet, Stavraki, dedi, senin «aşağılık bir yaratık» olduğunu anlıyorum, çünkü iyi yaratıklar dışardaydı, ama şimdi orada değiller ya da, benim gözlerim iyi görmüyor!

Hemen sıçrayıp dışarı çıktım, ama karanlıkta çınlayan dörtnal gürültüsünden başka bir ses işitemedim.

Bir saat sonra, karanlıkta sendelerken bütün çukurlara düşerken, Barba Yani, azarlarmış gibi bana bağırıyordu:

- «Şansımızı kutlamak» istedin! iyi öyleyse, şimdi de yaya yürü bakalım, inatçı yaramaz çocuk! Kendini avutmak için de şarkı söyle bana: Yeniden sarhoş oldun!..

Yüreğinin güzel insancıl toprağında, canlandırıcı öz-suyunu size aşılayan bu yüksek nitelikteki toprakta, yüreğinin çarptığını hissetmek ne büyük

mutluluk! Bunu anlamayana çok yazık!..

Yaşamımı Barba Yani'ninkiyle birleştirdiğim yıllarda, doğanın kendisi hatırnaz, kardeşçe ve şiirsel bir görünüm aldı. Her şey güzel ve yaşanmaya değer görünüyordu. Çirkinlik iğrençliğini yitiriyor, budalalık alaylarımızla kırılıyor, kurnazlığın maskesi alaşağı ediliyor, güçlülerin şiddetiyse bana dayanılır gibi görünüyordu. Bayağılarla ilgi bizi boğunca, yalnızca doğanın yüreklere ve gözlere seslendiği sözsüz doğaya kaçıyorduk.

Barba Yani, bütün gün tek söz etmeden konuşabilecek yetenekteydi. Bana yalnızca bakışlarıyla ilgiye değer şeyleri gösterirdi. Buna «mikrop kırıcı banyo yapmak» derdi. Bu çok iyi geliyordu. Dünyanın sessiz yapıtı, aşağılanarak ezilmiş insan temizliyor ve kendine getiriyor, ne denli güçlü olursa olsun, haşarat içinden kendini mikroplanmış hissetmeden geçen insanı yoktur.

Ama çocukluğumun bu büyük yoldaşı, bunun dışında eskileri ve filozofları iyi tanırdı. Yaşam konusundaki bütün bilimsel konuşmalarını dinlenme anlarında en büyük zevki buydu - bilgelikten alınmış örneklerle süslerdi. Kendisi bilge değildi, ama yüreğin sakin bilincinden hoşlanırdı:

«Akıllı insan, yaşamı yakan ve huzuru bozan duygusal gürültünün yararsızlığını er, ya da geç anlar, derdi bana. Bunu erken anlayanlara ne mutlu: Yaşamdan daha çok yararlanır böyleleri.»

Soğuk bir sonbahar günü, Halep yakınlarında bir manevra alanında bulunuyorduk. Sıcak içeceğimiz askerler tarafından yağmalandı, - bunu söylemenin tam sırası- Subaylar bile gelip salebimizle şölen çektiler kendilerine; ibriklerimizin altında yanar kömür olduğundan, ısınmaya ve çene çalmaya kaldılar. Bir üssubay, astına şu fıkrayı anlattı:

Büyük İskender'in dostu olan bir generale Darius'a barış çağrısı yapılmasının iyi olacağını söylenir:

- Eğer ben İskender olsaydım, kabul ederdim, der beriki. Bunun üzerine, büyük fatih şöyle karşılık verir:

- Ben de, ben de olsaydım... ben de olsaydım..

Türk subayının aklı karıştı:

- Ah, dedi, İskender'in dostunun adı neydi?

- Parmenion, diye karşılık verdi Barba Yani, konuşmayı dinleyerek.

- Bravo, yahşi adam! diye bağırdı subay. Bunu nerden biliyorsun? İnsan büyük İskender'le salep satarken karşılaşmaz!..

- Tabii olur, diye karşılık verdi dostum. Görmüş olduğunuz gibi, herkesin ısınmaya gereksinimi vardır!»

Bu iki anlamlı anımsatma, subayın hoşuna gitti. Bizimle konuşmaya tenezzül etti, ama o anda onun bakışıyla karşılaştım:

- Seni bir yerde gördüm, yüzün bana yabancı değil, dedi.

- Evet, dedim kızararak. Beş yıl önce, İstanbul'da Mustafa Bey'in arabasındaydık.

- Allah Allah, gerçekten de! Sen, gözü çıkan anasını arayan çocuksun! Pekâla zavallı, şu lanet olası uçkuru düşükle başın yeterince derde girmiştir.

- Hem de çok... Onu tanımıyordum.

- Ama insan, bir çocuğun yanaklarını okşamaya başlayan ilk yabancıya güvenir mi hiç?

Subay, uzun süre kalıp bizimle konuştu ve bana, Mustafa Bey'in yapmış olduğu büyük kötülükleri açıkladı. Sonra Barba Yani'yle ilgilendi, onun bilgisine hayran oldu, bizden ayrılırken, ellerimizi sevgiyle sıktı, her birimize verdiği bir altın Türk lirasını kabul etmemizi rica etti:

- Bu, bahşiş değil, dedi. Bu para, yaşlının bilgeliğine ve delikanlının acılarına saygının karşılığıdır!

Eve dönünce, Barba Yani, şu sonucu çıkardı:

- Görüyor musun, Stavro? Her yerde yolunu şaşırmış insanlar vardır, ama zekâ, askeri üniforma giymiş olsa bile, engelleri ortadan kaldırır!

Böylece Barba Yani yaşlanıyordu. Bir kalp rahatsızlığı yıldan yıla onu, yaşamını kazanamaz duruma getirdi. Yorgunluk onu güçsüz bırakıyordu. Üzüntüleri iyice sıklaşmıştı. Bense yirmi iki yaşındaydım, güçlü yürekli ve becerikliydim. Biriktirdiğimiz birkaç kuruşla, onu dinlendirmeye karar

verdim; bu tatilin onun hoşuna gitmesi için, yer olarak da, bizim henüz görmediğimiz bir ülke olan Lübnan Dağı'nı seçtim.

- Ah! Güzel ve acıklı Lübnan Dağı! Bir yıl süren bu eğleşmeyi düşününce bile, yüreğim hem esriyor hem de kanıyor!.. Gazir Gazir!.. Ya sen Dlepta!.. Ya sen, Harmoni.. Ya sen, Malmeten!.. Ya sizler, bütün dünyayı kucaklamak istiyormuş gibi görünen uzun kollu sedir ağaçları!.. Sulu meyvenizi serseri yolculara sunmak için, bir kaya oyuğundan toplanmış bir avuç yosunla yetinen nar ağaçları, ya sizler!.. Ya sen, Akdeniz, kendini ateşli Tanrının okşayışlarına büyük bir istekle bırakan, sonsuzluğa karşı kat kat dizilmiş Lübnan evciklerinin zavallı pencerelerine lekesiz enginliğini yayan Akdeniz, ya sen!.. Tümünüze elveda diyorum!.. Sizi bir daha görmeyeceğim, ama gözlerim tek ve tatlı ışığınızı sonsuza dek saklayacak!.. Yaşam, sevincimin tam olmasını istemedi... Ama Tanrım, yaşam bize nerde ve ne zaman mutlak neşe dağıtıyor?..

…………………

Korunaklı bir tepe üstüne kurulmuş ve aşağı yukarı bütün Lübnan'da bulunan hoş bir köye, Gazir'e yerleştik. Set Amra adındaki, yalnız yaşayan, romatizmalı, yaşlı bir kadının tek kiracısıydık. O da bütün Lübnanlılar gibi Hıristiyan Arap'tı. Kendisi Katolik, bizse Ortaodoks olduğumuz halde, bizi iyi karşıladı. İşte bir öykü daha, çünkü yaşantım, öykülerce zengindir benim. Ben yaşamımı kazanır, Barba Yani bastonuyla gezinir, nar arar ve küçük yılanları öldürürken, nargilelerimizi içerek uzun uzun konuştuğumuz Set Amra'nın da bir üzüntüsü olduğunu öğrendik; öğrendik, dedim. Kadın çok yalnızdı ve bu yalnızlık, ruhunu yiyip bitiriyordu. Biricik çocuğu olan yirmi yaşındaki kızı, Venezuela'daydı; bütün Lübnan'da âdet olduğu üzere, oraya babasıyla servet yapmaya gitmişti. Ama babası, bundan bir yıl önce ölmüştü ve onun yokluğundan bu yana Amerika'dan mektuplar seyrekleşmişti. Genç kız Selina, yoksul değildi. Güzel bir mücevher işini yönetiyordu. Bununla birlikte, yüreği anasına karşı fazla savurgan değildi. Anasını unutuyordu ve Set Amra, günlerce kuru ekmekle yaşamak zorunda kalıyordu.

Yüreğimiz acıdı. O andan sonra, yemeklerimizi birlikte yedik. Set Amra, anamız kızkardeşimiz oldu. Nar gibi kızarmış koyun etleriyle şölen çektik, nargilesine bol tömbeki kondu. Ona gerekli olan buydu. Bjzi evine yolladığı

için, Tanrı'ya övgüler düzdü ve kızına çok dokunaklı şükran mektupları yazdı. Selina, iyi yürekli iki yabancıya teşekkürle karşılık verdi.

Ve zaman mutlu bir şekilde geçti.

Ama az kazandığımızdan, paralarımız hızla suyunu çekiyordu. Sonbahar geldi, gelişiyle birlikte Barba Yani, soğuk aldı. Beyrut'a bir doktor, sonra da ilaç aramaya giftim. Sağlanan bakımlarla sevgili dostun durumu düzeldi, ama paralar gitti.

Lübnan gibi bir ülkeye göre, kış çok çetin geçti. Açlıktan ölmeyecek kadar parayı bile zorla kazanıyordum. Eti kestik, Kuru ekmek, evimizde haftada üç gün çalım satar oldu; kısıntı yapmak için, yalnızca tek bir nargile yakıyorduk, çubuk elden ele, ağızdan ağıza dolaşıyordu. Zar zor Mart ayına vardık, bir haber içimizi neşeyle doldurdu: Selina, Venezuela'dan hareket etmişti, üç dört hafta sonra gelecekti.

Çığlıklar atıldı!.. Taşkın sevgi gösterileri!..

- Bir şey biliyor musunuz? dedi Set Amra, bir gün, gizemli bir şekilde. Stavro, yakışıklı bir çocuk. Selina, kesinlikle ona aşık olacaktır ve zamanda iyiliğiniz, rahatça karşılığını bulur. Eh, sen buna ne dersin, Stavro?

Stavro ne diyecekti? Her zamanki gibi, aklını yitirdi!.. Öyle yitirdi ki onu, Barba Yani'ninkini de döndürdü, üçümüz birden, romatizmalıyla birlikte, Selina'yla kesin görünen evliliğimizi kutlamak için halka olup dans ettik!..

Sağır atlar gibi, dümdüz gidiyordum; evi, gelecekte kendi malım gibi görüp, sekinin kumlarının yağmur sularını odalara akıttığını farkettim. O zaman, Lübnanlılar'ın yapmış olduğu gibi, sıkıştırıcı merdaneyle çatıya tırmandım, mahallelilerin taşkın gürültüleri arasında, topuklarıma çarpıp beni düşüren ağır silindiri ardımda sürükleyerek, set üstünde aşağı yukarı koşmaya başladım.

Ah, körolası yürek, beni ne yoksulluklara düşürdün!

Daha da ileri gittim. Bir gün Barba Yani'ye, Set Amra'nın çubuğu hâlâ arzuyla somuran etli ve kırmızı dudaklarını gösterip:

- Eee, Barba Yani! Şu dudaklara bak!., kim bilir? Belki onlar, nargilenin amberinden daha başka şeyleri de öpmesini biliyordur hâlâ! Belki de iki

düğünü bir arada kutlarız!

Evet, iki düğün, anlıyorsunuz ya?.. Çünkü Selina'yla benimki, yoksulluğumuz gibi çantada keklikti ve su götürmezdi..

- Ah, Stavraki! diye bağırdı zavallı dost. Yaşamı tanıman için daha kaç fırın ekmek yemen gerek!

İyi bir bilici oldu.

Selina geldi. Şeytan gözlü, gür saçlı, uzun boylu, sağlam, civa gibi kıpır kıpır, ancak tüccar ruhlu ve aklı havada güzel bir esmerdi. Daha ilk günden, gözümüzü korkuttu hepimizin. Teşekkürleri kısa ve kuru oldu. Yaşantımızı iğrenç buldu, anasının yoksulluğundan, az daha bizi sorumlu tutacaktı. Kendine tek başına bir ev kiralayarak, bizi hor gördüğünü ilan etti, her gün bir çeyrek saat, bizi görmeye geldi ve «bizim zararımızı» ödemek üzere, anasına gülünç denecek kadar bir para bıraktı. Gözalıcı tuvaletler giyip, takıp takıştırarak, köyün kıskanç bakışlarına bir mal gibi serildi. Bir gün, komşu kadın gelerek bize, Beyrut arabasına binen kimliği belirsiz yakışıklı bir zenginin Selina'yı ziyaret ettiğini söyledi. Sözlüm, nişanlım Selina!..

- Ah, Barba Yani, yaşam ne çok düşkırıklıklarıyla dolu! diye uludum, sahip olduğum biricik içten dostumun omuzuna sarılarak.

- Bunu bilmiyor muydun, Stavraki?.. İyi öyleyse, yeniden öğren. Bu arada da, ibriğini al, benimkini de ara; araçlarımızı toplayıp gidelim! Gidelim, dünya güzel kalır!

Zavallı Set Amra'yı gözyaşları içinde bırakıp gittik. Üç ay boyunca, soğuk kaynaklarından susuzluğumu gidererek, Lübnanlılara bizim sonsuz saleplerimizden içirerek, Lübnan Dağı'nın çok güzel yerlerini dolaştık.

- Salep! Salep! Salepçi geldi!..

- Dünya güzel, değil mi Stavraki?

- Ah, Barba Yani! Çok haklısınız!..

Dünya güzel mi?.. Ama hayır, yalan bu!.. Bu yürek neşeyle dolu oldukça, bütün güzellikler yüreğimizden gelir. Bu neşe uçup gittiği gün, dünya bir

mezarlıktan başka bir şey olmaz. Lübnan'ın güzel toprağı da yüreğime ve Barba Yani'nin bedenine mezar oldu.

Bir gün, Dlepta yakınlarında ani ve beklenmedik bir saldırı onu yüzükoyun yere fırlattı, başı bir kayaya çarptı ve yaralandı.

— Barba Yani! Aman, Barba Yani! Ne yapıyorsunuz? Rahatsız mısınız?

Hayır, Barba Yani artık rahatsız değildi. Rahatsızlık bana kaldı...

Bu, sonraki yaşamımı kemiren bir kurt oldu. Yitip giden bu dostluğun özlemi ve her şeye karşın, bir sevgi arama arzusuyla, birkaç yıl sonra, ülkeme geri dönmeye, bir insanoğluna yaklaşmaya, anamı, Kira'yı ve Barba Yani'yi sevdiğim gibi onu sevmeye karar verdim.

Ama bu, anımsayacağınız gibi, panayırcı Stavro'nun öyküsü oldu...

([*]) Barba: Yunanca, amca, dayı anlamına gelir.